

Rapport
2020:12

Fagskoleutdannedes karriereveier

Funn fra en undersøkelse av personer uteksaminert med fagskoleutdanning i 2017 og 2018

Asgeir Skålholt, Aleksander Å. Madsen og Siv-Elisabeth Skjelbred

Rapport
2020:12

Fagskoleutdannedes karriereveier

Funn fra en undersøkelse av personer uteksaminert med
fagskoleutdanning i 2017 og 2018

Asgeir Skålholt, Aleksander Å. Madsen og Siv-Elisabeth Skjelbred

Rapport 2020:12

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21078

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet
Adresse Postboks 8119 Dep, 0032 Oslo

Foto Adobe Stock

ISBN 978-82-327-0465-1
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

I denne rapporten presenteres resultatene av en spørreundersøkelse til personer som fullførte en fagskoleutdanning i 2017 og 2018. Rapporten er skrevet på oppdrag for Kunnskapsdepartementet. Asgeir Skålholt har vært prosjektleder og alle forfatterne har bidratt til alle kapittel. Vi vil takke forsker Håkon Høst ved NIFU, for viktige bidrag under hele prosjektet. Vi vil også takke Database for statistikk om høgre utdanning for tilrettelegging av utvalget og Digitaliseringsdirektoratet for påkobling av telefonnummer og e-postadresse. Til slutt vil vi takke dem som har tatt seg tid til å svare på undersøkelsen.

Oslo, 20. mars 2020

Vibeke Opheim
administrerende direktør

Roger André Federici
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	9
1 Innledning.....	15
2 Fagskolens ulike tradisjoner.....	17
2.1 Fagskolefeltets røtter og avgrensning	17
2.2 Fagskolens ulike tradisjoner	18
2.2.1 De tekniske utdanningene.....	20
2.2.2 De maritime fagene	21
2.2.3 Helse- og oppvekstfagene.....	21
2.2.4 De økonomisk-administrative utdanningene	22
2.2.5 De kreative utdanningene	22
2.2.6 Andre fagskoleutdanninger	23
2.2.7 Betydningen av fagenes forskjellighet.....	24
3 Data og metode	25
3.1 Design, svarprosent og datakvalitet.....	25
3.1.1 Datainnsamlingsmetode og svarprosent.....	25
3.1.2 Datakvalitet	29
3.2 Frafallsanalyse	29
3.2.1 Analyser på populasjonsnivå versus fagområde.....	32
3.3 Definisjoner av arbeidsmarkedsutfall.....	32
3.3.1 Arbeidsstyrken.....	32
3.3.2 I arbeid.....	33
3.3.3 Underutnyttelse av arbeidskraft	33
4 Fagskolekandidatenes bakgrunn	34
4.1 Kjønn og alder	34
4.2 Foreldrenes utdanningsnivå	35
4.3 Innvandringsbakgrunn.....	36
5 Før og under fagskoleutdanningen.....	39
5.1 Utdanningsbakgrunn.....	39

5.2	Tidligere arbeidserfaring.....	41
5.3	Motivasjon for utdanningen	44
5.4	Underveis i fagskoleutdanningen	47
5.5	Oppsummering per fagområde.....	49
5.5.1	Helse- og oppvekstfag	49
5.5.2	Kreative fag.....	50
5.5.3	Økonomisk-administrative fag.....	50
5.5.4	Tekniske fag	51
5.5.5	Maritime fag	51
6	Etter fagskoleutdanningen	52
6.1	Hovedaktivitet.....	52
6.1.1	Hovedaktivitet sammenlignet med tidligere undersøkelser.....	52
6.2	Arbeidsledighet.....	54
6.3	Jobber de i samme fagområde som fagskoleutdanningen?.....	58
6.4	Videre utdanning.....	60
6.4.1	Hva slags utdanning?	60
6.5	Oppsummering per fagområde.....	62
6.5.1	Helse- og oppvekstfag	63
6.5.2	Kreative fag.....	63
6.5.3	Økonomisk-administrative fag.....	63
6.5.4	Tekniske fag	64
6.5.5	Maritime fag	64
7	Utdanningens relevans for arbeidslivet.....	65
7.1	Endringer i arbeidsforhold og oppgaver.....	65
7.1.1	Har fagskoleutdanning ført til endring i arbeidssted og stilling?.....	65
7.1.2	Endringer i arbeidets innhold	68
7.1.3	Har fagskoleutdanningen ført til høyere lønn?	69
7.2	Mistilpasning: samsvar mellom utdanning og arbeid	70
7.2.1	Nivå på arbeidsoppgaver	70
7.2.2	Arbeidsoppgavenes innhold.....	71
7.2.3	Undersysselsetting: ufrivillig deltid og midlertidighet.....	72
7.3	De utdannedes vurdering av utdanningen.....	73
7.4	Videre karriere og utdanningsplaner.....	77
7.5	Oppsummering per fagområde.....	79
7.5.1	Helse- og oppvekstfag	79
7.5.2	Kreative fag.....	80
7.5.3	Økonomisk-administrative fag.....	80
7.5.4	Tekniske fag	81
7.5.5	Maritime fag	81

8	Oppsummering og drøfting	83
8.1	Fagskolen som del av ulike karriereveier.....	83
8.2	Noen kunnskapshull	85
8.3	Oppsummering og implikasjoner.....	86
	Referanser	87
	Vedlegg 1. Spørreskjema.....	90
	Vedlegg 2. Logistisk regresjon	98
	Vedlegg 3. Noen analyser av andre fagfelt.....	99
	Vedlegg 4. En drøfting av relevant aktivitet i kreative fag.....	101
	Tabelloversikt.....	103
	Figuroversikt.....	105

Sammendrag

Denne rapporten viser funn fra en spørreundersøkelse sendt til alle som fullførte fagskoleutdanninger i 2017 eller 2018. Undersøkelsen ble gjennomført november 2019. Vi undersøker arbeidsmarkedsstatus, arbeidsledighet, tilfredshet med studiet og hvordan studiet kan være en del av en karriere. Vi måler disse utfallene ett til to år etter utdanningens slutt. Dette er den fjerde kandidatundersøkelsen til fagskolestudenter, tidligere undersøkelser gjaldt fagskolekullene fra 2011, 2012 og 2015.

Fagskoleutdanninger inkluderer en rekke ulike typer utdanninger. Noen er videreutdanninger som bygger på tidligere fagbrev, mens andre er mer frittstående utdanninger (grunnutdanninger) som ikke krever spesifikk tidligere kompetanse. Noen er deltidsstudier man tar for å styrke seg i den jobben man allerede har, mens andre er fulltidsstudier som i større grad forbereder for et framtidig yrke eller for et skifte av yrke. Noen studier er halvårsheter, andre er toårige studier med et mer omfattende faglig innhold. Det er med andre ord stor variasjon mellom fagskoleutdanningene. Men de ferdigutdannede har til felles at de har startet på fagskolen med et ønske om å styrke seg på arbeidsmarkedet og med et ønske om faglig utvikling. De aller fleste er også godt fornøyd med relevansen, nivået og innholdet av fagskoleutdanningen, sett i lys av de arbeidsoppgaver de har i dag.

Hva man oppnår etter fagskolen varierer mellom utdanningene. Dette henger sammen med rekrutteringsmønsteret til fagskoleutdanningen. Noen utdanninger er hovedsakelig for faglærte som allerede er i arbeid, mens i andre utdanninger er det mange personer uten formell kompetanse utover studieforeberedende. De førstnevnte har dermed en tettere tilknytning til arbeidsmarkedet før og under studiene. Dette skiller disse fra de fleste universitet- og høgskolestudenter. Det har betydning for tolkningen av funn fra undersøkelsen.

I helse- og oppvekstfagene og delvis i økonomisk-administrative fag, står mange i samme stilling og med samme arbeidsoppgaver etter fagskoleutdanningen som før. Fagskoleutdanningen har likevel gitt utbytte da mange opplever å ha fått et tryggere faglig grunnlag for den jobben de gjør. For maritime fag, og deler av tekniske fag, handler fagskoleutdanningen ofte om å få tilgang til stillinger som man ellers ikke kunne fått. Utdanningen kvalifiserer seg for nye typer stillinger og

ansvarsområder. For mange i de kreative fagene er ofte fagskoleutdanningen grunnlag for å ta mer utdanning. Til tross for at utbyttet av fagskolen er ulikt mellom ulike fagområder, er studentene i hovedtrekk fornøyd med utdanningen.

Det er klare forskjeller i arbeidserfaring og relevant kompetanse blant de som starter på en fagskoleutdanning. Dette gjør at arbeidsledighet, et mål som tradisjonelt er viktig i kandidatundersøkelser, sier oss lite om de ulike fagskoleutdanningens betydning. En stor andel i helse- og oppvekstfag og tekniske fag *har* allerede relevant jobb før de starter på fagskolen. Flertallet blant de som går i helse- og oppvekstfag har samme jobb før, under og etter fagskoleutdanningen. I kreative fag har færre relevant arbeidserfaring før fagskolen, og i maritime fag går man i stor grad rett fra læretid til fagskole. For økonomisk-administrative fag er det stor variasjon hvorvidt de hadde jobb før utdanningen eller ikke. Dette har selvsagt noe å si for sannsynligheten for å være arbeidsledig etter utdanningen. Vi finner også størst arbeidsledighet blant de fra kreative, økonomisk-administrative og maritime fag. For maritime fag handler det i noe grad om at det tar litt lenger tid å komme i jobb etter endt fagskole, men også trolig om litt dårligere konjunkturer i denne bransjen. For de kreative fagene, og delvis for økonomisk-administrative fag, handler det i større grad om at det er mange som ønsker å skape seg en karriere i et nytt fagområde. Om vi tar hensyn til andelen som allerede var i jobb før fagskolen, er det ingen fagområder som skiller seg ut med signifikant høyere arbeidsledighet.

Helse- og oppvekstfag: faglig påfyll til fornøyde studenter

Det store flertallet av de fagskoleutdannede innenfor helse- og oppvekstfag har fagbrev i bunn og de har også lang arbeidserfaring fra fagområdet før de starter på utdanningen. De fleste gikk inn i utdanningen direkte fra en jobb innenfor fagområdet, og de fleste hadde også jobb under utdanningen. Nesten alle tar utdanningen på deltid.

Hovedbegrunnelsen for å starte på fagskoleutdanningen er å få økt fagkunnskap og å styrke mulighetene i arbeidsmarkedet. Sammenlignet med de tekniske fagene svarer de i mindre grad at de tok fagskolen for å få nye arbeidsoppgaver eller for å kunne få mer ansvar, men det er likevel et flertall som har dette som motivasjon også i helse- og oppvekstfagene.

Fagskolekandidater innen helse- og oppvekstfag fortsetter i stor grad i samme virksomhet og stilling etter fullført utdanning. De har i mindre grad opplevd endringer i arbeidsoppgaver eller fått mer ansvar etter fagskoleutdanningen. Det de derimot har fått, er en økt opplevelse av selvstendighet og trygghet i utførelsen av arbeidsoppgavene og at de har mer å bidra med på arbeidsplassen. En helse- og oppvekstfaglig fagskoleutdanning kan derfor forstås som noe mange

helsefagarbeidere tar for egen utvikling, snarere enn for å oppnå en endring i formelle arbeidsbetingelser.

Når det gjelder samsvar mellom utdanning og arbeidsoppgaver oppgir helse- og oppvekstfagarbeiderne at både utdanningsnivå og særlig utdanningens innhold samsvarer godt med arbeidsoppgavene. Fagskolekandidater innen helse- og oppvekstfag er svært fornøyd med utdanningen de tok, og de mener at den styrker deres posisjon på arbeidsmarkedet. De ville tatt utdanningen på nytt hvis de fikk velge igjen.

Kreative fag: grunnlag for videre utdanning

Innenfor de kreative fagene har de fleste generell studiekompetanse og relativt kort (relevant) arbeidserfaring når de starter på fagskoleutdanningen. En del jobber ved siden av studiene, men de færreste har jobb som er relevant for utdanningen. Både i rekrutteringsmønster og utdanningsløp ligner de mer på studenter i universitets- og høyskolesektoren, enn de ligner på fagskolestudenter i andre fagområder.

Motivasjonen for å ta utdanningen var hovedsakelig et ønske om å få økt fagkunnskap. En del ønsket også å styrke posisjonen sin på arbeidsmarkedet, selv om andelen var en del lavere enn det vi fant i de andre fagområdene.

I motsetning til helse- og oppvekstfag, er det svært få fagskolekandidater innen kreative fag som fortsetter i samme virksomhet etter fullført fagskoleutdanning, noe som henger sammen med at få hadde arbeid innenfor fagområdet før utdanningen. Etter fagskolen er omtrent like mange i videre utdanning som i arbeid. Blant de som er i arbeid etter kreative utdanninger, finner vi de som i størst grad mener at det er et misforhold mellom arbeidsoppgavene og fagskoleutdanningens innhold. Mange i dette fagområdet jobber deltid, men dette er i stor grad frivillig og forbundet med frilansarbeid eller at de jobber ved siden av videre utdanning. En del, én av fem, har også et midlertidig arbeidsforhold.

Også i dette fagområdet er de aller fleste fornøyd med fagskoleutdanningen og fire av fem ville tatt den på nytt. Mange mener også at den danner et godt grunnlag for høyere utdanning (to av tre). Mange er i eller vurderer å ta høyere utdanning, noe som styrker en oppfatning av kreative fagskoler som en grunnutdanning og for mange et steg på veien til ytterligere kreativ utdanning på universitet- og høyskolenivå.

Økonomisk-administrative fag: dekker ulike typer behov

Det er veldig stor variasjon i erfarings- og utdanningsprofilen til de som starter på økonomisk-administrative fag. Sammenliknet med andre fagområder er det størst andel som har universitets-/høyskoleutdanning, men samtidig er det også høyeste

andel som har ingen formell utdanning. Rundt 20 prosent av de som starter på utdanningen har fagbrev, men i hovedsak har disse fagbrev fra andre fagområder enn der vi finner kontor- og administrasjonsfaget og salgsvirket, som man kunne se for seg var relevante fag å rekruttere fra for økonomisk-administrative fag. Blant de som har fagbrev, har flest fagbrev i helse- og oppvekstfag.

Det er mange med lang arbeidserfaring som starter på denne utdanningen og de fleste kommer rett fra jobb, men de fleste sier de kommer fra jobb utenom fagområde til fagskoleutdanningen. Studenter innen økonomisk-administrative fag har også i stor grad jobb mens de er i utdanning, og de tar som oftest utdanningen på deltid. De fleste tar en kortere utdanning, nesten tre av fire tar en utdanning på 30 studiepoeng. Som i de andre fagområdene går man på utdanningen ut fra et ønske om å få mer fagkunnskap, men også for å styrke seg på arbeidsmarkedet.

I økonomisk-administrative fag arbeider omtrent halvparten i samme virksomhet før og etter fagskoleutdanningen, og disse jobber ofte med de samme arbeidsoppgavene som før. Både disse og de som har fått nye jobber rapporterer i stor grad at de føler seg tryggere i jobben og at de har mer å bidra med. Det er derimot få som sier seg enig i at de har fått mer ansvar, arbeider mer selvstendig eller at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver. Det er også et mindretall som har fått høyere lønn som følge av fagskoleutdanningen.

Over halvparten av fagskolekandidatene i dette fagområdet opplever at utdanningsnivået og utdanningsinnholdet ikke samsvarer med arbeidsoppgavene, men kun én av ti jobber ufrivillig deltid eller midlertidig. Fagskolekandidatene er generelt fornøyd med utdanning, men sammenlignet med andre fagområder er det en lavere andel som vil tatt en økonomisk-administrativ fagskoleutdanning på nytt (to av tre). Likevel mener de fleste at fagskole-utdanningen har styrket deres muligheter på arbeidsmarkedet.

Tekniske fag: grunnlag for nye arbeidsoppgaver

De aller fleste som starter på tekniske fag har fagbrev. Det er stor variasjon i hvor lang erfaring de har. Mange har mer enn ti års arbeidserfaring før utdanningen, men det er også en vesentlig andel med mellom ett og fem års erfaring. Det er omtrent like mange som tar utdanningen på fulltid som på deltid.

Det utmerker seg to ulike type karriereveier for de som går teknisk fagskole. Den første er de som tar en fulltidsutdanning etter 1-5 års arbeidserfaring. Den andre er de som tar en deltidsutdannelse etter 10-15 års arbeidserfaring. Majoriteten av de fra tekniske fagskoler jobber i en ny virksomhet etter fagskoleutdanningen. De som jobber i samme virksomhet før og etter fagskolen bytter i stor grad til en ny stilling.

Det er i tekniske fag vi finner den høyeste andelen som har fått mindre fysisk belastende arbeidsoppgaver etter fagskolen og det er også en høy andel som har

fått mer ansvar. Studentene i de tekniske fagene sier i stor grad at de har fått endringer i arbeidsoppgavenes innhold etter utdanningen. Dette peker også tilbake på at de i stor grad har fått endret stilling etter fagskolen. På tross av endrede arbeidsoppgaver, er det flere i de tekniske fagene som er kritisk til innholdet i utdanningen. De aller fleste er fornøyd med utdanningen også her, men det er i de tekniske fagene vi finner flest som er misfornøyd. Likevel ville fire av fem tatt utdanningen på nytt. To av tre mener at fagskoleutdanningen danner et godt grunnlag for høyere utdanning og for å starte egen virksomhet, og majoriteten mener at den har styrket deres posisjon på arbeidsmarkedet.

Maritime fag: veien til offiser

Maritime fag skiller seg fra andre fagskoleutdanninger ved at utdanningen er dominert av de som kommer rett fra fagutdanningen og at studentene utelukkende tar utdanningen på heltid. Fagbrevutdanningen sammen med fagskoleutdanningen blir for mange én helhetlig utdanning med felles mål om offisertittel.

Kandidatene fra maritime fag oppgir i litt større grad enn i de andre fagområdene at de startet på fagskolen for å få mer ansvar og økt lønn. Dette må forstås med bakgrunn i den veldig klare stillingsendringen fra lærling/fagarbeider til offiser som fagskolen leder mot.

Det er i de maritime fagene vi finner flest som arbeider i ny stilling i samme virksomhet som før fagskoleutdanningen (nesten halvparten). Dette er antakeligvis personer som før var lærlinger. At fagskoleutdannede innen maritime fag har byttet stilling gjenspeiles i at det er her vi finner den høyeste andelen som oppgir at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver, ansvar og selvstendighet, og den nest høyeste andelen som mener at de har mindre belastende arbeidsoppgaver enn tidligere. De aller fleste får også høyere lønn etter fagskolen.

Tilnærmet ingen jobber deltid eller midlertidig, og de maritime fagarbeiderne opplever i stor grad at utdanningens nivå samsvarer med arbeidsoppgavene. Færre mener at utdanningens *innhold* samsvarer med arbeidet de utfører.

Flertallet mener at den maritime fagskoleutdanningen styrket deres posisjon på arbeidsmarkedet og over to av tre ville tatt utdanningen på nytt. Halvparten mener at fagskoleutdanningen danner et godt grunnlag for videre utdanning, men få vurderer dette sammenlignet med andre fagområder. De ønsker seg i mindre grad til høyskole- eller universitetsutdanning enn det vi finner i andre fagområder, inkludert de tekniske.

Rapportens viktigste implikasjoner

For å forstå fagskolenes rolle bedre enn vi gjør i dag må man få bedre innsikt i de ulike fagskoleutdanningenes betydning for ulike karrierer. Ulike utdanninger

fyller ulike behov, og alle fagskoleutdanninger kan ikke lede til samme type utbytte. Fagskolene rekrutterer ulike typer studenter og utdanningene er i ulik grad koblet til konkrete behov i arbeidslivet. For noen handler fagskoleutdanningen om å få tilgang til stillinger som de ellers ikke ville fått, slik som vi finner i maritime fag og for mange av de tekniske fagene. For andre handler det om å få et faglig påfyll som gjør arbeidshverdagen bedre, slik vi finner for mange i økonomisk-administrative fag og for mange i helse- og oppvekstfag. For andre igjen, slik som for mange i kreative fag, handler det om å opparbeide seg kompetanse som grunnlag for videre studier.

Regjeringens mål er at fagskoleutdanningene skal bli mer synlig og ettertraktet i arbeidslivet (Meld. St. 9 (2016–2017)). Analysene i denne rapporten viser at det er viktig å ha forståelse for fagskolenes ulike rolle i ulike deler av arbeidslivet når man skal utvikle politikk for å oppnå dette. Siden de ulike fagskoleutdanningene ikke fyller samme behov, hverken for studentene eller for arbeidslivet, vil det bety at politikkkutforming må ta hensyn til dette.

Det fagskoleutdannede har til felles, er likevel en opplevelse av at fagskolen har gitt faglig fordyping som gjør de mer faglig trygge. I et dynamisk arbeidsliv der mange må belage seg på omstillinger, vil faglig trygghet være et grunnlag for å til egne seg ny kunnskap. Det ser ut til at fagskolen fyller denne rollen, uansett hva fagskolen leder til av faktisk endring i konkrete arbeidsoppgaver eller ansvar.

1 Innledning

Fagskolenes betydning i det norske utdanningssystemet har vært et tilbakevendende tema i debatten om livslang læring. Regjeringens mål er at fagskoleutdanningene over tid skal bli mer synlig og ettertraktet i arbeidslivet (Meld. St. 9 (2016–2017)). I denne rapporten presenteres data fra en undersøkelse blant dem som ble uteksaminert fra en fagskole i 2017 eller 2018. Her vil vi se nærmere på hva fagskolen betyr i kandidatenes karriereløp. Dette gjør vi i første omgang for å lage gode beskrivelser av de mulighetene som fagskolen åpner opp for. Vi ønsker å gi gode beskrivelser av de ulike fagskoletypene, og hvilken rolle de spiller i ulike deler av arbeidslivet.

For å belyse dette ser vi på en rekke ulike tema. Det er selvsagt viktig å se på arbeidsmarkeds- og sysselsettingssituasjonen etter fagskoleutdanning. Men vi legger også i stor grad vekt på hvilken faglig bakgrunn de har, hva som var motivasjonen for å ta en fagskole, og hvordan de selv vurderer fagskolens relevans etter utdanningen. Herunder vil vi kartlegge eventuelle endringer i ansvar og arbeidsoppgaver.

Spørreskjemaet som er utviklet har fokusert på å ha spørsmål som best kan gi et bilde av disse temaene (se vedlegg 1 for spørreskjemaet). Skjemaet er nytt for denne undersøkelsen, men vi gjenbraker noen sentrale spørsmål som er brukt i de tre tidligere kandidatundersøkelsene for å kunne vise utvikling over tid (Caspersen, Støren & Waagene, 2012; Caspersen, Utvær, Bugge & Wendelborg, 2017; Waagene & Støren, 2013). Det er også gjort vesentlige endringer i grupperingen av utdanninger sammenlignet med tidligere undersøkelser. Vi vil komme nærmere tilbake til dette. Endringen er gjort for at grupperingen av utdanninger i større grad skal samsvare med inndelingen fagskolene selv bruker, som igjen bedre samsvarer med det arbeidsmarkedet hver fagskoleutdanning forholder seg til.

Kapittel 2 vil se litt nærmere på hva vi vet om fagskolens innretning og kobling til arbeidslivet fra før. Kapittel 3 vil gå gjennom undersøkelsens metodikk, svarprosent og representativitet. Kapittel 4 vil kort gjøre rede for demografiske kjennetegn ved fagskolekandidatene. Kapittel 5 og 6 vil tematisk gå gjennom svar fra undersøkelsen som kartlegger perioden før, under og etter fagskoleutdanningen.

Kapittel sju ser nærmere på utdanningens relevans for arbeidslivet. Til slutt vil i kapittel 8 se nærmere på de ulike karrieremønstrene som utmerker seg innen de ulike fagområdene og diskutere dette i lys av det vi har funnet i tidligere kapittel.

2 Fagskolens ulike tradisjoner

2.1 Fagskolefeltets røtter og avgrensning

Opp gjennom historien har mange ulike skoleslag kalt seg fagskoler. Historisk sett var ikke betegnelsen lovbeskyttet, eller via hevd forbeholdt et klart definert skoleslag. For eksempel har utdanninger rettet både mot industri, håndverk, fiskeri og landbruk brukt betegnelsen fagskole i over 100 år, og da på utdanninger som har ligget på ulike nivåer. Kjernen i dagens fagskolesystem kan sies å være det som startet som *den tekniske fagskolen* på 1960-tallet. Foranledningen for etableringen av dette skoleslaget var oppgraderingen av de daværende tekniske skolene til ingeniørhøyskoler med eksamen artium som opptakskrav. Intensjonen var at de tekniske fagskolene skulle dekke det tomrommet som oppsto som følge av dette.¹ Den skulle dekke behovet for en mer praktisk orientert yrkeskategori mellom produksjonsarbeid og planlegging, primært innenfor industri (Sakslind, 1992). Ordningen med tekniske fagskoler antyder at utdanningene skulle formes ut fra konkrete behov i bedriftene. Samtidig skulle den bidra til et tilbud om videreutdanning for dem med en mer praktisk bakgrunn, som ikke hadde eksamen artium og dermed ikke lengre kunne søke seg til ingeniørhøyskolene.

I 2003 vedtok Stortinget en egen fagskolelov. Foruten den tekniske fagskolen inkluderte denne loven også en rekke andre yrkesrettede skoleslag, som man anså lå på samme nivå som den tekniske fagskolen. Det vil si utdanninger som ble vurdert til å ligge over videregående, men samtidig ikke var godkjent som høyere utdanning (Høst & Tømte, 2016). Etter noe turbulens i startfasen, ble det enighet om at fagskoleloven også skulle omfatte en del utdanninger som ikke bygger på fagbrev eller praktisk erfaring, men generell studiekompetanse. Dette gjelder primært de utdanningene som retter seg mot de delene av arbeidslivet som ikke er dekket av ansatte med fagbrev. I 2018 ble loven endret, og fagskolene ble nå offisielt definert som høyere utdanning.² Fagskolene er i dag regulert etter «Lov om

¹ Innstilling om teknisk mellomutdanning fra et utvalg oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1963.

² I offentlig statistikk er det likevel kun toårige utdanninger som er klassifisert som nivå 5 i ISCED systemet (det vil si tertiær-nivå)

høyere yrkesfaglig utdanning». Der defineres fagskolen mål til at den skal gi kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak.

2.2 Fagskolens ulike tradisjoner

Fagskoleloven gjelder for en uensartet gruppe av skoler som spriker både når det gjelder fagfelt, men også i formål og nivå. Heterogeniteten er i utgangspunktet stor, og myndighetene har iverksatt flere tiltak som ledd i et arbeid med å institusjonalisere og homogenisere sektoren. I tillegg til en egen lov som også definerer hvem som har rett til å kalle seg fagskole, omfatter dette arbeidet blant annet et felles kvalitets- og tilsynsorgan, et nasjonalt fagskoleråd, nasjonale, faglige utvalg, samt en egen fagskolestatistikk i Database for Statistikk om Høgre Utdanning (DBH-F). Til tross for ulike tiltak med mål om å få en enhetlig ramme rundt fagskolene er det fortsatt store ulikheter. Disse ulikhetene er det viktig å ha med seg når vi snart skal inn å se på hva kandidatene har svart på denne undersøkelsen.

Tidligere har analyser av fagskoleutdanningene blitt gruppert i fagområder etter NUS-koder (Norsk standard for utdanningsgruppering), slik det blant annet har vært gjort i tidligere tilsvarende undersøkelser. Fagområdeinndelingen i NUS-kodene er lik på alle utdanningsnivå og er i stor grad basert på logikken vi finner innenfor de vitenskapelige disiplinene. Denne disiplinbaserte inndelingen gir ikke alltid like mye mening i en fagskolekontekst. Et eksempel kan være de maritime utdanningene. De er i disiplininndelingen fordelt mellom «naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag» og «samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag». Vi vil argumentere for at det er bedre at vi heller lener oss på fagskolenes egen faglige inndeling og samler de ulike utdanningene som er rettet mot maritim sektor i en egen kategori.³ Selv om de som blir dekksoffiserer og maskinoffiserer til dels har ulik faglig bakgrunn, forholder de seg i stor grad til samme bransje med samme type rekrutteringsmønster og tradisjon for opplæring.

Basert på fagskolenes inndeling, samt analyser gjort i tidligere rapporter (Høst, Lyby & Schwach, 2019; Høst & Tømte, 2016) bruker vi denne grove faginndelingen av fagskolene:⁴

1. Helse- og oppvekstfagutdanninger
2. Kreative utdanninger
3. Økonomisk-administrative utdanninger
4. Tekniske fag
5. Maritime fag
6. Andre fagskoleutdanninger

³ NOKUT har også utviklet en egen faginndeling i sitt arbeid med studiebarometeret til fagskolestudenter. Den inndelingen dekker likevel ikke helt behovene i denne undersøkelsen.

⁴ Se <https://www.nifu.no/undersokelser/kandidatundersokelsen-til-fagskoler/> for en oversikt over alle nus-kodene som ligger til hvert område

Siden de ulike fagområdene har ulik tradisjon for lengde på utdanningene, er det stor forskjell på om man teller antallet løpende studenter eller uteksaminerte kandidater. Noen fagområder er kjennetegnet av kortere utdanninger, andre er dominert av toårige utdanninger. Siden dette er en kandidatundersøkelse ser vi her på antallet som er ferdig med en utdanning. Hvis vi ser på de som ble ferdig med en fagskoleutdanning i løpet 2018 får vi følgende fordeling i kandidater.

Tabell 2.1 Fordeling og antall kandidater inndelt i fagområder. Kun 2018-kullet

Fagområde	Antall	Andel
Helse- og oppvekstfagutdanninger	1165	21
Kreative utdanninger	914	16
Økonomisk-administrative utdanninger	807	14
Tekniske fag	1812	32
Maritime fag	323	6
Andre fagskoleutdanninger	563	10
SUM	5584	100

Vi har delt opp de grove kategoriene i en finere inndeling. Denne finere inndelingen bygger i hovedsak på en samme inndeling som fagskolene selv bruker, men med noen tilpasninger for å gi kategorier som vil være store nok for å gjøre analyser.

Tabell 2.2 Forholdet mellom grov og fin inndeling i fagområder

Grov inndeling	Fin inndeling
Helse- og oppvekstutdanninger	Helsefag Oppvekstfag
Tekniske fag	Elektrofag Bygg og anleggsgfag Industrifag Petroleumsfag IT-fag
Kreative fag	Kreative fag
Økonomisk-administrative fag	Økonomisk-administrative fag
Andre fagskoleutdanninger	Luftfart/Jernbane Primærnæringsfag Andre

Vi vil i all hovedsak bruke de grove kategoriene i våre analyser. Det er likevel viktig å merke seg at de data som er samlet inn i denne undersøkelsen gir rom for grundigere analyser på et lavere nivå enn det vi kan gi i denne rapporten. Datagrunnlaget åpner også delvis for analyser på skolenivå som vi ikke har gjort her.

Grepet med å bruke en annen inndeling i fag enn det som er blitt gjort i tidligere fagskoleundersøkelser vil forhåpentligvis bidra til svarene blir drøftet i en forståelig kontekst. Det gjør likevel at det blir noe vanskeligere å se på utvikling over tid.

Siden man tidligere ikke har brukt samme type faginndeling tidligere, kan vi i hovedsak ikke gjøre direkte sammenligninger med tidligere undersøkelser. Der vi gjør sammenlikninger med tall fra tidligere undersøkelser må vi bruke den gamle kategoriseringen basert på akademiske fagfelt.

Under presenterer vi litt nærmere de største fagområdene som vi ønsker å benytte og belyse i denne analysen. Et viktig skille som vi har lagt vekt på er skillet mellom grunnutdanninger og videreutdanninger. Med det mener vi om fagene som det undervises i bygger på tidligere fagbrev (eller tilsvarende), eller om man ikke bygger på spesiell kompetanse, eventuelt bygger på den kompetansen man får på studieforbereidende utdanninger.

2.2.1 De tekniske utdanningene

De tekniske utdanningene har en lang historie og utdanner i stor grad fagarbeidere til leder- eller spesialiststillinger som fagskoleingeniører. Utdanningene er i dag hovedsakelig toårige, men det arbeides med å utforme kortere utdanninger, særlig i forbindelse med myndighetenes satsing på etter- og videreutdanning. Unntaket er fagskoleutdanningene innenfor IT der det er en jevn fordeling av kandidater mellom toårige og ettårige utdanninger. Utdanningene innen tekniske fag må i hovedsak klassifiseres som videreutdanninger, fordi de forutsetter og bygger videre på bestemte fagbrev. Kandidatene tar utdanningen enten på heltid, eller på deltid mens de står i jobb. Den siste kategorien er økende (Høst, Skjelbred & Røsdal, 2018), og for 2017 og 2018-kullet tok nær halvparten studiet på deltid. Igjen skiller IT-fag seg ut med majoritet som tar studiet på heltid. Det er hovedsakelig innen tekniske fag, og helsefag, vi finner tiltakene som ligger til regjeringens store satsing «Lære hele livet», hvor det ble satt i gang piloter i fagskoleregi høsten 2019.⁵ Her er mye av fokuset nettopp å lage modulbaserte opplegg som lettere kan gjennomføres mens man står i jobb.

Selv om de tekniske fagskoleutdanningene har en del fellestrekk, rekrutterer de til litt ulike deler av arbeidslivet, men industrien og bygg- og anleggsektoren er dominerende. Det som kjennetegner disse næringen er at de har en stor rekrutteringsbase av fagarbeidere i relevante jobber (Hovdhaugen, Høst, Skålholt, Aamodt & Skule, 2013).

Fagskolene innenfor de tekniske fagene er tradisjonelt offentlige, fylkeskommunale og uten studentbetaling. Her er det en rekke aktører med et relativt stort antall uteksaminerte kandidater. Det ble totalt utdannet 1812 i disse fagene i 2018.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-gir-16-millioner-til-bransjeprogram-i-industri-og-byggenarign-som-skal-gi-raskt-pafyll-av-kompetanse/id2643998/>

2.2.2 De maritime fagene

De maritime fagene utdanner til stillinger som skipsoffiserer. Utdanningen deler en del kjennetegn med de tekniske fagene, men det er likevel noen forskjeller i rekrutteringen til fagene. Mens det i de tekniske fagene er mest vanlig å praktisere som fagarbeider en periode før en starter på fagskole, er det for de maritime blitt en normalvei å gå rett fra fagbrev og inn i fagskole (Nyen, Skålholt & Tønder, 2013). For mange av de som går på disse fagene kan man si pakken med fagbrev og fagskole er én helhetlig utdanning. Utdanningene innenfor de maritime fagene er hovedsakelig toårige utdanninger på heltid. De maritime fagene er ofte kategorisert dels sammen med de tekniske fagskolene, dels sammen med samferdselsfag, men på grunn av ulike rekrutteringsmønstre velger vi å beholde de som en egen kategori, også i den grove inndelingen av fagområder. De maritime fagskoleutdanningene er offentlige og hovedsakelig gratis. Fagskolen i Ålesund og Fagskolen Hordaland (inkluderer Bergen Maritime fagskole og Bergen tekniske fagskole) er store enkeltskoler. Totalt ble det utdannet 323 innen dette fagområde i 2018.

2.2.3 Helse- og oppvekstfagene

Formålet med fagskolene i helse- og oppvekstfag er å gi ansatte med fagbrev, og ofte lang praksis, fordypning i faget sitt. Disse utdanningene er dominert av de med fagbrev som helsefagarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere. Utdanningene har opprinnelig sitt utspring i de tidligere videreutdanningene i hjelpepleie (Høst, 2017). Fagskoleutdanning har foreløpig ikke dannet grunnlag for avansement til nye stillinger slik som de tekniske- og maritime utdanningene har gjort (Høst, 2017). De aller fleste som tas opp i helse og oppvekstutdanningene er ansatte med fagbrev, eventuelt skoleutdanning innen samme fagområde, eller tilsvarende realkompetanse og praksis innenfor samme fagfelt. Utdanningene forutsetter reelt sett en slik bakgrunn, selv om det i forskriftene er åpnet for et videre rekrutteringsgrunnlag. Utdanningene er dermed å betrakte som videreutdanninger i faget (ibid.).

Hovedsakelig er et normalløp ett års utdanning tatt på deltid over to år samtidig som man står i jobb. Studentene har enten permisjon med lønn, eller de har benyttet fridager for å gjennomføre utdanningen. Det er også en del som står i deltidsstillinger som gjør det enklere å kunne ta utdanning ved siden av eksisterende jobb. Det finnes både offentlig og private fagskoler som er retta mot dette fagområde, men de er stort sett offentlige finansierte og uten studentbetaling. Det er en rekke store (i fagskolesammenheng) tilbydere innenfor helsefag herunder AOF, Folkeuniversitetet og de fylkeskommunale fagskolene. Utdanningen foregår i hovedsak på studiestedet. I alt ble det utdannet 1165 fra dette fagområdet i 2018.

2.2.4 De økonomisk-administrative utdanningene

De økonomisk-administrative utdanningene tar opp søkere med studiekompetanse, men også med annen bakgrunn. De økonomisk-administrative utdanningene er i utgangspunktet å anse som grunnutdanninger i den forstand at de ikke forutsetter spesielle faglige forkunnskaper annet enn videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, men det finnes også unntak fra dette der man i større grad krever konkret arbeidserfaring (Høst mfl. 2019). Utdanningene retter seg mot voksne som ønsker seg en kort, yrkesrettet utdanning som grunnlag for å søke seg mot bestemte typer jobber, som for eksempel regnskapsassistent eller advokatsekretær.

Majoriteten av utdanningene er halvårige, en del er ettårige, mens et fåtall er toårige. For 2017 og 2018 kullet hadde kun en av tre studert på heltid. Hovedvekten av de økonomisk-administrative utdanningene er private og fullfinansiert ved hjelp av skolepenger eller andre eksterne tilskudd og tilbud. En vesentlig andel av studentene tar utdanninger på nett gjennom NKI Fagskoler AS og Fagskolen Kristiania (som inkluderer tidligere Norges Yrkesakademi). Treider Fagskoler var den største tilbyderen av utdanning på studiested innenfor dette fagområdet for 2017 og 2018 kullet (01.01.2020 slo de seg sammen med NKI). I alt ble det utdannet 807 fra dette fagområdet i 2018.

2.2.5 De kreative utdanningene

De kreative utdanningene inkluderer både nyere kreative fag, ofte knyttet til bruk av IKT slik som i mediefag og grafisk design, men også mer tradisjonelle kunstfag. Utdanningene forutsetter ingen formelle forkunnskaper, og det vil derfor være naturlig å kategorisere dem som grunnutdanninger innenfor sine felt. Samtidig ligger det i karakteren til slike utdanninger at mange av søkerne har mye realkompetanse.

Utdanningene er i hovedsak toårige, også noen ett- og halvårige utdanninger faller inn under dette fagområdet. Utdanningene er hovedsakelig på heltid. Dette er utdanninger rettet særlig mot dem som vil forfølge sine kreative interesser, som de ofte bruker mye tid på, også utenom skole (ibid.). Det betyr at formell utdanningsbakgrunn er mindre viktig. Tidligere forskning har pekt på at de i mindre grad omfatter studenter som ser for seg en rett vei inn i relevante jobber i arbeidslivet. De fleste er i stedet innstilt på at det kan ta tid. Noen forsøker å starte for seg selv, noen finner andre måter å livnære seg på mens de utvikler seg videre, mens andre tar en ny utdanning på toppen for å bli bedre kvalifisert (ibid.).

Innen flere av disse tilbudene finnes det muligheter med å bygge på utdanningene i andre land og dermed få en godkjent bachelorgrad.

De fleste av utdanningene innenfor de kreative fagene er stedbaserte, som vil si at de krever oppmøte på studiested, men det finnes også nettbaserte tilbud. Noroff og Fagskolen Kristiania er store aktører innenfor de nyere kreative fagene. Treider (nå NKL) har vært en stor tilbyder innenfor design og motefag. I tillegg finnes det en rekke tradisjonelle kunstsikoler slik som for eksempel Einar Granum Kunstfagskole, Kunstsikolen i Bergen og Ålesund kunstfagskole. I alt ble det utdannet 914 fra dette fagområdet i 2018.

2.2.6 Andre fagskoleutdanninger

Andre fag av en viss størrelse er for eksempel Norsk jernbaneskoles utdanning av lokomotivførere, samt ulike pilotutdanninger. Dette er markante yrkesutdanninger som er viktige i sine sektorer, men som er relativt små, og har tidligere blitt kategorisert kun som en del av «Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag». «Andre fagskoleutdanninger» inkluderer også noen utdanninger innen primærnæringsfag. Historisk har det vært utdanninger innenfor landbruksfag som utdannet til agrotekniker og skogtekniker. Dette var utdanninger som hadde en viss størrelse og betydning i næringen, og som til dels kunne sammenliknes med de tekniske fagskolene. I forbindelse med at disse utdanningen ble flyttet fra Landbruks- og matdepartementet til Kunnskapsdepartementet og underlagt Lov om videregående opplæring, ble utdanningene plassert inn i det videregående opplæringsløpet og i noen tilfeller i høyere utdanning (Sæther, Haugum, Lurfald, Skålholt & Stokke, 2014). Det er de senere årene igjen blitt startet opp en del tilbud innen primærnæringsfag. Disse nystartede utdanningene er i noen grad videreutdanninger, men de bygger ikke på fagbrev, siden det ikke har vært tradisjon for det innen disse næringene. Man får opptak enten ved å ha tatt ulike utdanningstilbud innen naturbruk fra videregående skole, eller realkompetansevurdering etter minst fem år relevant erfaring etter skolegang (ibid.). Det var 52 kandidater innen disse fagene i 2018.

Kategorien «andre» dekker også andre typer utdanninger, som misjonsarbeid og opplæring av instruktører av lærlinger. Den største kategorien av alle innen «andre fagskoleutdanninger» er ulike make-up-utdanninger. Det var i alt 185 kandidater (tre prosent av alle) innen disse fagene i 2018.

Vi vil i denne analysen fokusere på de fem fagområdene som vi har presentert her, vi vil likevel gi en kort gjennomgang av noen hovedfunn for disse mindre utdanningene i vedlegg 3.

2.2.7 Betydningen av fagenes forskjellighet

De ulike mønstrene vi har gjort rede for her angir et bakteppe for analysene av svarene i denne undersøkelsen. Det er klart at fagskolenes opptaksgrunnlag og gir føringer for hvordan blant annet undervisningen er organisert. Utdanninger der de ansatte ofte står i jobb mens de tar utdanningen organiseres som deltidsstudier. Fulltidsstudier legger derimot begrensinger på mulighetene for å ta utdanningen ved siden av eksisterende arbeid. I noen deler av arbeidslivet gir fagskolen tilgang til jobber som man ellers ikke kunne fått, slik som i noen tekniske utdanninger og maritime fag. I andre deler av fagskolen handler det i større grad om å øke kompetansen på en måte som ikke er knyttet direkte til noe som kreves formelt i et yrke. Disse strukturelle forskjellene mellom fagskolens innretning og rolle i arbeidslivet gjør at det er krevende å sammenlikne for eksempel yrkesaktivitet på tvers av fagområder. Et konkret eksempel er at det ikke gir substansiell mening i å si at arbeidsledigheten er høyere blant kandidatene i kreative fag enn i helse- og oppvekst om man vil se på hvor «god» utdanningene er på å få kandidatene sine i arbeid. Blant de som starter på fagskole i helse- og oppvekstfag har nesten alle allerede jobb i sektoren før de starter på fagskolen, mens dette bare skjer unntaksvis i de kreative fagene.

Og det er ikke bare fagenes rekrutteringsmønster som påvirker de svarmønstrene vi eventuelt finne. Fagenes egenart påvirker også undervisningsstrukturen. Fag der det kreves fysisk opplæring i maskiner, utstyr eller prosedyrer kan vanskelig gjøres om til rene nettstudier, mens fag der oppgaver gjerne utføres på en datamaskin (slik som de nyere kreative utdanningene og økonomisk administrative utdanninger) i større grad er egnet for nettstudier. Det er derfor viktig at vi bruker sammenlikning mellom fagområdene for å forstå forskjellene mellom fagområdene, heller enn å rangere dem.

3 Data og metode

3.1 Design, svarprosent og datakvalitet

Denne rapporten bygger på NIFUs undersøkelse gjennomført november 2019. Undersøkelsen er nyutviklet, men har med seg noen spørsmål fra tidligere undersøkelser av fagskolekandidater. Det nye skjemaet ble utviklet av forskerne i prosjektet, men på et tidlig stadium fikk vi inn kommentarer fra ulike aktører i sektoren.⁶

Utvalget til undersøkelsen er basert på data fra fagskolestatistikken i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH-F) og inkluderer kandidater som var registrert fullført på en fagskoleutdanning i 2017 og 2018.⁷ Etter vurdering av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste fikk vi ulevert fødselsnummer, eierform på utdanningen de har gått på, kjønn, alder, årstall for oppstart og avslutning av fagskoleutdanningen, utdanningsform, studiested, fagskole, studiebelastning ved normert progresjon og 6-sifret utdanningskode fra DBH-F. Fødselsnummer ble brukt til å koble på e-postadresse og telefonnummer fra Digitaliseringsdirektoratet (tidligere DIFI). Undersøkelsen ble besvart anonymt og navn, epost, telefonnummer og fødselsnummer ble slettet når undersøkelsen var avsluttet.⁸

3.1.1 Datainnsamlingsmetode og svarprosent

Totalt fikk vi oversendt informasjon om 11,211 kandidater; 5,500 uteksaminert i 2017 og 5,711 uteksaminert i 2018. Av disse manglet 45 personer fødselsnummer. 173 personer er registrert to ganger og duplikater er fjernet fra datamaterialet vårt. Fagskolekandidatene ble i spørreskjemaet bedt om å svare med utgangspunkt i den siste fullførte fagskoleutdanningen.

Ved kobling til DIFI manglet det kontaktinformasjon for 96 personer. 71 personer hadde registrert seg mot å bli kontaktet digitalt av det offentlige og ble derfor

⁶ Vi sendte ut skjema i tidlig utgave til ulike aktører som ga oss tilbakemeldinger på innhold og form. Dette inkluderte fagskoler innen de ulike fagområdene samt representanter for fagskolestudentene (ONF). Vi står selvsagt alene ansvarlig for det endelige resultatet.

⁷ DBH-Fagskolestatistikk ligger hos NSD – Norsk senter for forskningsdata AS. NSD er ikke ansvarlig for analysen av dataene eller de tolkninger som er gjort her

⁸ Alle svar ble også anonymisert ved prosjektslutt.

heller ikke kontaktet for deltakelse i denne undersøkelsen. Totalt var det 10,826 personer i nettoutvalget for undersøkelsen. Undersøkelsen er heldigital siden vi har tilgang på e-postadresse og telefonnummer til hele utvalget.

Tabell 3.1 Brutto og nettoutvalg for undersøkelsen

Bruttoutvalg	11 211
Manglende fødselsnummer	45
Duplikater	173
Manglende kontaktinformasjon	96
Reservasjon fra DIFI	71
Nettutvalg	10 826

Spørreskjemaet ble sendt til nettoutvalget, det vil si 10,826 personer. Tabell 3.2 gir en oversikt over de som ikke har svart, delvis svart, fullstendig svart og de som tok kontakt med NIFU for å reservere seg fra undersøkelsen. Den sistnevnte gruppen må regnes som en del av populasjonen som ikke har svart.

Tabell 3.2 Svarprosent

	N	Prosent
Ikke svart	7045	65
Delvis svart	583	5
Fullstendig svart	3190	30
Reservert	8	0
Total	10826	100

Datamaterialet i rapporten tar utgangspunkt i de fagskoleutdannede som har fullført undersøkelsen fullstendig. Vi inkluderer også de som har svart på minimum 25 prosent av spørsmålene. De utgjør 370 av de 583 personene som delvis har svart på undersøkelsen. Det betyr at de 213 personer som har svart på under 25 prosent av spørsmålene ekskluderes fra analysene. Disse anses som en del av de som ikke har svart på undersøkelsen.

I undersøkelsen fikk respondentene innledningsvis et spørsmål om de faktisk fullførte en fagskoleutdanning i 2017 eller 2018, slik det står oppført i de administrative registrene. Spørsmålet var inkludert fordi tidligere undersøkelser har indikert at det er noe unøyaktigheter i registreringen. Totalt 118 personer mente de ikke var i målgruppen, 21 fordi de ikke hadde fullført en fagskoleutdanning, og 97 fordi de var uteksaminert i et annet år enn 2017 og 2018. Disse 118 feilregistrerte personene ekskluderes fra undersøkelsen og fra populasjonen.⁹

Når vi ekskluderer de 118 personene som har oppgitt at de er feilregistrert med en fagskoleutdanning i 2017 eller 2018 fra populasjonen og vi kategoriserer de som har svart på mindre enn 25 prosent av spørsmålene som at de ikke har svart

⁹ Blant de som ikke har svart på undersøkelsen er det antakeligvis flere som er feilregistrert i registrene med en fagskoleutdanning i 2017 eller 2018. Disse skulle vært ekskludert fra populasjonen, men vi har ingen mulighet til å identifisere disse. Det betyr at svarprosenten i denne undersøkelsen antakeligvis er høyere enn den vi har oppgitt i Tabell 3.3.

på undersøkelsen, får vi analyseutvalget som vises i Tabell 3.3. Tabellen viser at analyseutvalget for denne rapporten er på 3475 personer, noe som utgjør 32.5 prosent av hele populasjonen.

Tabell 3.3. Analyseutvalg

	N	Prosent
Ikke i utvalget	7233	67.5
I utvalget	3475	32.5
Total	10708	100.0

I den forrige undersøkelsen hadde man en svarprosent på 20,5 (Caspersen et al., 2017). Hovedgrunnen til den høyere svarprosenten i denne undersøkelsen sammenlignet med den forrige er trolig at vi hadde bedre kvalitet på kontaktinformasjonen. For denne undersøkelsen hadde vi høy kvalitet på e-postadresser samt tilgang til telefonnummer, som gjorde at vi kunne sende en påminnelse til kandidatene på SMS. Caspersen m.fl. (2017) sendte ut SMS til kun et underutvalg hvor svarprosenten ble 30,7. Det vil si relativt likt med det vi oppnådde i denne undersøkelsen.

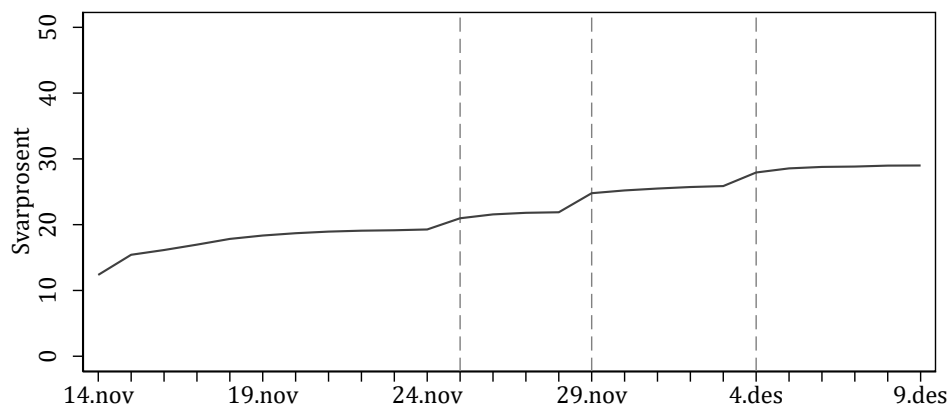
Det har vært en jevn nedgang i svarprosent for spørreskjemaundersøkelser siden 1990-tallet. Tidligere forskning har vist at svarprosenten er høyere blant de som har høyere utdanning (Holbrook, Krosnick & Pfent, 2008; Keeter, Hatley, Kennedy & Lau, 2017). På bakgrunn av dette kan vi forvente en lavere svarprosent i den foreliggende undersøkelsen av fagskoleutdannede sammenlignet med den kommende undersøkelsen av doktorgradutdannede gjennomført av NIFU på samme tidspunkt med lignende metodikk som oppnådde en svarprosent på 55,¹⁰ og sammenlignet med kandidatundersøkelsen til høyere utdanning som oppnår en svarprosent på mellom 35 og 50 prosent (Skjelbred, Nesje & Madsen, 2019; Støren & Nesje, 2018).

I Fagskoleundersøkelsen i 2012 oppnådde man 30,5 prosent (Caspersen et al., 2012) og i 2013 oppnådde man 41,3 (Waagene & Støren, 2013). I 2013 ble undersøkelsen gjennomført ved hjelp av brevutsending, noe som ikke ble gjennomført i den foreliggende undersøkelsen. Disse undersøkelsene er derfor ikke helt sammenlignbare. I 2013 hadde man i motsetning til 2012 utlodning av en premie til deltakerne.

Den foreliggende undersøkelsen ble sendt ut 14. november og lukket 9. desember 2019. I løpet av denne perioden ble det sendt tre påminnelser. Den 25. november sendte vi en påminnelse på epost, den 29. november en påminnelse på SMS og den 4. desember en siste epostpåminnelse. Undersøkelsen var satt opp dynamisk slik at den kunne besvares på alle plattformer (pc, nettbrett og mobil). Figur 3.1 viser svarprosentutviklingen fra undersøkelsen åpnet til den ble lukket for fagskolekandidater som har svart fullstendig på undersøkelsen (29 prosent). Det vil si at

¹⁰ Upublisert, rapporten kommer i løpet av 2020

de som har svart delvis på undersøkelsen (370 personer) ikke er inkludert i svarprosenten (3.5 prosent). De stiplede linjene viser når respondentene fikk en påminnelse om å delta. Figuren viser moderate hopp i svarprosenten etter hver påminnelse.¹¹

Figur 3.1. Svarprosentutvikling for respondenter som har fullført undersøkelsen.

Note: De stiplede linjene indikerer påminnelsene som ble sendt.

Svarprosenten varierer noe mellom fagfelt, som vi ser i Tabell 3.4. Disse forskjellene er interessante og kan si oss noe om datakvaliteten vår, og den kan si oss noe om forskjellene mellom ulike fagfelt. Som nevnt over og som tabellen viser, er den overordnede svarprosent på 32.5 prosent.

Tabell 3.4 viser at svarprosenten er høyere enn gjennomsnittet for særlig oppvekstfag og industrifag, mens kreative fag skiller seg ut med noe lavere svarprosent. Vi ser også at det i noen av fagområdene i den finere faginndelingen der det er noe få svar, spesielt i primærnæringsfag og delvis for IT-fag.

¹¹ Det meste av økningen i svarprosent etter en utsendt påminnelse skjer samme dag som påminnelsen ble sendt ut. Figur 3.1 kan derfor gi en illusjon av at svarprosenten økte i forkant av påminnelsene, men det er ikke tilfellet. De stiplede linjene som indikerer utsendt påminnelse viser at svarprosenten er høyere dagen for utsendt påminnelse sammenlignet med dagen før påminnelsen.

Tabell 3.4 Svarprosent fordelt på fagområder, fin inndeling.

Fagområde	Populasjon (N)	Svar (N)	Svarprosent (%)
Helsefag	1907	751	39
Oppvekstfag	191	97	51
Kreative fag	1716	400	23
Økonomisk-administrative fag	1665	484	29
Maritime fag	628	190	30
Elektrofag	1101	382	35
Bygg- og anleggsgfag	1305	464	36
Industrifag	652	278	43
Luftfart/Jernbane	286	90	31
IT-fag	203	60	30
Petroleumsfag	241	71	29
Primærnæringsfag	133	39	29
Annet	680	169	25
Totalt	10708	3475	32

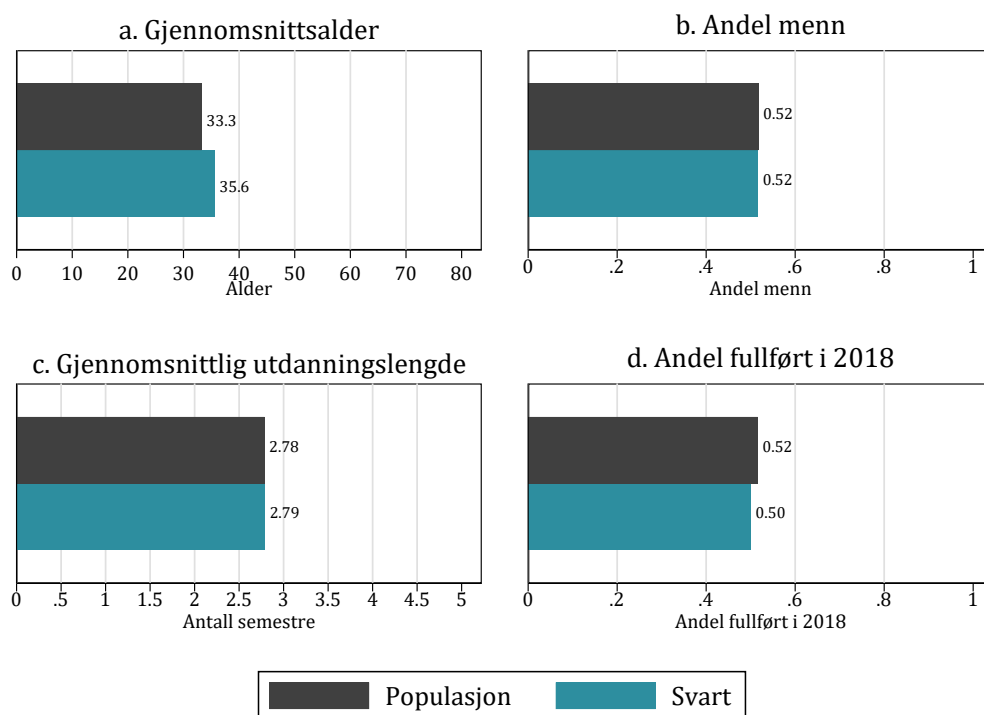
3.1.2 Datakvalitet

Det har i tidligere undersøkelser vært utfordringer med at uttrekket fra DBH-F har inneholdt personer som ikke har fullført en fagskoleutdanning det året de er registrert med. I undersøkelsen for 2015-kullet oppga 5,6 prosent at de *ikke* hadde tatt en fagskoleutdanning i perioden. I 2012 og 2013 var det henholdsvis 7.5 og 6.1 prosent. Det ble igangsatt et kvalitetssikringsarbeid som gjorde seg gjeldende fra og med 2016, og vi kan derfor forvente bedre datakvalitet med utgangspunkt i bedre rapporteringsrutiner fra studiestedene (Kunnskapsdepartementet, 2016).

I årets undersøkelse til 2017- og 2018-kullet var det, som nevnt, 21 personer som svarte at de ikke hadde fullført en fagskoleutdanning i det hele tatt, 97 personer svarte at de hadde fullført en fagskoleutdanning, men i et annet år enn 2017 eller 2018. Det vil si omtrent tre prosent av de som svarte. Vi må anta at andelen er høyere blant de som ikke svarte. Siden færre rapporterte at de ikke har tatt fagskole nå sammenlignet med tidligere, tyder det likevel på at kvaliteten på registreringen i DBH-F har blitt bedre. Det er også verdt å merke seg at kjennskapen til fagskole som begrep også trolig varierer en del, noe vi skal komme tilbake til straks.

3.2 Frafallsanalyse

DBH-F gir, som nevnt over, flere typer informasjon om de fagskoleutdannede. Dette tillater oss å sammenligne de som har svart på undersøkelsen med populasjonen for å undersøke om det er skjevheter i datamaterialet vårt.

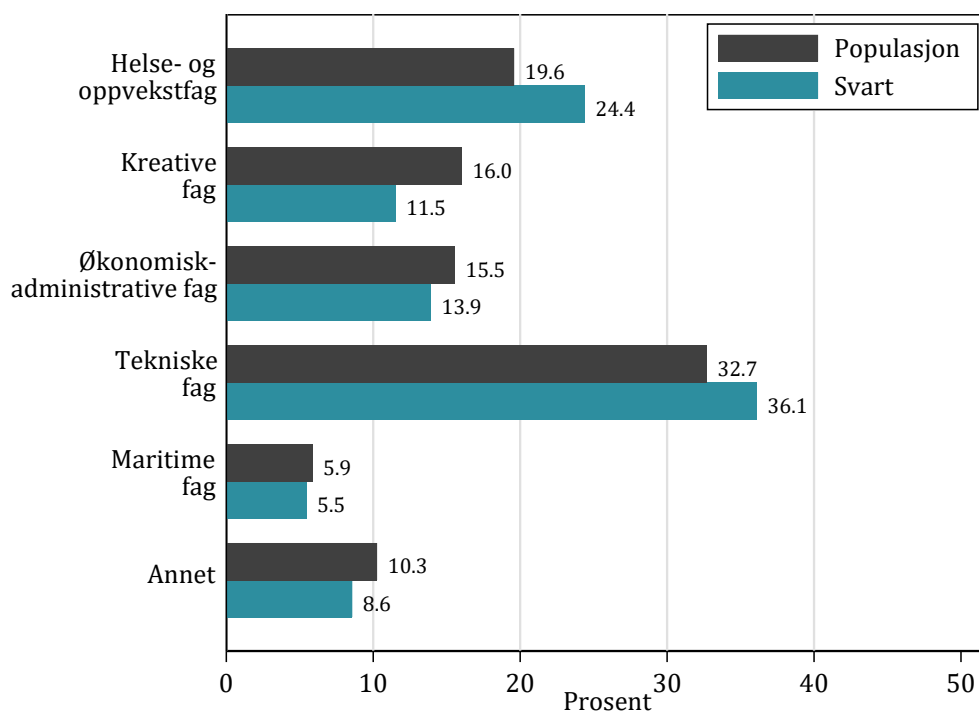

Figur 3.2 Gjennomsnittsalder, andel menn, gjennomsnittlig utdanningslengde og andel som fullførte fagskoleutdanningen i 2018 for de som har besvart undersøkelsen sammenlignet med populasjonen.

Figuren viser at det er ingen betydelig forskjell mellom de som har svart og populasjonen etter kjønn, alder, lengde på utdanningen eller kull. Andelen menn og gjennomsnittlig utdanningslengde er tilnærmet identisk for utvalg og populasjon. De som har svart er i gjennomsnitt litt eldre og det er en marginalt lavere andel som tilhører kull 2018 sammenlignet med populasjonen.

Det er viktig å understreke at selv om vår undersøkelse ikke har noen store skjevheter om vi ser på alder, kjønn, lengde på utdanningen og kull, så betyr det ikke at de som har svart ikke er selekterte på andre forhold enn de vi har hatt anledning til å undersøke her.

Figur 3.2 sammenligner de som har svart på undersøkelsen med populasjonen etter fagområde.

Figur 3.3 Fordelingen av populasjon og undersøkelsesdeltakere etter fagområde.

Om vi ser på fordelingen i utvalget vårt relativt til fagområder ser vi at det er en visse overrepresentasjon av helse- og oppvekstfag, og relativt sett en underrepresentasjon fra de kreative fagene.

Underrepresentativiteten i de kreative fagene kan forklares med at fagskolen som begrep ikke er like godt innarbeidet blant disse studentene. Vi fikk flere tilbakemeldinger fra studenter som lurte på om det «kurset» de hadde tatt var en fagskoleutdanning og om de skulle svare på en undersøkelse om fagskoler.¹² Vi fikk også enkelte tilbakemeldinger på at innrammingen av undersøkelsen gjorde at noen i kreative fag ikke følte at den var relevant å svare på. I vår presentasjon av undersøkelsen i epostinvitasjonen la vi vekt på at vi var ute etter deres mening om arbeidsrelevansen til utdanningen. Siden noen kanskje ikke tok utdanningen på grunn av muligheter for jobb, men på grunn av hobby/interesse, ble spørsmålene om nytten i arbeidshverdagen forstått som mindre relevante for disse respondentene. Innspillene vi har fått er selvsagt anekdotiske, men kan gi en forståelse for forskjellen i svarprosenten.

¹² Dette kan også forklare andelen som sier de ikke har tatt en fagskoleutdanning

3.2.1 Analyser på populasjonsnivå versus fagområde

I tidligere undersøkelser har man brukt vekter for å kompensere for ulik svarprosent mellom fagområder når man har vist gjennomsnittstall for hele utvalget. Siden vi i hovedsak vil rapportere på fagområdenivå er ikke det relevant for oss. I rapporten vil vi for de aller fleste analyser bryte resultatene ned etter fagområde. Hovedgrunnen til dette er at det er så store forskjeller mellom fagområdene at gjennomsnittsfordelinger ikke kan si oss noe substansielt om fagskolenes tilbud.

Spesielt i de tilfeller der vi viser endringer over tid, slik som i kapittel 6.1.1 om utvikling i andelen som er yrkesaktiv. Om man ser på endringer over tid for alle tar man ikke hensyn til endringer i fagsammensetningen av fagskoleutdanninger over tid. Det er store endringer i fagskolesektoren som påvirker sammensetningen av studenter, det er endringer i hvilke utdanninger som tilbys, og eksisterende utdanninger opplever vekst eller tilbakegang. Forskjeller i for eksempel andelen yrkesaktive for hele fagskolen sett under ett vil derfor i stor grad reflektere endring i sammensetningen av kandidater, heller enn endring i faktisk yrkesdeltakelse blant kandidater. Vi velger derfor å fokusere på de enkelte fagområdene i våre analyser.

3.3 Definisjoner av arbeidsmarkedsutfall

3.3.1 Arbeidsstyrken

I denne rapporten har vi fulgt den internasjonale standarden for klassifisering av arbeidsstyrken, gitt av blant annet den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO). **Arbeidsstyrken** er summen av personer som er i arbeid pluss personene som er arbeidsledig. Personer blir klassifisert inn i tre gjensidig utelukkende grupper basert på deres arbeidsstatus i en referanseuke: personer i arbeid, arbeidsledige personer og personer utenfor arbeidsstyrken. Personer utenfor arbeidsstyrken kan videre klassifiseres ut fra grad av tilknytning til arbeidsmarkedet, som gjør det mulig å identifisere den potensielle arbeidsstyrken. Denne klassifiseringen er brukt i mange land, noe som gjør det mulig med internasjonal sammenligning av statistikk. Under beskriver vi kort de ulike definisjonene. Ytterligere informasjon kan finnes på ILOs nettsider.¹³

¹³ https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470304/lang--en/index.htm

3.3.2 I arbeid

Denne gruppen inkluderer alle som i referanseuka var involvert i en aktivitet som produserer goder eller tjenester mot lønn e.l. Gruppen inkluderer de som var ansatt et sted og var i arbeid, det vil si jobbet minst en time i referanseuka. Personer som var ansatt et sted, men ikke var i arbeid på grunn av midlertidig fravær på jobben som sykefravær, foreldrepermisjon, skift, avspasering, ferie osv. er også inkludert. En-times-kriteriet sørger for at alle jobber, deltid, midlertidig og leilighetsarbeid er inkludert i denne gruppen.

3.3.3 Underutnyttelse av arbeidskraft

Det er tre grupper av underutnyttelse av arbeidskraft i den internasjonale statistiske standarden: Tidsrelatert undersysselsatt, arbeidsledig og potensiell arbeidsstyrke. Disse tre målene fanger grupper som på en eller annen måte ikke har tilstrekkelig tilgang på arbeid.

- **Tidsrelatert undersyssetting** omfatter personer som er ansatt, men som jobber færre timer enn de ønsker og er i stand til. Disse refereres også til som ufrivillig deltid.
- **Arbeidsledig** omfatter personer som ikke er i arbeid, men som søker seg arbeid og kan påta seg arbeid dersom det skulle komme.
- **Potensiell arbeidsstyrke** omfatter personer som ikke er i arbeid, men som ikke søker arbeid eller er ledig for å starte i arbeid. Det kan være personer som er utilgjengelig jobbsøkere, det vil si at de foretar aktiviteter for å søke arbeid, men de ikke var tilgjengelig for å starte arbeid i perioden eller tilgjengelige potensielle jobbsøkere, som er personer som ikke aktivt søker arbeid, men ønsker arbeid og var tilgjengelig for å starte arbeid.

4 Fagskolekandidatenes bakgrunn

Tidligere studier av fagskolekandidater har vist at valg av fagskoleområde varierer med kjønn, alder, sosial bakgrunn og innvandringsbakgrunn (Caspersen m.fl. 2017, Waagene & Støren 2013, Caspersen m.fl. 2012). Mye av denne variasjonen er et uttrykk for hvem som jobber i de ulike fagområdene, det sier oss slik like mye om kjønn og alderssammensetningen i arbeidslivet som for hvem som tar fagskole. Det er likevel av interesse å se nærmere på disse kjennetegnene som en bakgrunn for å forstå resten av undersøkelsen.

4.1 Kjønn og alder

Tabell 4.1 viser andelen menn og gjennomsnittsalder etter fagområde. Siden helse- og oppvekstfagutdanningene i all hovedsak rekrutterer studenter fra de store fagene i sektoren, helsefagarbeider og barne- og ungdomsarbeider, finner vi en kjønnsbalanse som reflekterer andelen i disse fagene. Det er kun ni prosent menn som tar helse- og oppvekstfag. Tilsvarende finner vi svært høy andel menn i de tekniske fagene og maritime fagene. De kreative og de økonomisk-administrative har noe jevnere kjønnsandel, selv om kvinnene utgjør en klar overvekt også her. Som vi pekte på i kapittel to er gjennomsnittsalderen i helse- og oppvekstfagene noe høyere enn i de andre fagene, der de er i gjennomsnitt 44 år når de er ferdige med fagskolen. Igjen reflekterer dette rekrutteringsmønsteret i bransjen, der gjennomsnittsalderen for å ta fagbrev innen disse fagene er høyere enn i de fagbrevene som tilhører de tekniske fagene. Andelen godt voksne kandidater er også høyere på økonomisk-administrative fag enn på de andre fagfeltene. Kreative fag skiller seg ut ved å ha mange yngre fagskolekandidater. Alder er på mange måter et uttrykk for hvor lang arbeidserfaring de har når de starter på utdanningen, det skal vi se nærmere på i neste kapittel.

Tabell 4.1 Prosentandel menn og gjennomsnittsalder etter fagområde.

	Andel menn	Gjennomsnittsalder
Helse- og oppvekstfag	9	44
Kreative fag	32	28
Økonomisk-administrative fag	19	38
Tekniske fag	94	33
Maritime fag	94	26
Annet	47	32

4.2 Foreldrenes utdanningsnivå

Tabell 4.2 viser utdanningsnivået til fagskolekandidatenes mor og far.¹⁴

Tabell 4.2 Foreldrenes utdanningsnivå. Prosentandeler.

	Mor	Far
Mer enn 4 års høyskole-/universitetsutdanning (inkl. embetseksamen og ph.d.)	7	9
Tre- eller fireårig høyskole-/universitetsutdanning (inkl. cand. mag.)	14	11
Ett- eller toårig høyskole-/universitetsutdanning	8	7
Fagskoleutdanning	4	9
Treårig videregående skole eller gymnas	14	8
Fag-/yrkesutdanning på videregående skoles nivå	20	28
Grunnskole (inkludert folkeskole, framhaldsskole og realskole)	25	18
Ingen fullført skolegang	4	3
Vet ikke	5	6
Totalt antall svar (n=100 %)	3122	3110

Tabellen viser at generelt er det stor variasjon i utdanningsnivået til foreldrene. Tidligere har man vist at kandidater fra høyskole/universitet i større grad har foreldre med utdanning på høyskole og universitetsnivå, mens fagskoleutdannede i større grad har foreldre med grunnskole (eller tilsvarende) som høyeste fullførte utdanning (Caspersen m.fl. 2017). Dette bekreftes også her, men det er store variasjoner mellom de ulike fagområdene.

Tabell 4.3 Andelen fagskolekandidater med mor eller far med høyere utdanning. Prosentandeler etter fagområde.

	Mor har høyere utdanning	Far har høyere utdanning
Helse- og oppvekstfag	14	20
Kreative fag	47	42
Økonomisk-administrative fag	24	30
Tekniske fag	32	25
Maritime fag	39	23
Annet	43	39
Totalt antall svar (n=100 %)	3122	3110

Note: høyere utdanning defineres som at foreldrene har fullført en høyskole- eller universitetsutdanning på minst ett år.

Tabell 4.3 viser foreldrenes utdanningsnivå etter fagområde. Tabellen sier oss noe om rekrutteringsmønsteret til de ulike fagskoleutdanningene. Vi ser at de på kreative fag har noe høyere andel foreldre med høyere utdanning. Dette har hovedsakelig årsaker. For det første er de yngre, og vi forventer dermed at foreldrene i gjennomsnitt har høyere utdannelse siden de også er yngre. For det andre er det

¹⁴ For fagskolekandidatundersøkelsen 2019 har vi endret grupperingen av utdanningsnivå til å følge SSB sin standard (se <https://www.ssb.no/utniv>). I tidligere fagskolekandidatundersøkelser har det øverste utdanningsnivået vært definert som høyskole- eller universitetsutdanning på fire år eller mer. I SSB sin definisjon viser det høyeste utdanningsnivået til mer enn fire års høyskole- eller universitetsutdanning. Det betyr at for de høyeste utdanningsnivåene er ikke tallene for den foreliggende undersøkelsen sammenlignbare med tallene fra tidligere fagskolekandidatundersøkelser.

et uttrykk for at de kommer fra familier der foreldrene i lavere grad selv har bakgrunn fra fagutdanninger.

Tabell 4.4 viser andelen fagskolekandidater som har en mor eller far med fagbrev (fag-/yrkesutdanning på videregående nivå) eller fagskoleutdanning etter fagområde. Tabellen viser at det er få forskjeller når det gjelder om mor har fagbrev eller fagskole etter fagområde. Omtrent én av fire har en mor dette, noe lavere for kreative fag. Når det gjelder om far har fagbrev eller fagskole er det derimot større fagområdeforskjeller. For maritime fag og tekniske fag ser vi et tydelig rekrutteringsmønster: over halvparten av fagskolekandidatene innen maritime fag har en far med fagbrev eller fagskole, mens litt under halvparten har det for tekniske fag. I en slags mellomposisjon finner vi helse- og oppvekstfag hvor litt over én av tre har en far med fagbrev eller fagskoleutdanning. I kreative fag og økonomisk-administrative fag finner vi den laveste andelen. Her har 28 prosent en far med fagbrev eller fagskoleutdanning.

Tabell 4.4 Andelen fagskolekandidater med mor eller far med fagbrev eller fagskoleutdanning. Prosentandeler etter fagområde.

	Mor har fagbrev eller fagskole	Far har fagbrev eller fagskole
Helse- og oppvekstfag	26	36
Kreative fag	21	28
Økonomisk-administrative fag	25	28
Tekniske fag	23	43
Maritime fag	24	52
Annet	20	29
Totalt antall svar (n=100 %)	3122	3110

4.3 Innvandringsbakgrunn

Tabell 4.5 viser at i underkant av 90 prosent av de fagskoleutdannede er født i Norge. Dette er noe lavere enn tidligere undersøkelser hvor *over* 90 prosent av de fagskoleutdannede var født i Norge. Undersøkelsene av kullet som ble uteksaminert i 2015 viste at en lavere andel norskfødte fullførte en fagskoleutdanning sammenlignet med de som tok fagskole i 2011 (men ikke i 2012) (Caspersen m.fl. 2017). For kull 2017 og 2018 ser trenden ut til å fortsette. Tabell 4.5 viser at under 15 prosent har en mor eller far som er født utenfor Norge. Fødelandet til foreldrene er i all hovedsak Norden, Vest-Europa eller Asia.

Tabell 4.5. Kandidatens og foreldrenes fødeland. Prosentandeler.

Region født	Kandidaten	Mor	Far
Norge	88	87	86
Norden og Vest-Europa ellers, samt en gruppe EU-land ^a	5	5	6
Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over	2	2	2
Asia	3	4	3
Afrika	1	2	2
Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia	1	1	1
Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania	0	0	0
Totalt antall svar (n=100 %)	3180	3136	3170

^a = Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia.

Tabell 4.6 viser andelen med innvandrerbakgrunn i ulike fagområder. Innvandrerbakgrunn er basert på SSB sin standard hvor innvandrere er definert som personer som er født i utlandet og hvor begge foreldrene også er det.¹⁵ Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge og hvor begge foreldrene er født i utlandet. Den øvrige befolkningen er alle som er født i Norge og hvor minst én forelder også er født i Norge.

Tabell 4.6. Andelen fagskoleutdannede og deres mor og far som er født utenfor Norge. Prosentandeler.

	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Øvrig Befolkning	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	18	1	81	766
Kreative fag	9	1	89	339
Øk. adm. fag	15	2	82	437
Tekniske fag	5	1	95	1144
Maritime fag	1	1	98	173
Annet	9	4	86	266

Tabell 4.6 viser at det er i helse- og oppvekstfag og økonomisk-administrative fag vi finner den høyeste andelen innvandrere. En kunne se for seg at dette kunne ha sammenheng med at det er høyere andel innvandrere i helse- og sosialtjenester enn i en del andre næringer. Men siden det er høyere andel innvandrere i bygg- og anleggsnæringen og industrien, enn i helse- og sosialtjenester kan ikke dette forklare forskjellen alene. Hovedårsaken er trolig at det er langt høyere andel innvandrere som tar fagbrev i helse- og oppvekstfag enn i bygg- og anleggsteknikk, elektrofag og teknikk- og industriell produksjon.¹⁶ Man har slik flere å rekruttere fra med innvandrerbakgrunn. Den høyere andelen innvandrere i helse- og oppvekstfag er et uttrykk for at man i større grad har greid å integrere de med innvandrerbakgrunn i fagenes formelle kompetansehevingssystem i helse- og oppvekstfagene, enn det man har greid i de tekniske fagene. Det er en relativt høy

¹⁵ <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>

¹⁶ Innvandringsandelen var for de som tok fagprøve i 2012: 16 prosent i helse- og sosialfag, 8 prosent i bygg- og anleggsteknikk, 4 prosent i elektrofag og 4 prosent i teknikk og industriell produksjon. Kilde SSB/NIFU

andel innvandrere blant de som tar fagskole i de økonomisk-administrative fagene. Her er vi usikre på hva dette kan henge sammen med. Vi vet at man rekrutterer kandidater med svært ulike fagbakgrunner, og at de som søker i liten grad har fagbrev. Dette kan tyde på at fagskolen i økonomisk-administrative fag tar en rolle som formell kompetansegiver for en del som ikke har studiekompetanse på en måte som praksiskandidatordningen gjør i andre fagfelt, for eksempel i helse- og oppvekstfagene.¹⁷

¹⁷ Dette bør være tema for videre analyser for denne delen av fagskolen.

5 Før og under fagskoleutdanningen

Ulike fagskoleutdanninger har ulike koblinger mot arbeidslivet. Noen er videreutdanninger som bygger på tidligere fagbrev, mens andre er mer frittstående utdanninger (grunntutdanninger) som ikke krever spesifikk tidligere kompetanse. Noen er deltidsstudier man tar for å styrke seg i den jobben man allerede har, mens andre er fulltidsstudier som i større grad forbereder for et framtidig yrke eller for et skifte av yrke. Noen er halvårsenheter, andre er toårige studier med et mer omfattende faglig innhold. Disse grunnleggende forskjellene legger rammer for hvordan vi skal forstå viktige utfall, slik som yrkesdeltakelse og videre utdanningsplaner.

Vi vil derfor først gå gjennom ulike spørsmål som kartlegger kandidatenes tidligere erfaring, begrunnelse for å starte på utdanningen og kjennetegn ved utdanningens innhold slik som deltid/heltid og varighet.

5.1 Utdanningsbakgrunn

Opptakskravet i de tekniske, maritime, og helse- og oppvekstfaglige fagskoleutdanningene er relevant fagbrev, eller tilsvarende skoleutdanning. For de øvrige er opptakskravet fullført videregående opplæring, eventuelt med opptaksprøver i tillegg.¹⁸ Disse mønstrene ser vi tydelig når vi ser på hvilken utdanning kandidatene hadde før de startet på fagskoleutdanningen.

Tabell 5.1 Fullførte utdanninger før fagskolen. Prosent. Flere valg mulig.

	Ingen utdanning	Fagbrev	Studiekompetanse	Annen fagskoleutdanning	Universitet/Høyskoleutdanning
Helse- og oppvekstfag	5	70	19	17	10
Kreative fag	9	10	67	11	17
Økonomisk-adm.	10	24	35	24	27
Tekniske fag	3	89	19	5	4
Maritime fag	3	90	6	3	2

¹⁸ For fagskoleutdanningene generelt gjelder det at tilsvarende realkompetanse som fagbrev/studiekompetanse kan gi adgang.

Vi spurte kandidatene hvilke utdanninger de hadde fullført før fagskoleutdanningen. Det betyr at kandidatene kunne gi flere svar, og ikke bare indikere det høyeste nivået. Dette er viktig for å kunne kartlegge hvilken type videregående de som også har universitet/høyskoleutdanning eller har annen fagskoleutdanning. Tre prosent av alle med fagbrev har også høyere utdanning, og viktigere, 17 prosent av alle med høyere utdanning har også fagbrev. I tabellen kan derfor summen av de ulike utdanningsnivåene bli mer enn 100 prosent.

I fagene som ligger til helse- og oppvekst har de fleste fagbrev, 70 prosent. Ti prosent har universitets/høyskoleutdanning, av disse har 30 prosent fagbrev. Det vil si at en del starter på helse- og oppvektfag med kun høyere utdanning. Ut fra anekdotiske tilbakemeldinger på undersøkelsen vet vi at det er noen som tar fagskole i disse fagene med sjukepleiebakgrunn.¹⁹

De kreative har et rekrutteringsmønster der langt på vei de fleste har generell studiekompetanse, og få har fagbrev. En litt høyere andel har her tidligere høyere utdanning, 17 prosent.

De økonomisk administrative utdanningene skiller seg ut ved å rekruttere fra svært ulike fagbakgrunner og svært ulike utdanningsnivåer. En av fire har fagbrev og en av tre har studiekompetanse. Blant de med fagbrev er det ikke fra fagbrev i de fagene vi naturlig kunne tenke oss man rekrutterte fra, slik som kontor- og administrasjonsfaget og salgsvirket. Av de som hadde fagbrev i økonomisk-administrative fag var det bare 14 prosent som hadde bakgrunn fra service- og samferdsel, mens 27 prosent hadde fagbrev innenfor helse- og oppvektfag. I tillegg har flere tatt universitet/høyskoleutdanning eller annen fagskoleutdanning før de begynte på fagskole-utdanningen i dette fagområdet, 27 prosent har høyere utdanning og 24 prosent har fagskoleutdanning.²⁰

De tekniske og maritime fagene har relativt likt rekrutteringsmønster om vi kun ser på utdanningsbakgrunn. Omtrent 90 prosent har fagbrev, og relativt få kommer fra andre utdanningsbakgrunner. Blant de 19 prosent med studiekompetanse i tekniske fag, har 72 prosent også fagbrev. I de maritime fagene krever alle tilbudene fagbrev, eller tilsvarende. Det er litt større variasjon blant de tekniske fagene, det er for eksempel relativt få med fagbrevbakgrunn i IT-fag. Men i all hovedsak er begge fagområdene dominert av kandidater med bakgrunn fra fagbrev.

Det er også interessant å belyse *når* i utdanningsløpet de tar fagskoleutdanningen. Vi vil først vise en oversikt over tiden mellom *fagbrev* og

¹⁹ Vi har ikke kartlagt hvilken høyere utdanning de har fra før. Basert på tilbakemeldinger vet vi at noen kommer fra sjukepleie, men vi kan ikke si noe om omfanget. I alt 7 prosent av de som tar helse- og oppvektfag har høyere utdanning og ikke fagbrev.

²⁰ Dette er til dels de samme individene

fagskoleutdanning.²¹ Det vil si at det er mønsteret for de tre fagområdene som i hovedsak rekrutterer fra fagbrev vi ser på, de tekniske, maritime og i helse- og oppvekstfag.

Tabell 5.2 Tid siden fagbrev. Prosent blant de med fagbrev.

	Under to år	3-5 år	6-10 år	11 år eller mer	SUM	N
Helse- og oppvekstfag	17 %	21 %	21 %	42 %	100 %	587
Tekniske fag	12 %	28 %	29 %	31 %	100 %	1109
Maritime fag	64 %	25 %	7 %	4 %	100 %	171

Tabellen viser at maritime fag er dominert av de som nylig har tatt fagbrev. Det er ikke veldig store forskjeller mellom tekniske fag og helse- og oppvekstfag, men det er litt større andel som venter lenge etter fagbrevet med å ta fagskole innen helse- og oppvekstfagene, dette til tross for at vi vet at disse også har høyere snittalder når de tar fagbrevet. Tid siden fagbrev er på mange måter et uttrykk for arbeids erfaring. Det skal vi se nærmere på nå for alle fagområdene.

5.2 Tidligere arbeidserfaring

I denne undersøkelsen ønsket vi å kartlegge tidligere generell arbeidserfaring, relevant arbeidserfaring, og om man startet på fagskoleutdanningen mens man stod i jobb. Vi spurte derfor først om kandidatene hadde arbeid i tiden rett før de startet på fagskolen.

Tabell 5.3 Hadde du inntektsgivende arbeid i tiden rett før du startet på fagskolen?²²

	Jobb innenfor samme fagområde	Jobb utenfor fagområde	Ingen jobb	SUM
Helse- og oppvekstfag	81 %	16 %	3 %	100 %
Kreative fag	10 %	49 %	42 %	100 %
Økonomisk-administrative fag	39 %	45 %	16 %	100 %
Tekniske fag	79 %	14 %	7 %	100 %
Maritime fag	79 %	9 %	12 %	100 %
Annet	30 %	44 %	25 %	100 %

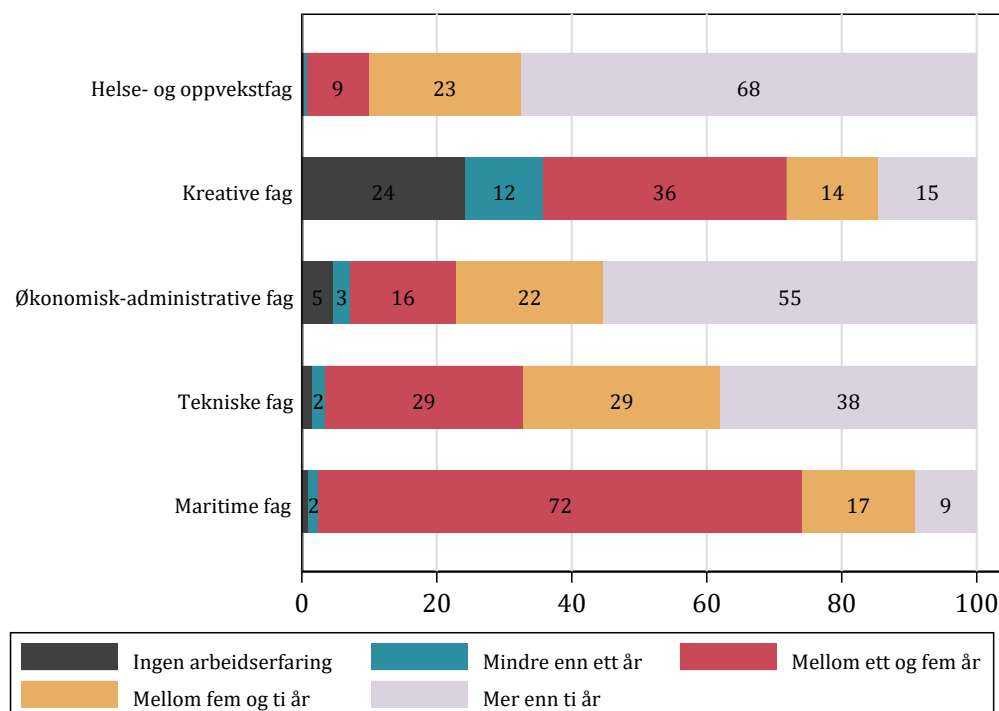
Vi ser at en stor overvekt av de som starter i de fagbrevbaserte utdanningene kommer rett fra relevant arbeid når de starter utdanningen, omtrent 80 prosent kom rett fra jobb i samme fagområde. For disse bekrefter det at fagutdanningen er en videreutdanning som er direkte knyttet til eksisterende arbeid. For de kreative fagene er det svært få som kom rett fra en relevant jobb, eller jobb innenfor samme fagområde, bare 10 prosent. Økonomisk-administrative fag befinner seg i en slags

²¹ Vi regner her i år fra det året de tok eksamen på fagskolen. Ser kun på de fagområdene der fagbrev er dominerende

²² De som ikke hadde noe erfaring fikk ikke spørsmålet, men er inkludert i «ingen jobb» for å gi riktig prosentuering av hele utvalget.

mellomposisjon der en del, omtrent 40 prosent, kommer fra jobber i samme fagområde, men mange andre kommer enten inn i utdanningen uten jobb, eller fra jobber som ikke er direkte relevante.

Vi så videre på hvor *lang* arbeidserfaring de hadde før de startet på fagskolen. Her ser vi på all type arbeidserfaring, om den er innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen de tok eller ikke.

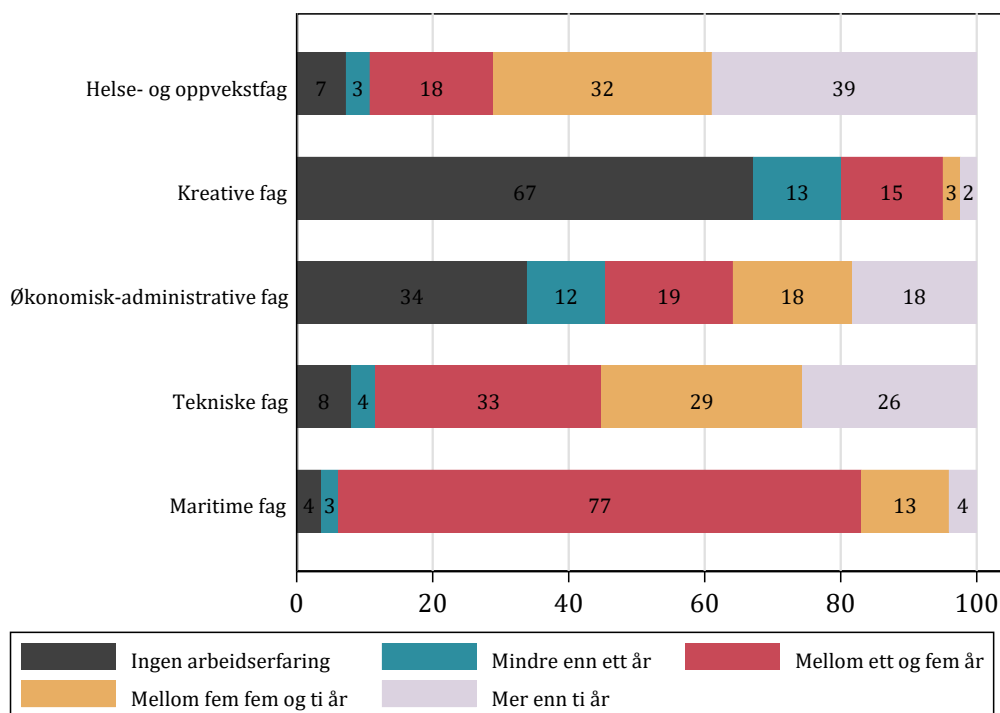

Figur 5.1 Hvor lang arbeidserfaring hadde du fram til du startet på fagskoleutdanningen. Inkluder eventuell læretid.

Det er tilnærmet ingen i helse- og oppvekstfagene som ikke hadde arbeidserfaring da de startet på fagskoleutdanningen. Få, ni prosent, har mellom ett og fem års erfaring. Desidert flest har lang arbeidserfaring, 68 prosent har mer enn ti års erfaring. De kreative fagene skiller seg ut andre veien. Det er svært få som har jobbet mer enn ti år, 15 prosent. Det er også relativt mange som har liten eller ingen arbeidserfaring, 35 prosent har mindre enn ett års arbeidserfaring. Dette samsvarer med at mange som tar kreativ fagskoleutdanning er unge og har begynt på å studiene kort tid etter fullført videregående. Studentmassen i de kreative fagene minner derfor i større grad enn de andre fagskoleutdanningene om studentmassen i høyere utdanning.

I de økonomisk-administrative er det mange med relativt lang erfaring, 57 prosent har mer enn ti års erfaring. Her er det også noen med svært liten arbeidserfaring, til sammen 7 prosent har ett år eller mindre arbeidserfaring. De tekniske

fagene har en jevnere fordeling i hvor lang arbeidserfaring studentene har fra før, men få har mindre enn ett års erfaring, bare 3 prosent. De maritime fagene skiller seg ut med at langt de fleste har mellomkort erfaring, det vil si mellom ett og fem år. Dette samsvarer med at mange kom rett fra fagbrev og læretid.

Figur 5.2 Hvor lang arbeidserfaring hadde du innenfor samme fagområde som utdanningen fram til du startet på fagskoleutdanningen? Inkluder eventuell læretid

Vi så over at en del i kreative fag har noe arbeidserfaring fra før, men vi ser at det er stor forskjell om vi spør om generell arbeidserfaring, eller erfaring i samme fagområde som utdanningen. Nesten 80 prosent av de fra kreative fag svarte at de har mindre enn ett års erfaring fra fagområdet. Også i de økonomisk-administrative er det relativt stor forskjell på de to figurene. Mens bare seks prosent hadde mindre enn ett års arbeidserfaring i det hele tatt, er det 45 prosent som har mindre enn ett års erfaring i fagområdet til fagskoleutdanningen. Det er også litt forskjell mellom all erfaring og relevant erfaring for helse- og oppvekstfagene. Noe som viser tilbake til at mange starter å jobbe i denne bransjen som relativt voksne (Høst, 2010). Mens 68 prosent hadde mer enn ti års erfaring totalt, er det 39 prosent som har mer enn ti års *relevant* arbeidserfaring. Hovedbildet er fortsatt at de fleste har lang erfaring i fagfeltet for helse- og oppvekstfag. Bare omtrent ti prosent har mindre enn ett års arbeidserfaring fra fagområdet. For de tekniske og de maritime fagene er det mindre forskjeller mellom generell arbeidserfaring og erfaring fra

fagområdet. Mesteparten av den arbeidserfaringen de som går i tekniske og maritime fag har, har de fra sitt fagområde.

5.3 Motivasjon for utdanningen

Vi har hittil sett på utdannings- og arbeidserfaring før fagskoleutdanningen. Her vil vi se litt på mulige motivasjoner for å starte på fagskoleutdanning. Vi spør om motivasjonen for å velge en utdanning etter at den er fullført. Dette vil påvirke svarene fordi de blir farget av de erfaringene de har gjort etter at de var ferdige. På grunn av at det er så store ulikheter mellom rekrutteringsmønster og innhold for de ulike utdanningene er det vanskelig å lage ferdig definerte begrunnelser som treffer alle fagområder like godt. I våre formulerte påstander har vi i stor grad lagt vekt på motivasjon knyttet til hvordan utdanningen forholder seg til et framtidig yrke. De tok stilling til følgende påstander:

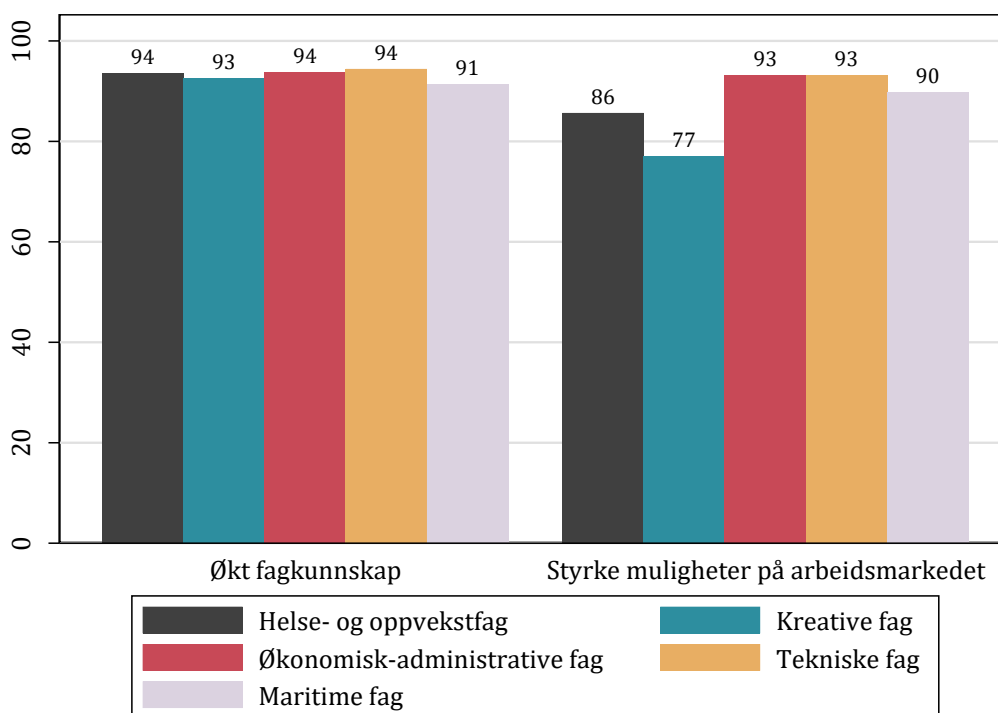
Hvor enig er du i følgende påstander om din motivasjon for å starte på fagskoleutdanningen?

Helt uenig/ enig/ verken eller/ enig/ helt enig/ ikke relevant.

- Jeg ønsket nye arbeidsoppgaver
- Jeg ønsket arbeidsoppgaver som var mindre fysisk belastende
- Jeg tok fagskoleutdanningen for å kunne få mer ansvar
- Jeg tok fagskoleutdanning for å få økt fagkunnskap
- Jeg tok fagskoleutdanning for å styrke mulighetene mine på arbeidsmarkedet
- Jeg tok fagskoleutdanning for å få økt lønn

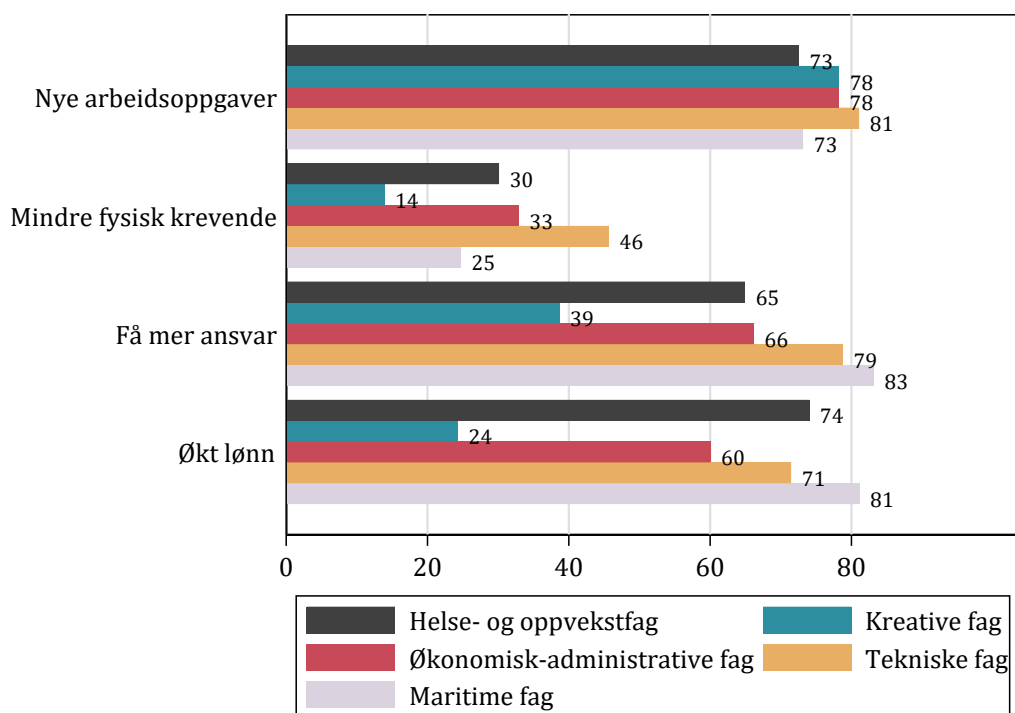
På grunn av de store ulikhetene mellom fagområdene inkluderte vi svaralternativet «ikke relevant». Noen av påstandene er mest relevant for de som hadde tidligere relevant arbeidserfaring.²³ Vi kan se på de spørsmålene som ikke direkte er knyttet til tidligere arbeid først.

²³ Andelen som svarte ikke relevant ligger på omtrent ti prosent for de kreative fagene, hvor færrest har relevant arbeidserfaring. På spørsmål som handlet om arbeidslivet, sett bort fra spørsmål om fysisk belastende, som ikke var relevant for 25 prosent.

Figur 5.3 Andel som svarte helt enig eller enig på påstander om begrunnelse for å starte på fagskole. Ikke-relevant er holdt utenom. Prosent.

For alle fagområdene scorer ønsket om å få økt fagkunnskap høyt, og det er ubetydelige forskjeller i andelen som er enten helt enig eller enig mellom de ulike fagområdene. Langt de fleste er også enig i at de startet på utdanningen for å styrke mulighetene på arbeidsmarkedet. Dette er noe mindre viktig for kreative fag, forskjellen er ikke stor, men signifikant. En mulig tolkning på denne forskjellen er at det er flere som tar fagskoleutdanning i kreative fag ut fra interesse, eller som grunnlag for videre utdanning, men ikke nødvendigvis med håp eller ønske om å få en jobb innen fagområdet. Selv om andelen er litt lavere, sier de fleste også i de kreative fagene at de er enig i at de starter på utdanningen for å styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet.

Figur 5.4 Andel som svarte helt enig eller enig på påstander om begrunnelse for å starte på fagskole. Ikke-relevant er holdt utenom. Prosent. Knyttet til tidligere arbeid.

For de fleste fagområdene kommer ønsket om nye arbeidsoppgaver ut som den tredje viktigste begrunnelsen for å velge fagskoleutdanning, etter å få økt fagkunnskap og styrke arbeidsmarkedsposisjonen som vi så på over. Unntaket er i de maritime fagene, der økt lønn og økt ansvar er de viktigste begrunnelsene. Ønsket om økt lønn og mer ansvar er derimot lite viktig som begrunnelse for å ta de kreative utdanningene, noe som peker tilbake på at dette er en grunnutdanning inn i et fagområde, ikke en videreutdanning.

Både tekniske fag og helse- og oppvekstfag rekrutterer fra deler av arbeidslivet som har fysisk krevende arbeid. Likevel er det i størst grad kandidatene fra de tekniske utdanningene som har reduksjon av fysisk belastning som motivasjon for å ta fagskoleutdanningen. Dette skyldes trolig at fagskoleutdanningen kan gi utsikter til fysisk lettere arbeid, noe den ikke nødvendigvis gjør innenfor helse- og oppvekstfag. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 6 og 7. Innen de maritime fagene er man spesielt opptatt av å få mer ansvar, 83 prosent er enig at denne var en av begrunnelsene for å ta utdanningen. Men også for de tekniske fagene svarer relativt mange det samme, i alt 79 prosent. Økonomisk-administrative fag og helse- og oppvekstfag svarer omtrent likt på dette, med 65 og 66 prosent.

5.4 Underveis i fagskoleutdanningen

Det var til dels stor variasjon i hvor mye erfaring studentene hadde før de startet på fagskolen. Her skal vi se om kandidatene hadde jobb under utdanningen, og om denne jobben var i samme fagområdet som fagskoleutdanningen de tok.

Tabell 5.4 Hadde du jobb i løpet av fagskoleutdanningen? Prosent.

	Ja, innenfor samme fagområde	Ja, men ikke innenfor samme fagområde	Nei	SUM	N
Helse- og oppvekstfag	85 %	13 %	2 %	100 %	828
Kreative fag	15 %	45 %	40 %	100 %	399
Økonomisk-adm.	42 %	38 %	20 %	100 %	481
Tekniske fag	61 %	16 %	23 %	100 %	1248
Maritime fag	31 %	23 %	47 %	100 %	190

Innenfor helse- og oppvekstfagene er de aller fleste i jobb innenfor samme fagområdet som utdanningen mens de tar fagskoleutdanningen, 85 prosent. Dette rimer godt med at de fleste utdanningene foregår på deltid. I de tekniske fagene tar derimot halvparten studiet på heltid. Likevel er hele 77 prosent i jobb. Innenfor de kreative fagene er 60 prosent i jobb under utdanningen, noe som er interessant, da de kreative utdanningene i stor grad er heltidsstudier. De aller fleste av disse er likevel ikke jobb som er relevant for utdanningen, noe som tyder på at de kreative utdanningene ligner på studenter i høyere utdanning som har jobb ved siden av studiene for å spe på studielånet. Dette støttes av funn fra tidligere studier (Høst et al. 2018).

Vi spurte de som kom fra jobb, om de hadde permisjon eller nedsatt stilling under utdanningen, og i så fall om de hadde full permisjon eller bare redusert stilling.

Tabell 5.5 Hadde du permisjon eller nedsatt stilling mens du gikk på fagskolen? *

	Nei	Ja, nedsatt stilling	Ja, full permisjon	SUM	N
Helse- og oppvekstfag	74 %	23 %	2 %	100 %	832
Kreative fag	75 %	20 %	5 %	100 %	299
Økonomisk-adm.	80 %	14 %	5 %	100 %	441
Tekniske fag	72 %	18 %	10 %	100 %	1186
Maritime fag	80 %	8 %	12 %	100 %	174

Note: *Betinget av at du hadde jobb rett før fagskolen

Tabell 5.5 viser at de færreste tar full permisjon for å gjennomføre en fagskoleutdanning. Flest er det i tekniske fag hvor 10 prosent har full permisjon, mens i maritime fag har 12 prosent det samme. Det er noe vanligere i de fleste fagområdene med nedsatt stilling, flest i helse- og oppvekstfag, med 23 prosent og færrest i maritime fag med 8 prosent. Det er etter hvert utviklet ulike løsninger som bedre skal legge til rette for å studere ved siden av jobb. Dette gjelder imidlertid ikke områder

som maritime og kreative fag. Dette ser vi blant annet i andelen deltidsstudier og om utdanningen er stedsbasert, eller nettbasert (tabell 5.6).

Tabell 5.6 Hvordan er undervisningen strukturert. Prosent.

	Rent nettbasert	Kombinasjon	Rent stedsbasert	Andel heltidsstudier
Helse- og oppvekstfag	9 %	29 %	62 %	4 %
Kreative fag	12 %	2 %	87 %	90 %
Økonomisk-adm.	48 %	7 %	45 %	29 %
Tekniske fag	3 %	39 %	58 %	49 %
Maritime fag	0 %	1 %	99 %	100 %

Det er relativt store forskjeller i hvordan undervisningen er strukturert. Noe av forskjellene mellom fag med rent nettbasert og rent stedsbasert organisering, kommer av ulikheter i faginnholdet i de forskjellige fagområdene, men noe handler trolig også om ulike tradisjoner. Den høye andelen studier som kombinerer nettbasert og samlingsbasert undervisning i tekniske fag og helse- og oppvekstfag kan trolig forklares ved at skolene ønsker å tilrettelegge for arbeid ved siden av studiene, samt at kandidater med lang reisevei lettere skal kunne delta. Det er en langt høyere andel som er i jobb blant de med kombinasjonsløsninger sammenlignet med de som er i stedsbaserte studier. Det er 84 prosent som er i jobb i fagområde blant de som tar en kombinasjon av stedsbasert og nettundervisning, sammenlignet med 44 prosent for de som har hovedsakelig stedsbasert undervisning.

Tabell 5.7 Andel som tar utdanning på deltid eller fulltid. Prosent.²⁴

	Under 50 prosent	50-75 prosent	Heltid
Helse- og oppvekstfag	6 %	90 %	4 %
Kreative fag	0 %	10 %	90 %
Økonomisk-adm.	0 %	71 %	29 %
Tekniske fag	0 %	51 %	49 %
Maritime fag	0 %	0 %	100 %

De fleste fagområdene er dominert enten av fulltidsstudier eller heltidsstudier. De fleste helse- og oppveksttilbudene er på deltid, de fleste i kreative fag er på heltid. Alle tilbudene i maritime fag som var registrert i 2017/18 var på heltid. I de tekniske fagene er det derimot like vanlig å ta studiet på deltid som på heltid. I økonomisk-administrative fag er det også en blanding, men flere tar studiene på deltid enn heltid.

²⁴ Data hentet fra DBH-F, samme utvalg som undersøkelsen

Tabell 5.8 Varighet, hvis utdanningen var på fulltid (i semestre)²⁵

	1	2	3	4
Helse- og oppvekstfag	13 %	87 %	0 %	0 %
Kreative fag	8 %	21 %	0 %	72 %
Økonomisk-adm.	71 %	27 %	1 %	1 %
Tekniske fag	2 %	8 %	0 %	90 %
Maritime fag	0 %	1 %	0 %	99 %

Det er også stor variasjon i lengden på utdanningen innen ulike fagområder. Mens det er hovedsakelig toårige studier i kreative, tekniske og maritime fag, er det hovedsakelig kortere utdanninger på ett semester i økonomisk-administrative fag. Helse- og oppvekstfag er dominert av ettårige studier. Det er klart at lengden på studiene sier oss noe om hva en kunne forvente av eventuelle endringer etter fagskoleutdanningen. Dette er det viktig å ha med seg i den videre analysen.

5.5 Oppsummering per fagområde

Vi vil i det følgende oppsummere funn fra undersøkelsen knyttet til tiden før og under fagskoleutdanningen for hvert fagområde.

5.5.1 Helse- og oppvekstfag

Det store flertallet av de fagskoleutdannede innenfor helse- og oppvekstfag har fagbrev. De har også lang arbeidserfaring før utdanning, hvorav mye er fra fagområdet. De fleste gikk inn i utdanningen direkte fra en jobb innenfor fagområdet, og langt de fleste hadde også jobb under utdanningen. De aller fleste, tre av fire, hadde ikke nedsatt stilling under arbeidet. Vi vet ikke om disse var i full stilling før, men svaret viser likevel at utdanningen de tar kommer på toppen av eksisterende stilling. Nesten alle tar utdanningen på deltid.

Motivasjonen for å starte på fagskoleutdanningen er i stor grad «å få økt fagkunnskap» og «å styrke mulighetene på arbeidsstyrken». Relativt til de tekniske fagene svarer de i mindre grad at de tok fagskolen «for å få nye arbeidsoppgaver» eller for å kunne «få mer ansvar». Det er likevel et flertall som har dette som motivasjon også i helse- og oppvekstfagene.

Vi kan si at den typiske fagskolestudent innen helse- og oppvekstfag har fagbrev og mer enn ti års erfaring fra fagområdet. Som oftest er utdanningen ettårig og skjer på deltid ved siden av eksisterende jobb i fagområdet.

²⁵ Data hentet fra DBH-F, samme utvalg som undersøkelsen

5.5.2 Kreative fag

Innenfor de kreative fagene hadde de fleste generell studiekompetanse da de starter på fagskolen, og noen hadde tatt høyere utdanning i tillegg. De fleste hadde relativt kort arbeidserfaring, og få hadde relevant arbeidserfaring. De færreste kom rett fra jobb i fagområdet, og kun halvparten hadde jobb før de startet fagskolen. En del jobbet ved siden av studiene, men de færreste hadde jobb innenfor fagområdet til utdanningen. De aller fleste tok utdanningen som fulltidsstudent.

Motivasjonen for utdanningen var hovedsakelig et ønske om å få økt fagkunnskap. En del ønsket også å styrke posisjonen sin på arbeidsmarkedet, selv om andelen var en del lavere enn det vi fant i de andre fagområdene. De kreative fagene var i mindre grad opptatt av å kunne få mer ansvar som en følge av utdanning, noe som peker tilbake på at dette er en grunnutdanning inn i et fagområde, ikke en videreutdanning.

Typekandidaten i de kreative fagene er i midten av tjuetårene og har studiekompetanse. De har oftest mellom ett og fem års arbeidserfaring, men ingen eller liten erfaring fra fagområdet. Man har ofte jobb under studiene, men ikke innenfor fagområdet. Studiet tas som regel på fulltid over to år.

5.5.3 Økonomisk-administrative fag

I motsetning til de andre fagområdene har kandidatene som går på økonomisk-administrative fag veldig ulik erfarings- og utdanningsprofil. Nesten tre av ti har høyskole/universitetsutdanning før fagskolen, mens en av ti har ingen formell kompetanse. Begge disse andelene er høyere enn innenfor de andre fagområdene. Det er også en del med fagbrev, men flere med studiekompetanse.

Det er mange med lang erfaring som starter på denne utdanning, men de har mindre erfaring fra samme fagområde som de tar fagskoleutdanning i. De fleste kommer rett fra jobb og har også jobb når de er i utdanning. Omtrent halvparten av de som hadde jobb under fagskolen hadde det innenfor fagområdet. De fleste tar utdanningen på deltid. Som i de andre fagområdene går man på utdanningen ut fra et ønske om å få mer fagkunnskap, men også for å styrke seg på arbeidsmarkedet.

Det er ikke en tydelig «type» økonomisk-administrativ kandidat, på samme måte som vi finner i de andre fagområdene. Men om en skulle sett på det som er vanligst, er det en person i slutten av trettiårene, med generell studiekompetanse. Vedkommende har mer enn ti års erfaring, men ingen eller liten erfaring fra fagområdet. Som regel tar man en halvårshet på deltid, mens man er i jobb.

5.5.4 Tekniske fag

De aller fleste som starter på tekniske fag har fagbrev. Det er vanligst med lang til mellom-lang arbeidserfaring før utdanningen, men en vesentlig andel har også relativt kort erfaring. Selv om de langt fleste har jobb før fagskolen, er det noe færre som har jobb i fagområdet mens de tar utdanningen. Det er relativt lik andel som tar utdanningen på fulltid og deltid.

En viktig motivasjon for å starte på teknisk fagskoleutdanning er ønsket om å få mer ansvar, men en vesentlig høyere andel ønsker seg også mindre fysisk belastende oppgaver sammenliknet med andre fagområder.

En kan si at det utmerker seg to litt ulike typer om vi vil se på den typiske studenten i tekniske fag. Den første er i slutten av tjueårene og tar utdanningen etter 1-5 års erfaring. Denne kandidaten tar gjerne en toårig utdanning på fulltid, uten å stå i jobb ved siden av. Men det er også svært vanlig å være i slutten av trettiårene med relativt lang erfaring. Denne kandidaten tar en toårig utdanning på deltid ved siden av full jobb. Dette kan uttrykkes ved at gjennomsnittsalderen blant de som tar utdanningen på deltid i tekniske fag er 36 år, sammenliknet med 30 år om du tar utdanningen på heltid.

5.5.5 Maritime fag

Maritime fag skiller seg på noen måter fra andre fagskoleutdanninger. Fagtilbudet er totalt dominert av de med fagbrevbakgrunn, noe som ikke er så spesielt. Det som er spesielt er at de fleste starter på fagskolen kort tid etter fagbrevet. De fleste har jobb i det de begynner utdanningen, men dette inkluderer også de som var lærlinger. Det er relativt sett til tekniske fag en lavere andel som jobber i samme fagområde mens de tar fagskolen, en tredel. Relativt få av disse har nedsatt stilling eller permisjon. Det er ingen som tar utdanningen på deltid.

Kandidatene fra maritime fag oppgir i litt større grad enn i de andre fagområdene at de startet på fagskolen for å kunne få mer ansvar og økt lønn. Dette må forstås med bakgrunn i den veldig klare stillingsendringen fra lærling/fagarbeider til offiser som fagskolen leder mot.

Den typiske maritime kandidat er i starten av tjueårene og kommer inn i utdanningen rett fra fagbrev. Kandidaten tar den toårige utdanningen på fulltid og jobber ikke ved siden av.

6 Etter fagskoleutdanningen

Det foregående kapittelet handlet om hva fagskolekandidatene gjorde *før* og *under* utdanningen. I dette kapittelet ser vi nærmere på hva fagskolekandidatene gjør *etter* endt utdanning. Hva er deres arbeidsmarkedssituasjon? Er de i arbeid, arbeidsledige eller i videre utdanning?

6.1 Hovedaktivitet

I Tabell 6.1 viser vi kandidatenes hovedaktivitet i starten av november 2019, ett til to år etter fullført fagskoleutdanning.

Tabell 6.1 Hovedaktivitet etter fagområde. Prosentandeler.

	Yrkesaktiv	Student/ skoleelev	Hjemme arbeidende	Verne pliktig	Arbeids ledig	Annet
Helse- og oppvekstfag	90	3	0	0	1	5
Kreative fag	42	34	2	0	9	13
Øk. adm. fag	81	7	0	0	7	5
Tekniske fag	88	6	0	0	3	3
Maritime fag	84	3	0	1	9	4

Vi ser at de aller fleste er yrkesaktive, med unntak av i de kreative fagene. De er en nesten like stor gruppe i videre utdanning, men det er også en høyere andel, ni prosent, som rapporterer at de er arbeidsledige. Kreative fag, økonomisk-administrative fag og maritime fag skiller seg ut ved å ha en betydelig høyere arbeidsledighet sammenlignet med helse- og oppvekstfag og tekniske fag. Vi skal komme tilbake til andelen som er arbeidsledige og i videre studier i kapittel 6.2.

6.1.1 Hovedaktivitet sammenlignet med tidligere undersøkelser

Spørsmålet om hovedaktivitet, som vi viste svarfordelingen til over, har blitt gjentatt helt likt i alle de fire tidligere undersøkelsene rettet mot fagskolekandidater.²⁶ Tabell 6.2 viser resultatene fra den nåværende undersøkelsen og fra de tidligere undersøkelsene.

²⁶ For årets undersøkelse var referanseuka første uka i november 4. til 10. november 2019, som var uka før undersøkelsen ble distribuert

Tabell 6.2 Hovedaktivitet kandidater fra fagskoleutdanning 2011-2018

	2011-kullet	2012-kullet	2015-kullet	2018-kullet*
Yrkesaktiv	67,4	69,3	65,4	80,3
Student	22,0	18,8	22,1	9,8
Hjemmearbeidende	1,5	1,0	1,5	0,7
Vernepliktig	0,3	0,2	0,2	0,3
Arbeidsledig	5,9	5,5	6,2	3,9
Annet	2,9	5,2	4,5	5,0
Totalt antall svar (n=100 %)	1230	1578	1056	1696

* Resultatene fra 2011, 2012 og 2015 er hentet fra Caspersen m.fl. (2017, side 80). Disse analysene er vektet. Vi inkluderer kun 2018-kullet fra vår undersøkelse, siden det samsvarer i størst grad med tiden etter avlagt eksamen som de andre undersøkelsene. Merk: Tallene for 2018-kullet er ikke vektet, mens tallene for de andre kullene er det. Se kapittel 3.2.1 for detaljer om vekting

Tabell 6.2 viser at andelen yrkesaktive er betydelig høyere og andelen studenter/skoleelever betydelig lavere i vår undersøkelse sammenlignet med tidligere undersøkelser. Sammenlignet med fagskoleutdannede som gikk ut våren 2011 og 2012 samt våren og høsten 2015, så er det i overkant av ti prosentpoeng flere som er yrkesaktive og ti prosentpoeng færre som er studenter/skoleelever i referanseuka høsten 2019. Dette kan i stor grad skyldes endringer i sammensettingen av kandidater. For eksempel utgjorde de økonomisk-administrative utdanningene 25 prosent av de uteksaminerte i 2012, men kun 15 prosent i 2017 og 2018. Helse og sosialfag har økt fra 10 prosent av de uteksaminerte i 2012 til 22 prosent i 2018.²⁷ Siden vi vet at yrkesdeltakelsen er større for sistnevnte vil dette gjøre sammenlikningen for alle problematisk. Det er bedre å sammenligne utviklingen innenfor ulike fagområder, heller enn for populasjon/utvalget som helhet om vi vil se på utvikling over tid.

I Tabell 6.3 viser vi andelen som svarer at de er yrkesaktive innenfor hvert fagområde, men denne gangen etter SSBs fagområdeinndeling. Vi har tidligere argumentert for å bruke en faginndeling som i større grad samsvarer med fagskolesektorens egen inndeling, men for å kunne sammenligne over tid må vi her bruke samme faginndeling som man har brukt i tidligere undersøkelser.

²⁷ Jmfør tabell for bestått utdanningstilbud hos DBH : <https://dbh.nsd.uib.no/fagskole/statistikk/rapport.action?visningId=47&visKode=false&admdebug=false&columns=arstall!8!semester&index=1&formel=150&hier=fagfeltkode!9!faggruppekode!9!utdanningsgruppekode&sti=&pa-ram=arstall%3D2018!8!2017!8!2015!8!2012!8!2011>

Tabell 6.3 Prosent yrkesaktive. SSBs inndeling i fagområde* per kull.

	2011	2012	2015	2017	2018
Humanistiske og estetiske fag	29	33	28	34	41
Mediefag	46	39	26	25	33
Økonomiske og administrative fag	67	63	74	82	79
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	79	84	73	87	85
Helse, sosial og idrettsfag	91	91	79	91	90
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	76	77	67	77	78

*Primærnæringsfag er ikke vist på grunn av lav N.

Fordelingen i vår undersøkelse er svært lik fordelingen for 2012-kullet. Unntaket er innenfor økonomisk-administrative fag der det ser ut til å ha vært en økning i yrkesaktiviteten fra 2012 til 2015, og fra 2015 til 2017, men med en liten nedgang igjen for 2018 kullet. Det har også vært en viss økning i andelen yrkesaktive i de humanistiske og estetiske fagene. Tabellen viser at undersøkelsen av 2015-kullet skiller seg ut for flere av fagfeltene. Spesielt for de to største fagområdene naturvitenskapelige (i hovedsak tekniske fag) og helse, sosial og idrettsfag er andelen yrkesaktive mye lavere for 2015-kullet enn for andre kull. For de tekniske fagene kan denne midlertidige nedgangen bli forklart med nedgang i aktiviteten etter oljeprisfallet i 2014. Forskjellen i helse- og oppvekstfag er vanskeligere å forklare ut fra konjunkturer. Vi finner omtrent samme andel i 2017 og 2018-kullet som er yrkesaktive i helse- og sosialfag som i 2011 og 2012.

Ut fra fordelingen i ulike fagområder ser det ut til at den betydelige økte andelen yrkesaktive i gjennomsnitt vist i Tabell 6.2 ser ut til å reflektere endring i sammensetningen av kandidater, heller enn økt yrkesdeltakelse blant kandidater innenfor samme fagfelt. Noe kan kanskje også tilskrives at det er en økt andel som tar fagskole ved siden av jobb. Dette viser igjen viktigheten av å vise svarfordelinger på fagområdenivå, og ikke for fagskolen totalt.

6.2 Arbeidsledighet

I Tabell 6.1, som vi viste innledningsvis i dette kapitlet, så vi på andelen selvrapporterte arbeidsledige relativt til alle. Når man skal beregne andelen arbeidsledige er det derimot vanlig å ta utgangspunkt i andelen relativt til arbeidsstyrken. Det ekskluderer blant annet studenter og hjemmearbeidende.²⁸ Arbeidsledige blir her definert som at arbeidsledighet er hovedaktivitet, ekskludert arbeidsledige som ikke kunne påtatt seg arbeid relativt til antallet i arbeidsstyrken. Denne strengere

²⁸ Arbeidsstyrken er personer som rapporterte sin hovedaktivitet som yrkesaktiv, vernepliktig eller arbeidsledig eller at de utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet eller hadde inntektsgivende arbeid, men var midlertidig borte på grunn av ferie eller lønnet omsorgspermisjon

definisjonen av arbeidsledighet gjør at andelen arbeidsledige blir litt annerledes enn den som er rapportert i Tabell 6.1. Med denne definisjonen er andelen arbeidsledige i denne undersøkelsen totalt 3,5.

Tabell 6.4 Andel arbeidsledige fagskolekandidater etter fagområde.

	Andel arbeidsledige av total (%)	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	1	797
Kreative fag	10	276
Øk. adm. fag	6	438
Tekniske fag	3	1158
Maritime fag	7	180
Annet	2	236

Tabell 6.4 viser prosentandelen arbeidsledige etter fagskoleområde. Tabellen viser at for økonomisk-administrative fag, maritime fag og særlig kreative fag så er arbeidsledigheten høyere enn gjennomsnittet. Helse- og oppvekstfag skiller seg ut ved å ha den laveste arbeidsledigheten blant fagskolekandidatene.

Det er ikke overraskende at arbeidsledigheten er lavere i utdanninger hvor en høy andel var i arbeid i fagområdet før påbegynt fagskoleutdanning. For helse- og oppvekstfagene er det for de fleste tilfelle slik at de er i et uavbrutt arbeidsforhold før, under og etter utdanningen. At vi finner en høyere selvrapportert arbeidsledighet blant fagskoleutdannede innen de kreative og de økonomisk-administrative fagene må ses i sammenheng med at mange her har gjennomført en grunnutdanning for å komme inn i et nytt fagområde. I de økonomisk-administrative fagene vet vi også at flere tar kortere utdanninger, som i mindre grad kan ventes å påvirke arbeidsmarkedssituasjonen.

Fagskoleutdanning i maritime fag skiller seg ut. Den er en videreutdanning siden den bygger på fagbrev. Men for mange fungerer summen av fagutdanning og fagskole som en type grunnutdanning de må ta for å komme inn på arbeidsmarkedet. Den høyere ledigheten kan trolig forklares med at de i noe mindre grad har en formell kobling mot en arbeidsgiver før og under utdanningen, sammenliknet med for eksempel tekniske fag. Denne tolkningen styrkes ved at det er stor forskjell i ledigheten mellom de to kullene i undersøkelsen. Den er 4 prosent for 2017 kullet og 11 prosent for 2018 kullet. Dette kan tyde på at det for de maritime næringene tar litt lenger tid å komme i jobb etter fagskolen. Det er også trolig at konjunkturer kan forklare noe, selv om man siden 2018 har opplevd vekst i næringen, er sysselsettingen likevel på et lavere nivå enn den var i perioden 2013-15 (Helseth, Bustad, Basso & Jakobsen, 2019, s. 6).²⁹

For å undersøke forskjeller i arbeidsledighet mellom fagområder er det hensiktsmessig å ta hensyn til hvorvidt fagskolekandidatene hadde relevant arbeid

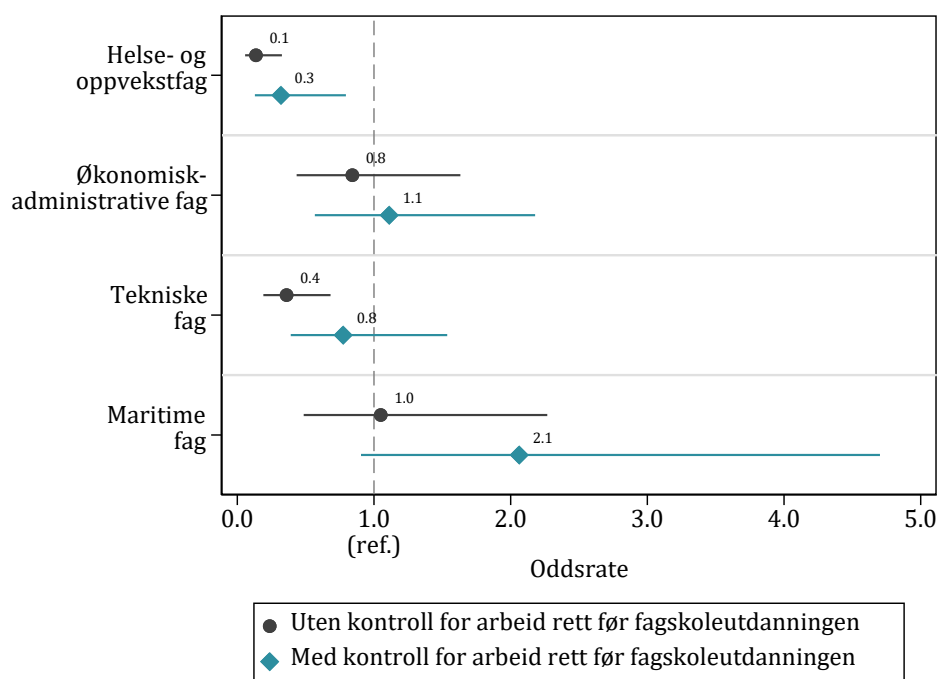
²⁹ Den obligatoriske praksisen som kreves før man får sertifikater kan også muligens forklare at det tar noe lenger tid å få jobb for disse kandidatene.

rett før påbegynt fagskoleutdanning. Det er mer meningsfullt å sammenligne arbeidsledigheten blant fagskolekandidater som *ikke* hadde relevant arbeid rett før fagskoleutdanningen, siden vi kan forvente at ledigheten er høyere i denne gruppen sammenlignet med de som hadde relevant jobb. Tabell 6.5 illustrerer dette. Tabellen viser at det er en betydelig høyere arbeidsledighet blant fagskolekandidater som ikke hadde arbeid før fagskoleutdanningen sammenlignet med de som hadde arbeid. Vi ser også at arbeidsledigheten er lavere blant de som hadde jobb innenfor fagområde til fagskoleutdanningen sammenlignet med de som hadde jobb utenfor sitt fagområde.

Tabell 6.5 Arbeidsledighet etter hvorvidt fagskolekandidater hadde arbeid innenfor sitt fagområde rett før påbegynt fagskoleutdanning. Prosentandeler

	Arbeidsledig (%)	Total (N)
Ja, innenfor samme fagområde	2	2003
Ja, men ikke i samme fagområde	5	745
Nei	12	226

Forskjeller i arbeidsledighet mellom fagområder kan altså skyldes forskjeller i hvorvidt fagskolekandidatene har hatt jobb rett før fagskoleutdanningen snarere enn egenskaper ved fagskoleutdanningen i seg selv. For å ta høyde for dette har vi kjørt to logistiske regresjoner hvor vi har undersøkt sammenhengen mellom arbeidsledighet og fagområde både med og uten kontroll for om man hadde arbeid rett før fagskoleutdanningen. Resultatene fra regresjonene vises i Figur 6.1.

Figur 6.1 Logistisk regresjon av arbeidsledighet for fagskolekandidater i kreative fag sammenlignet med fagskolekandidater andre fagskoleområder. Med og uten kontroll for å ha vært i arbeid rett før påbegynt fagskoleutdanning.

Note: Kreative fag er referansekategorien (ref.) som de andre fagområdene sammenlignes med, det vil si den stiplede linjen. Figuren viser både punktestimater og 95 prosents konfidensintervaller. Se vedlegg 2 for regresjonstabell.

Figur 6.1 sammenligner arbeidsledigheten i kreative fag (referansekategorien, den stiplede linjen) med de andre fagområdene. Figuren viser at kreative fag har høyere arbeidsledighet enn økonomisk-administrative fag og maritime fag, som vist i Tabell 6.4, men at forskjellene ikke er statistisk signifikante (konfidensintervallene overlapper med den stiplede linjen).³⁰ Uten å justere for arbeid rett før fagskoleutdanningen (de sorte punktene), så ser vi at helse- og oppvekst-fag og tekniske fag har en signifikant lavere arbeidsledighet enn kreative fag. Med kontroll for arbeid rett før fagskoleutdanningen (de turkise punktene) ser vi at denne forskjellen kun forblir signifikant for helse- og oppvekstfag. Det er med andre ord ikke signifikante forskjeller mellom kreative fag og de andre fagområdene i arbeidsledighet, gitt tidligere erfaring – med unntak av helse- og oppvekstfagene.

³⁰ I Tabell 6.4 har fagskolekandidater innen kreative fag en signifikant høyere arbeidsledighet sammenlignet med økonomisk-administrative fag og maritime fag. Grunnen til at forskjellen mellom disse fagområdene ikke er statistisk signifikant i Figur 6.1 skyldes at den er basert på et annet utvalg. Tabell 6.4 er basert på alle som har svart på spørsmålene om arbeidsledighet mens Figur 6.1 er basert på alle som har svart på spørsmålene om arbeidsledighet samt spørsmålet om man har arbeidet rett før fagskoleutdanningen. Figur 6.1 ekskluderer derfor de som ikke har svart på spørsmålet om arbeid.

For helse- og oppvekstfag er arbeidsledigheten lavere sammenlignet med kreative fag, både med og uten kontroll for om fagskolekandidatene har hatt arbeid rett før påbegynt utdanning. Dette betyr at personer med utdanning innen helse- og oppvekstfag har lavere arbeidsledighet enn personer i kreative fag uavhengig av om de hadde arbeid rett før utdanningen.

6.3 Jobber de i samme fagområde som fagskoleutdanningen?

Vi har sett at andelen som er yrkesaktive i de fleste fagområdene er svært høy, men jobber de i det fagområdet de har utdannet seg til?

Tabell 6.6 Er du i jobb innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen i dag? Prosentandeler etter fagområde.

	Ja	Nei	Ikke yrkesaktiv ^a	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	82	10	8	819
Kreative fag	34	26	40	391
Øk. adm. fag	56	29	15	471
Tekniske fag	78	11	11	1226
Maritime fag	79	8	13	185
Annet	59	18	23	295

^a De som er i kategorien «nei» inkluderer alle som er yrkesaktiv etter definisjonen i 3.3. Denne kan derfor inkludere noen som hovedsakelig er studenter. Ikke yrkesaktiv er restkategorien. Disse er dels studenter og dels utenfor arbeidsmarkedet

Tabell 6.6 viser igjen et tydelig skille mellom de utdanningene som er basert på fagbrev og de som ikke er det. I kreative fag er bare en tredel i arbeid i relevant fagområde på undersøkelsestidspunktet, mens andelen er rundt 80 prosent for de fagbrevbaserte fagskoleutdanningene. Økonomisk-administrative fag kommer i en mellomposisjon med 56 prosent i arbeid i fagområdet de har utdannet seg til.

Innenfor økonomisk-administrative fag arbeider i underkant av tre av ti yrkesaktive utenfor fagområdet til fagskoleutdanningen.

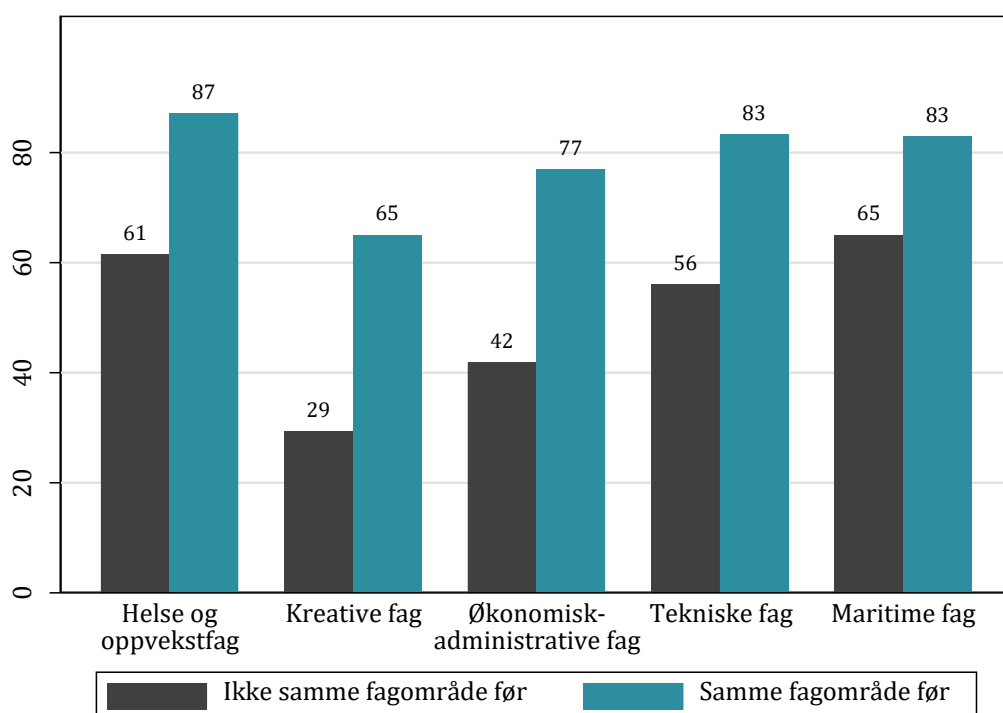
Alle som svarte at de ikke var i jobb innenfor fagområdet fikk et oppfølgings-spørsmål om årsaker til dette.

Tabell 6.7 Årsak til at man ikke jobber innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen i dag. Prosentandeler etter fagområde.

	Ikke mulig å få arbeid	For lav lønn	Ikke interessert	Tar mer utdanning	Annet	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	52	2	4	8	33	84
Kreative fag	33	3	15	26	23	103
Øk. adm. fag	63	1	4	7	25	136
Tekniske fag	54	4	12	8	23	139
Maritime fag	71	0	0	0	29	14

Tabellen over viser at for de fleste var årsaken til at de ikke var i relevant fagområde at det ikke var mulig å få arbeid. Denne andelen er høyest i maritime fag, men her var det i utgangspunktet veldig få som var i arbeid, men ikke i arbeid i fagområdet.³¹ I de økonomisk-administrative fag, hvor det var langt flere som ikke arbeidet innen fagområdet, svarer også flertallet at dette var fordi de ikke fikk jobb innen fagområdet. I de kreative fagene var det en stor andel av de yrkesaktive som ikke jobbet i fagområdet, men bare en tredel av disse begrunner dette med at det ikke var mulig å få arbeid. Dette kan tyde på at de ikke aktivt har søkt seg til kreative jobber, men praktiserer et annet yrke. I dette fagområdet er det også en mye større andel som sier de ikke jobber i fagområdet fordi de utdanner seg videre.

Andelen som er i jobb i fagområdet etter fagskolen henger sammen med om du var i relevant jobb før fagskolen. Vi ser derfor på andelen som jobber i samme fagområde etter fagskolen, betinget på om du gjorde det før du startet på fagskolen. Vi gjør dette for å kunne gi et bilde av om fagskolen kan bidra ulikt til å gi et grunnlag for å jobbe i et fagområde.

Figur 6.2 Jobber du i samme fagområde. Betinget på om de gjorde det før. Prosent.

Det er fortsatt høyest andel som er i jobb i samme fagområde blant helse- og oppvekst, tekniske fag og maritime fag blant de som ikke var i relevant jobb før

³¹ Det er relativt få som har svart i dette spørsmålet for maritime fag, noe som gjør estimatet her svært usikkert. Det at det er så få gjør likevel at maritime fag ikke skiller seg signifikant fra de andre. Forskjellen mellom kreative fag og de andre er signifikante

fagskolen. Men vi ser at forskjellene mellom fagfeltene er langt mindre om vi tar hensyn til om de jobbet i samme fagområde også før fagskolen eller ikke.

6.4 Videre utdanning

Vi har kartlagt videre utdanningskarriere på to måter. Det ene er om det å være student/skoleelev er hovedaktiviteten deres. Den andre måten måler hvorvidt de er i gang med, eller har tatt videre formell utdanning etter at de gikk på fagskolen. Det vil si at vi kartlegger videre studier også om man tar det ved siden av jobb. I Tabell 6.8 sammenligner vi andelen som er i videre utdanning etter fagskolen med de som hadde studier som hovedaktivitet i referanseuka.

Tabell 6.8 Videre utdanning. Prosent av alle.

	Student/skoleelev som hovedaktivitet	I videre utdanning etter fagskolen
Helse- og oppvekstfag	3	23
Kreative fag	34	46
Økonomisk-adm.	7	26
Tekniske fag	6	22
Maritime fag	3	8

Maritime fag skiller seg ut ved at svært få er studenter eller i videre utdanning. Dette kan ha sammenheng med at de allerede har en høyere utdanning som gir de samme sertifikater og stilling som de som kommer fra bachelorutdanninger. Det å ta ytterligere høyere utdanning vil i utgangspunktet ikke gi mer ansvar eller lønn, slik tilfellet kan være i andre fagfelt.³²

I de tekniske fagene er det relativt få som er student på heltid, men en god del, 22 prosent, er i ulike typer videre utdanning. Omtrent samme andel, 23 prosent, er i videre utdanning blant de fra helse- og oppvekstfag. Noe høyere andel på 26 prosent er i videre utdanning blant de fra økonomisk-administrative fag. Det er 46 prosent som er i videre utdanning blant de fra kreative fag. De kreative fagene skiller seg ut fra de andre fagområdene ved at de fleste som videreutdanner seg har dette som hovedaktivitet.

6.4.1 Hva slags utdanning?

Vi så over på andelen som går videre til mer utdanning. Vi ser nå på *hvilken* videre utdanning disse har tatt.

³² Både fagskoleutdanning og bachelorutdanning fører fram til sertifikat som deks- og maskinoffiser.

Tabell 6.9 Hvilket nivå har de tatt videre utdanningen på. I prosent av de som tok videre utdanning*

	Påbygg	Fagbrev	Fagskole	Høgskole/ Universitet	Annet	N
Helse- og oppvekstfag	7 %	21 %	36 %	29 %	16 %	182
Kreative fag	5 %	2 %	11 %	83 %	9 %	164
Økonomisk-adm.	7 %	14 %	25 %	46 %	18 %	116
Tekniske fag	6 %	17 %	21 %	42 %	26 %	255

**Maritime fag holdes utenfor siden for få tar videre utdanning til å prosentueres. Flere valg mulig. Kan bli mer enn 100 prosent til sammen.*

Blant de som er i videre utdanning i helse- og oppvekstfag, går 21 prosent videre til fagbrev. Dette er trolig de som har kommet inn på fagskolen basert på realkompetanse. For å bli offentlig helsepersonell kreves fagbrev, det hjelper ikke med fagskole. Det er derfor ikke helt uvanlig at noen tar fagbrev etter fagskolen i helse- og oppvekstfagene (Høst, 2017). Det er også en del som tar fagskoleutdanninger, 36 prosent av de som tok videre utdanning. I helse- og oppvekstfag er fagskoletilbudene ofte faglige fordypinger i spesifikke tema, slik som psykiatri, kreftomsorg, demens og folkehelse. Det er derfor ikke uventet at noen kan ønske å ta flere slike fordypinger. Blant de fra helse og oppvekst som tar mer utdanning, er det 29 prosent som går videre til høyskole-/universitetsutdanning. Vi skal straks se på hvilke utdanninger dette kan være.

I de tekniske fagene er det også en del som tar fagbrev. Her er det trolig kandidater som tar flere fagbrev. Det er ikke uvanlig å ha flere fagbrev i for eksempel industrifagene eller elektrofagene. Det er 42 prosent av de som tok videre utdanning, som tar høyskole-/universitetsutdanning. En noe høyere andel enn i helse- og oppvekst.

I de kreative fagene går langt de fleste videre til høyskole/universitet, 83 prosent av de som er i videre utdanning.

I de økonomisk-administrative er det noe større spredning. Av de som er i videre utdanning, tar 25 prosent mer fagskole og 46 prosent høyskole/universitetsutdanning.

Gjennomgående i alle fagområdene, unntatt helse- og oppvekstfag, er at flest har gått videre til høyskole-/universitet. Vi ser her om de tar høyskole-/universitetsutdanning i samme fagområde som fagskoleutdanningen eller ikke.

Tabell 6.10 Bygger universitets-/høyskoleutdanningen på fagskoleutdanningen? Prosentandeler etter fagområde.

	Ja	Nei, men er innenfor samme fagområde	Nei, er utenfor fagområde	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	19	58	23	52
Kreative fag	45	26	29	136
Øk. adm. fag	17	54	29	52
Tekniske fag	36	42	22	105
Annet	6	26	69	54

Tabell 6.10 viser at særlig i de kreative fagene bygger den *videre høyere* utdanningen på fagskoleutdanningen. For flere kan det derfor se ut til at fagskoleutdanningen fungerer som forberedelse til en høyere kreativ utdanning. En stor andel er i relevant utdanning, og en kunne spurt seg om dette er like sentralt mål på «relevant aktivitet» så kort etter fagskoleutdanningen, for disse som det å være i relevant arbeid. Mange startet nok på fagskoleutdanningen med en plan om å gå til høyere utdanning. I vedlegg fire, drøfter vi kort dette poenget.

Det er også en betydelig andel innen tekniske fag som tar en høyere utdanning som bygger på fagskoleutdanningen, med 36 prosent. Her er det likevel viktig å se litt nærmere på hvordan man kan forstå det at utdanningen «bygger på fagskolen» ulikt i ulike fagområder. Vi vet at en del går videre til sjukepleierutdanningen etter fagskolen i helse- og oppvekstfagene. Denne utdanningen bygger ikke direkte på fagbrev som helsefagarbeider og du får heller ikke noe avkortning for fagskole. Disse utdanningene vil derfor ofte forstås som at de ikke bygger på fagskolen, men er innen samme fagområde. Tilsvarende vet vi at flere ingeniørutdanninger gir avkortninger til de med teknisk fagskole. Disse vil naturlig ligge inn i «bygger på fagskole» for de tekniske fagene. For de kreative fagene er det likevel noe mer uklart hva forskjellen på «bygger på» og i «samme fagområde» skal være. Vi vet at det finnes noen ordninger der man kan bygge på fagskolen med ett års høyere utdanning i utlandet, og dermed oppnå bachelor. Dette er et eksempel på at den videre utdanningen konkret bygger på fagskolen. Men vi vet også at mange går videre til ulike kunstfaglige utdanninger som nok kan tolkes som at de bygger på det faglige innholdet, uten at det for eksempel gir noen avkortning relativt til andre studenter uten fagskole. Forskjellen mellom «bygger på» og «innenfor samme fagområde» bør trolig tolkes noe ulikt for de fagbrevbaserte områdene og de andre.

6.5 Oppsummering per fagområde

I dette kapitlet har vi undersøkt hva fagskolekandidatene gjør ett til to år etter fullført fagskoleutdanning. Vi har i teksten sammenlignet de ulike målene på tvers av fagområdene. Under følger en oppsummering av funnene for hvert av fagområdene separat.

6.5.1 Helse- og oppvekstfag

Ni av ti fagskolekandidater innen helse- og oppvekstfag oppgir at de er yrkesaktive etter fullført fagskoleutdanning. De har svært lav arbeidsledighet og lavere ledighet enn alle de andre fagområdene. De fleste jobber innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen. De som ikke arbeider innenfor samme fagområde, oppgir at årsaken til dette var at det ikke var mulig å få slikt arbeid.

I perioden etter endt fagskoleutdanning har omtrent én av fire tatt videre utdanning. Det er stor spredning i hva slags videre utdanning de har tatt; fagbrev, mer fagskole og høyskole-/universitetsutdanning. Blant de som tar høyskole-/universitetsutdanning oppgir flest at den ikke bygger på fagskoleutdanningen, men er innen samme fagområde.

6.5.2 Kreative fag

Kreative fag er det fagområdet som er mest ulik andre fagområder når det gjelder arbeidsmarkedssituasjon etter fullført fagskoleutdanning. Dette fagområdet skiller seg ut ved at under femti prosent er yrkesaktive og at én av tre har studier som hovedaktivitet. Kreative fag har også den høyeste arbeidsledigheten blant fagområdene, men det meste av forskjellen i ledighet mellom kreative fag og de andre fagområdene skyldes at de i mindre grad var i arbeid rett før fagskoleutdanningen.

I tillegg til å ha den høyeste arbeidsledigheten oppgir en lavere andel fagskolekandidater innen kreative fag at de arbeider innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen sin sammenlignet med fagskoleutdannede fra andre fagområder. Dette skyldes delvis at de ikke har fått slikt arbeid, men først og fremst at de tar videre utdanning. Nesten halvparten har tatt videre utdanning etter fagskolen og nesten alle disse har gått til høyere utdanning. Over to av tre oppgir at universitet/høgskoleutdanningen bygger på eller er innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen. Funnene indikerer at den typiske fagskoleutdannede i kreative fag går til høyskole-/universitetsutdanning og at fagskoleutdanning i kreative fag er et ledd i et lengre utdanningsløp.

6.5.3 Økonomisk-administrative fag

Fire av fem innen økonomisk-administrative fag oppgir at deres hovedaktivitet er at de er yrkesaktive. I overkant av femti prosent oppgir at arbeidet er innen fagområdet økonomisk-administrative fag. Blant de som ikke jobber innen eget fagområde er hovedårsaken at de har hatt vansker med å få slikt arbeid. Blant de som ikke er yrkesaktive er omtrent like mange studenter/elever eller arbeidsledige. Én av fire har tatt videre utdanning etter at de fullførte fagskoleutdanningen. Blant disse har omtrent halvparten tatt en høyere utdanning og majoriteten oppgir at

den enten bygger på eller er innen samme fagområde som fagskoleutdanningen. Sammen med kreative fag og maritime fag, finner vi den høyeste arbeidsledigheten i dette fagområdet. Funnene indikerer at den typiske fagskoleutdannede i økonomiske-administrative fag er i arbeid, men bare omtrent halvparten arbeider innenfor fagområdet til utdanningen.

6.5.4 Tekniske fag

Ni av ti med teknisk fagskoleutdanning er yrkesaktive ett til to år etter fullført utdanning og åtte av ti oppgir at arbeidet er innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen. Én av fem har tatt videre utdanning, hvor to av fem har tatt denne på universitets- eller høgskolenivå. Blant de som har tatt høyere utdanning oppgir majoriteten at den enten bygger på eller er innenfor samme fagområde som den tekniske fagskoleutdanningen. Funnene indikerer at den typiske fagskoleutdannede i tekniske fag er i arbeid i fagskolens fagområde etter utdanningen.

6.5.5 Maritime fag

Majoriteten av fagskolekandidater innen maritime fag er yrkesaktive, men likevel er en høyere andel arbeidsledige enn i tekniske fag og helse- og oppvekstfag. Blant de som er i arbeid oppgir fire av fem at arbeidet er innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen. Fagskolekandidater innen maritime fag skiller seg ut ved at svært få har tatt eller tar videre utdanning, selv når man spør om det er noe de har gjort på siden av sin hovedaktivitet som yrkesaktiv. Funnene indikerer at den typiske fagskoleutdannede i maritime fag er i relevant arbeid etter utdanningen.

7 Utdanningens relevans for arbeidslivet

Kapittel 6 viste arbeidsmarkedssituasjonen for fagskolekandidatene ett til to år etter fullført utdanning. Svært mange er yrkesaktive og arbeider innen fagområdet til fagskoleutdanningen. Dette er som forventet, siden mange fagskolekandidater innen bestemte fagområder har lang arbeidserfaring og står i arbeid under utdanningen, som kapittel 5 viste. For å forstå utbyttet av fagskoleutdanningene er det derfor viktig å ta hensyn til deres egenart og undersøke spørsmål utover hovedaktivitet og arbeidsledighet.

Vi må, som tidligere nevnt, skille mellom fagskoleutdanninger som er videreutdanninger og fagskoleutdanninger som er grunnutdanninger. Den førstnevnte gruppen har relevant fagbrev og arbeidserfaring fra sektoren, minimum som lærling, og flere har også jobbet i sektoren mellom fagbrev og fagskoleutdanning. I tillegg arbeidet også mange i fagområdet samtidig som de tok utdanningen. For disse utdanningene er det hensiktsmessig å undersøke spørsmål som omhandler endring i arbeidet: Har de fått andre oppgaver og ansvarsområder enn tidligere? Har de fått ny stilling eller ny jobb? Hvordan har utdanningen påvirket mestring i jobben?

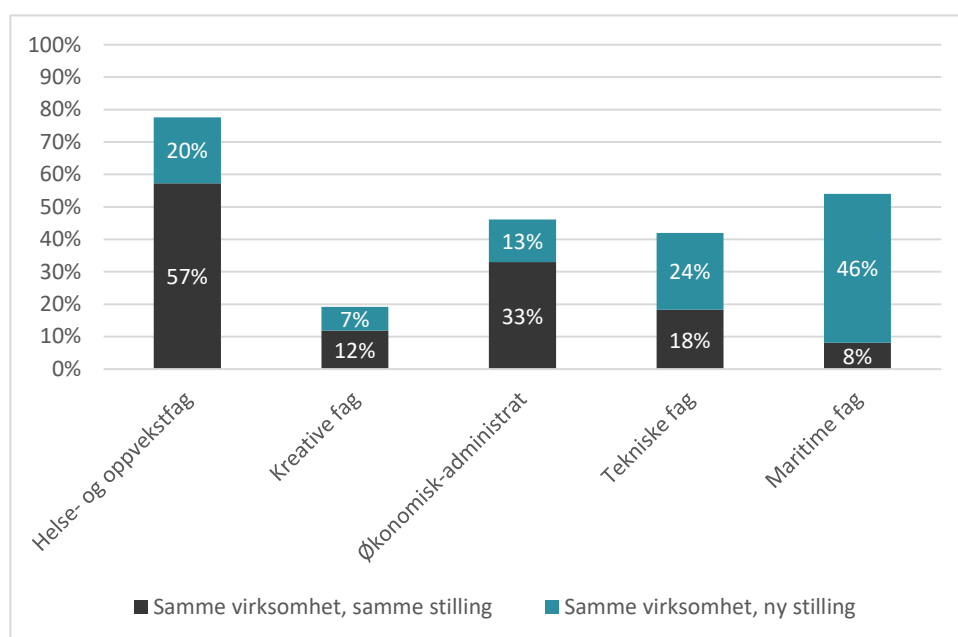
7.1 Endringer i arbeidsforhold og oppgaver

Fagskolene skal være yrkesrettet høyere utdanning som skal gi kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak. Et sentralt spørsmål er derfor hvorvidt og hvordan kompetansen som fagskolene gir verdsettes i arbeidslivet. Vi vil i det følgende delkapitlet ser nærmere på endringer og utvikling i arbeidsoppgaver og stilling etter fagskolen.

7.1.1 Har fagskoleutdanning ført til endring i arbeidssted og stilling?

Siden fagskoleutdanningen for mange er en videreutdanning og ikke nødvendigvis motivert av et ønske om å komme inn i et nytt fagområde, er det interessant å se

nærmere på hvor mange som jobber i samme virksomhet som før fagskoleutdanningen, og av dem som jobber i samme virksomhet, hvor mange som har fått ny stilling. Vi har sett at det er mange som jobber i samme fagområde som fagskoleutdanningen sin etter fagskolen, spesielt i maritime og tekniske fag og i helse- og oppvekstfagene. Men om vi ser på om du jobber i samme virksomhet eller ikke, finner vi større forskjeller også blant disse fagområdene.

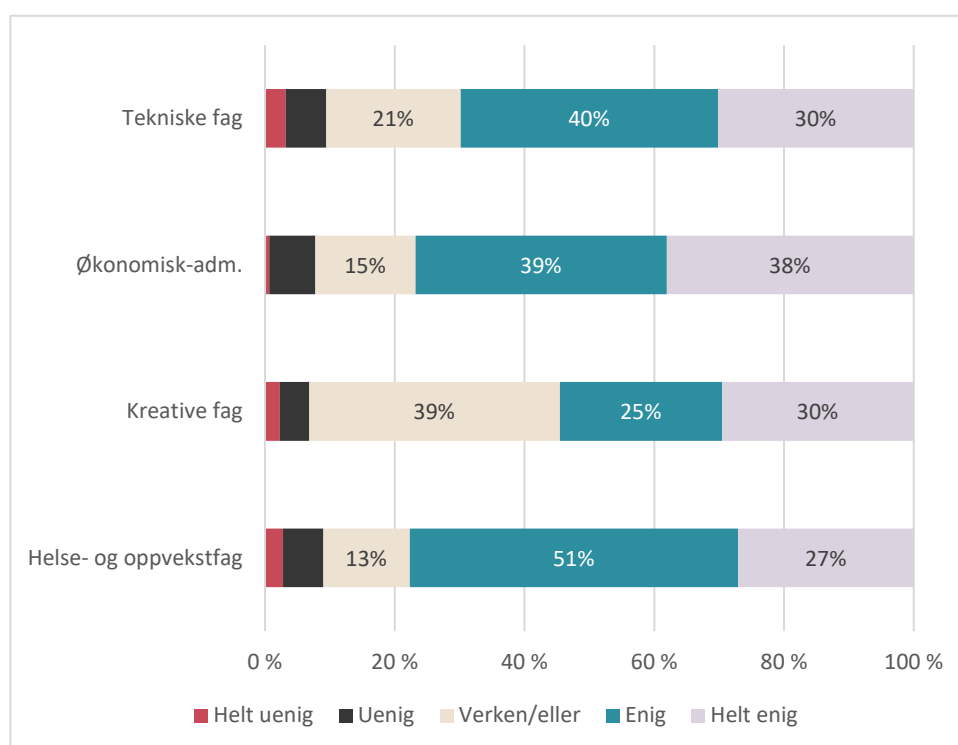
Figur 7.1 Jobber du i samme virksomhet, samme stilling og ny stilling. Prosent av alle

Figur 7.1 viser at andelen som er i samme virksomhet før og etter fagskolen er 77 prosent i helse- og oppvekstfagene, 57 prosent er også i samme stilling. For de tekniske og maritime fagene er det henholdsvis 42 og 54 som er i samme virksomhet. Og langt lavere andel, 18 og 8 prosent er i samme stilling. Dette tyder på en relativt sett større mobilitet innad i fagområdet etter fagskolen for de tekniske og maritime fagene sammenliknet med helse- og oppvekstfagene. I maritime fag er ikke dette så overraskende. De fleste tar fagskolen rett etter fagbrevet og har derfor i mindre grad vært fast ansatt i noen bedrift før fagskolen. For de 42 prosent som fortsetter i samme virksomhet i tekniske fag ser vi at de fleste får ny stilling. Dette viser klart at fagskolen i større grad gir muligheter for nye stillinger enn det vi finner for kandidater i helse- og oppvekst. Dette skal vi se nærmere på når vi senere går mer inn i hvert fagområde.

Mønsteret for de økonomisk administrative fagene er noe mer uklart, 46 prosent fortsetter i samme virksomhet, og de fleste av disse er i samme stilling. Dette er et uttrykk for at man innen økonomisk administrative fag både har videreutdanninger for de som allerede er i en jobb, og en grunnutdanning for de som

ønsker å komme inn i en jobb. Kreative fag har relativt få som er i samme virksomhet, noe som henger sammen med at få var i fagområdet før utdanning og relativt få er i arbeid etter utdanningen.

For mange er arbeidsgiver og stilling den samme som før fagskoleutdanningen, spesielt innenfor helse- og oppvekstfag. Har fagskoleutdanningen likevel ført til at de har fått nye arbeidsoppgaver? Figur 7.2 viser kandidatenes egen oppfatning av om arbeidsoppgavene har blitt endret for de som er i samme stilling i samme virksomhet som før fagskoleutdanningen.

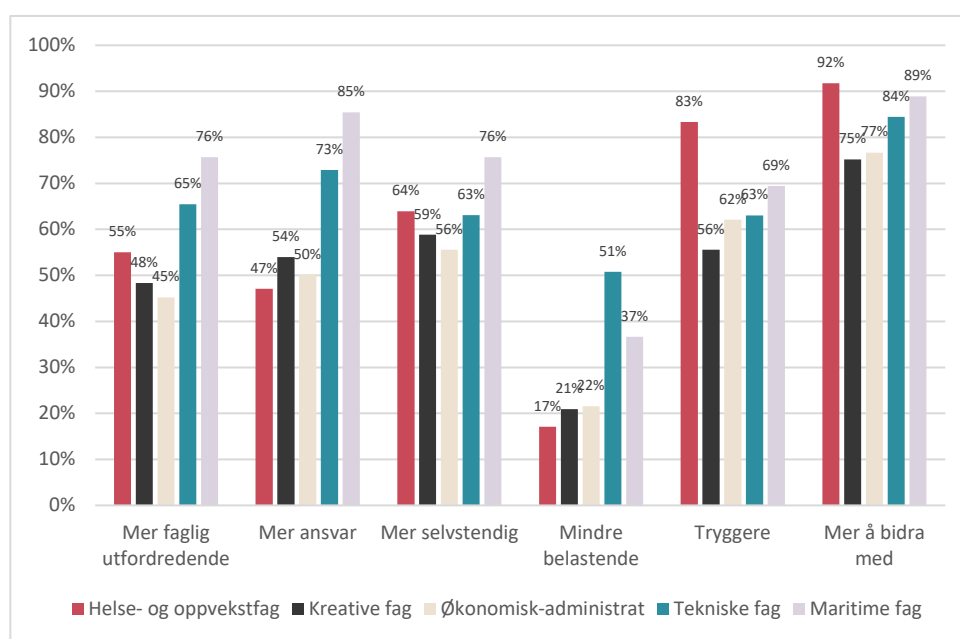
Figur 7.2 Om du jobber i samme stilling, utfører du samme arbeidsoppgaver³³

I alle fagområder ser vi at de aller fleste bekrefter at de utfører de samme oppgavene som før om de er i samme stilling. Dette viser tydelig at arbeidsoppgavene i stor grad følger stillingen, også i de tekniske fagene. I helse- og oppvekstfag, hvor klart flest er i samme stilling før og etter fagskoleutdanningen, svarer 78 prosent at de er helt enig eller enig i at de utfører samme arbeidsoppgaver nå som før. Under 10 prosent er uenige. I tekniske fag svarer 70 prosent av de i samme stilling at de er helt enig eller enig i at de gjør samme som tidligere. Forskjellen er at i de tekniske fagene er svært få i samme stilling før og etter fagskolen.

³³ Det er så få i maritime fag som er i samme stilling, at det ikke er grunnlag for å vise fordelingen på dette

7.1.2 Endringer i arbeidets innhold

Vi har også stilt spørsmål om andre aspekter ved jobben og arbeidsoppgavene er endret etter fagskoleutdanningen. Vi har stilt spørsmål om arbeidsoppgavene er mer faglig utfordrende, om fagskolekandidatene har fått mer ansvar, om de jobber mer selvstendig, om arbeidet er mindre fysisk belastende, om de føler seg tryggere i jobben sin og om de føler at de har mer å bidra med i arbeidet. Disse spørsmålene ble stilt til alle som hadde jobb før og etter fagskolen, uavhengig av bytte av fagområde, virksomhet eller stilling. Figur 7.3 viser andelen som er enig eller helt enig i at arbeidet har endret innhold etter de ovennevnte dimensjonene.

Figur 7.3 Andel som sier de er helt enig eller enig i påstander om endring i jobbinnhold etter fagområde.

Figur 7.3 viser at de maritime fagene skiller seg ut ved å ha den høyeste andelen som svarer at de er enig eller helt enig i at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver, mer ansvar og at de arbeider mer selvstendig i dag enn før fagskoleutdanningen. Dette må knyttes til at de nå i stor grad er offiserer og at de før fagskolen ofte var matroslærling, fiske og fangstlærling eller motormannlærling. Figuren viser også at de har nest høyest andel som mener de har mindre belastende arbeidsoppgaver enn tidligere.

Tekniske fag er den utdanningsgruppen som har høyest andel som har mindre belastende arbeidsoppgaver enn tidligere. Vi så også tidligere at dette var en viktig grunn for å starte på fagskoleutdanning for mange i dette fagområdet. Også tidligere undersøkelser har vist at mange av de som tar fagskoleutdanning er godt voksne, som etter mange år i arbeidslivet ønsker seg over i en stilling som i større grad består av administrative og faglige oppgaver. Men en fant også yngre som

tidlig så at det å være fagarbeider kan være for krevende fysisk (Høst et al., 2018). Innenfor de andre fagområdene er det små endringer i hvor belastende arbeidsoppgaver de har etter fagskoleutdanningen. Heller ikke innenfor fysisk belastende fagområder som helse- og oppvekstfagene gir fagskoleutdanning noen endring i akkurat dette.

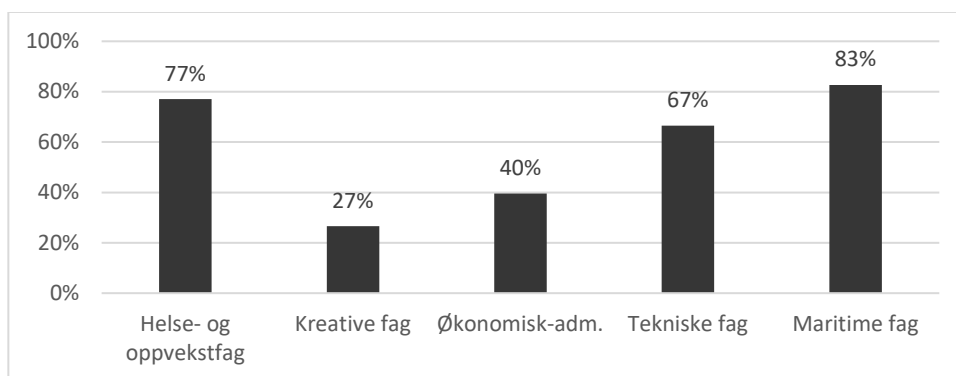
Tekniske fag har også høye andeler som har fått mer ansvar, noe som samsvarer med at mange av de tekniske fagskoleutdanningene gir kompetanse som er nødvendig i lederstillinger. I tillegg har det tradisjonelt vært vanlig å ta fagskole for å starte egen virksomhet i deler av de tekniske fagskoleutdanningene, noe som samsvarer både med mer ansvar og mer selvstendig arbeid.

Det er interessant å notere at fagskolekandidater i helse- og oppvekstfag i større grad svarer at de arbeider mer selvstendig enn at de har fått mer ansvar. Vi har sett at fagskoleutdanningen i dette fagfeltet i mindre grad fører til nye stillinger og arbeidsoppgaver. Dette gjenspeiles også i at de mindre grad får økt ansvar som følge av fagskoleutdanningen, sammenliknet spesielt med de tekniske og maritime fagene. Det at seks av ti svarer at de arbeider mer selvstendig kan derfor likevel tyde på at de innenfor de gitte rammer blitt tiltrodd økt frihet til å utføre sine arbeidsoppgaver – eller at de opplever at de er blitt mer selvstendige som fagfolk. Dette må ses i sammenheng med at åtte av ti svarer at de er tryggere i jobben nå enn før fagskoleutdanningen og ni av ti føler de har mer å bidra med, som vist i Figur 7.3. Dette sammenfaller også med det tidligere studier har vist, nemlig at fagskoleutdannede innenfor helse- og sosialfag i stor grad tar utdanningen for egen utvikling. I kapittel 5.3 så vi at ni av ti svarte at de tok fagskoleutdanningen for å få økt fagkunnskap.

Også blant kandidatene fra økonomisk-administrative fag svarer en høy andel at de har blitt tryggere i jobben og at de har mer å bidra med. Her er det imidlertid få som sier seg enig i at de har fått mer ansvar, arbeider mer selvstendig eller at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver. Dette kan henge sammen med færre av de som har tatt en økonomisk-administrativ utdanning jobber innenfor det relevante fagområdet, jamfør kapittel 6.3.

7.1.3 Har fagskoleutdanningen ført til høyere lønn?

Som vi har vært inne på er det stor forskjell i hvorvidt man skifter jobb etter fagskolen mellom de ulike fagområdene. Dette kunne en se for seg ville resultere i ulikheter i om de har fått lønnsmessig utbytte av fagskoleutdanningen. Det er likevel viktig å huske på at for deler av arbeidslivet er det tariffestet at fagskole gir høyere lønn, og i andre deler er det knyttet direkte til stillinger du kun kan få med fagskole. Det er derfor automatikk med høyere lønn i noen deler av arbeidslivet, og ikke i andre.

Figur 7.4 Økt lønn som følge av fagskoleutdanningen. Gitt at du hadde jobb før og etter fagskoleutdanningen.

Figur 7.4 viser at det er store forskjeller mellom fagområder etter hvorvidt man får høyere lønn etter fullført fagskoleutdanning. Figuren viser at det innen helse- og oppvekstfag og maritime fag er vanlig å få høyere lønn etter fullført utdanning, at innen tekniske fag får to av tre høyere lønn, mens et mindretall rapporterer om høyere lønn innen kreative fag og økonomisk-administrative fag. Den store andelen innenfor helse- og oppvekstfag reflekterer trolig at det i lønnsoppgjøret i 2016 ble nedfelt en egen stillingsgruppe for de som hadde fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning og at det skulle medføre lønnstillegg. De maritime fagene kvalifiserer som nevnt til offiserstillinger, som naturlig nok gir høyere lønn, spesielt om en sammenligner med det en lærling ville fått.

7.2 Mistilpasning: samsvar mellom utdanning og arbeid

Undersøkelsen inneholder en rekke spørsmål hvor de fagskoleutdannede skal vurdere om arbeidsoppgavene samsvarer med kompetansen de har fått fra fagskoleutdanningen. Vi undersøker også i hvilken grad de er undersysselsatt og midlertidig ansatt.

7.2.1 Nivå på arbeidsoppgaver

En måte å undersøke om fagskolekandidatene opplever at utdanningen deres samsvarer med arbeidslivets krav er å spørre om hvilket utdanningsnivå som kreves for utføre arbeidsoppgavene.

Tabell 7.1 viser denne fordelingen etter fagområde.

Tabell 7.1. Krever arbeidsoppgavene en utdanning på fagskolenivå? Prosentandeler etter fagområde.

	Samme nivå	Høyere nivå	VGS-nivå	Krever ikke utdanning ³⁴	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	56	12	26	6	745
Kreative fag	24	29	12	35	223
Øk. adm. fag	40	18	20	22	383
Tekniske fag	52	20	22	7	1073
Maritime fag	74	9	11	5	159

I gjennomsnitt oppgir omtrent femti prosent at arbeidsoppgavene krever utdanning på fagskolenivå, men det er store variasjoner mellom fagområder. Personer innen maritime fag oppgir i størst grad at deres utdanningsnivå samsvarer godt med arbeidsoppgavene, mens personer innen økonomisk-administrative fag, og særlig kreative fag, oppgir at utdanningsnivået deres ikke samsvarer med arbeidsoppgavene. Det er interessant å merke seg at mange i de kreative fagene oppgir at arbeidsoppgavene enten krever en utdanning på et *høyere* nivå eller at arbeidsoppgavene *ikke* krever utdanning på et bestemt nivå (utdanningsnivå er irrelevant).

7.2.2 Arbeidsoppgavenes innhold

En annen måte å undersøke om fagskolekandidatene opplever at de får nytte av fagskoleutdanningen i arbeidslivet, er å spørre om utdanningens innhold samsvarer med arbeidsoppgavene de har i dag.

Tabell 7.2. Samsvarer fagskoleutdanningens innhold med arbeidsoppgavene? Prosentandeler etter fagområde.

	Godt	Middels	Dårlig	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	65	30	5	764
Kreative fag	34	38	27	230
Øk. adm. fag	39	42	19	395
Tekniske fag	41	48	11	1085
Maritime fag	32	54	14	161

Tabell 7.2 viser at omtrent halvparten oppgir at innholdet i utdanningen svarer godt til arbeidsoppgavene, men også her er det store forskjeller mellom fagområder. Helse- og oppvekstfag svarer i størst grad at utdanningens innhold svarer godt eller middels til arbeidsoppgavene, med 95 prosent til sammen. De økonomisk-administrative fagene og de kreative fagene kommer lavest ut. Her opplever en betydelig andel at utdanningens innhold passer dårlig til arbeidsoppgavene. Det er interessant å merke seg at mens en høy andel fagskolekandidater innen

³⁴ Formuleringen var «krever ikke utdanning på et bestemt nivå»

maritime fag oppga at utdanningsnivået samsvarte med arbeidsoppgavene, er det betydelig færre som mener innholdet i utdanningen passer arbeidsoppgavene godt. Vi finner noe av det samme i de tekniske fagene, hvor kandidatene er mer kritisk til om innholdet i utdanningen passer godt til arbeidsoppgavene enn kandidatene i helse- og oppvekstfagene.

7.2.3 Undersysselsetting: ufrivillig deltid og midlertidighet

Å være undersysselsett, det vil si jobbe ufrivillig deltid, kan forstås som en form for mistilpasning til arbeidsmarkedet. Ufrivillig deltid viser til personer som jobber deltid fordi det ikke var mulig å få full stilling selv om man ønsket det. Tabell 7.3 viser andel heltids- og deltidsarbeidene per fagskoletype.

Tabell 7.3 viser at deltid er svært uvanlig blant fagskolekandidater innen tekniske fag og maritime fag og vanligst innen kreative fag hvor nesten 50 prosent jobber deltid. En betydelig andel jobber deltid av eget ønske eller fordi de jobber freelance. I helse- og oppvekstfag arbeider 27 prosent deltid, noe som er lavere enn gjennomsnittet i denne sektoren. Det skyldes trolig at fagskolekandidatene stiller sterkere som følge av lang ansiennitet. Variasjoner i deltid skyldes trolig mer sektorulikheter enn at de er et resultat av fagskoleutdanningen.

Tabell 7.3 Andel heltids- og deltidsarbeidende etter fagområde. Prosentandeler.

	Heltid	Ufrivillig deltid	Deltid, andre årsaker	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	73	12	15	764
Kreative fag	55	14	31	241
Øk. adm. fag	81	10	10	403
Tekniske fag	97	1	3	1099
Maritime fag	94	1	4	162
Annet	76	6	18	229

Note: Heltid viser til at man jobber 30 timer i uken eller mer. Deltid viser til at man jobber mindre enn 30 timer i uken. Ufrivillig deltid viser til personer som har svart at de jobber deltid fordi det ikke var mulig å få full stilling. Deltid av andre årsaker viser til alle andre grunner til at man jobber deltid, slik som at det er etter eget ønske, at man har omsorgsansvar eller at man er ufør/sykemeldt.

For de fleste er en midlertidig stilling mindre attraktivt enn fast stilling og kan innebære en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. Tabell 7.4 viser andelen faste og midlertidig ansatte etter fagområde.

Tabell 7.4 Andel faste og midlertidig ansatte etter fagområde.

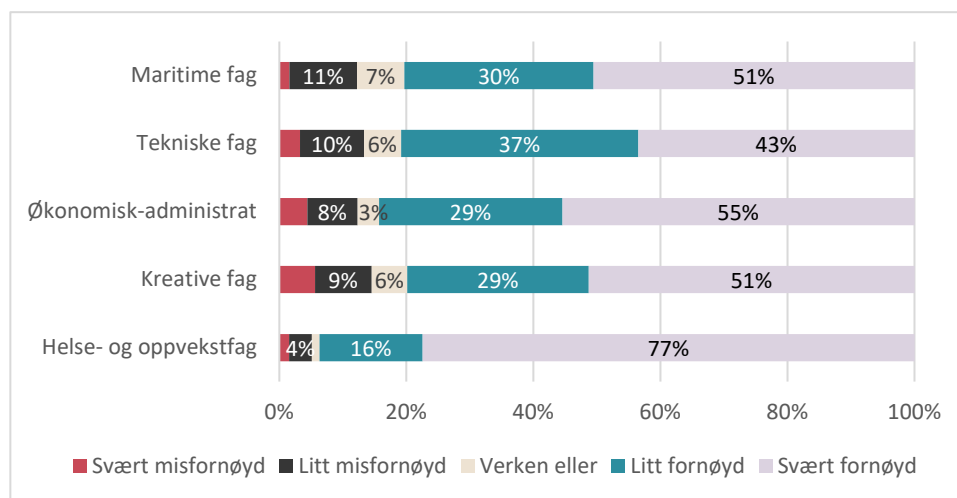
	Fast ansatt	Midlertidig	Annet ^a	Antall (N)
Helse- og oppvekstfag	91	6	3	769
Kreative fag	51	21	28	236
Øk. adm. fag	84	12	4	403
Tekniske fag	92	4	4	1100
Maritime fag	76	17	7	161
Annet	76	10	14	226

Note: ^a Kategorien «Annet» frilansmedarbeidere, selvstendig næringsdrivende og andre ansettelsesforhold.

Tabellen viser at det først og fremst innen kreative fag at midlertidighet er vanlig, men at midlertidigheten også er relativt høy i maritime fag. Innen de andre fagområdene er de aller fleste fast ansatt blant de som er i arbeid. Også her kan vi anta at ulikhetene i størst grad er et resultat av sektorulikheter og ikke utdanningen.

7.3 De utdannedes vurdering av utdanningen

Vi skal nå se på noen mer subjektive mål på relevansen av utdanningen. Vi ser først på kandidatenes generelle vurdering av fagskoleutdanningen, sett i ettertid.³⁵

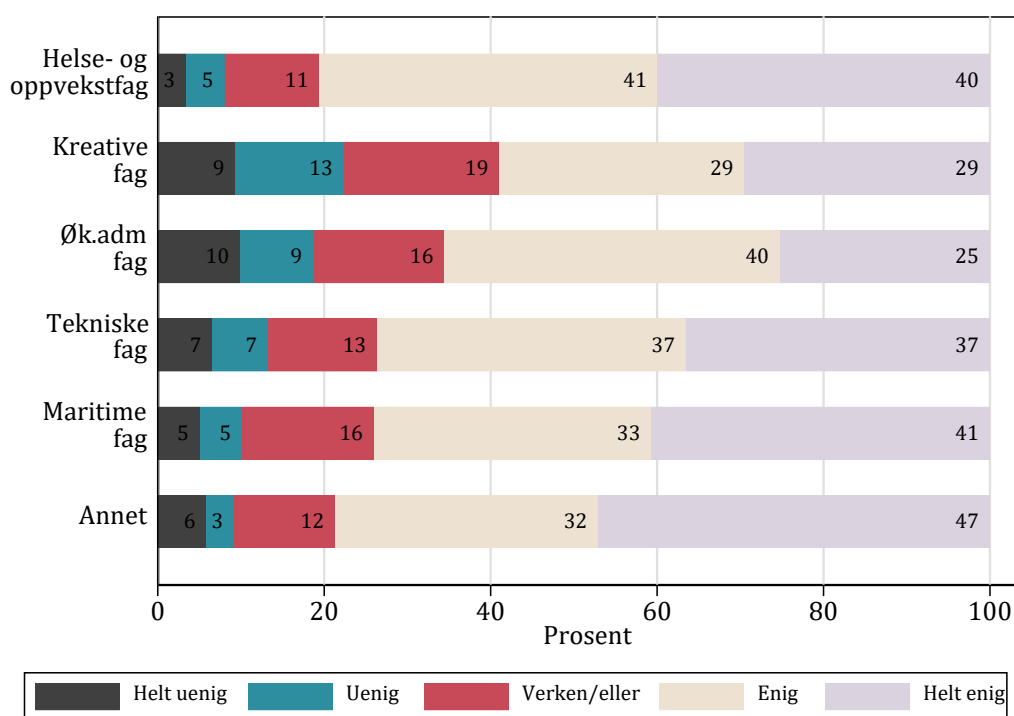
Figur 7.5 Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med fagskoleutdanningen?

Figur 7.5 viser at kandidatene generelt er godt fornøyd med utdanningen de avsluttet. Det er noen forskjeller i de som sier seg svært fornøyd, der spesielt de fra helse- og oppvekstfagene svarer at de er svært fornøyd. De fra de tekniske fagene er litt mer kritiske til utdanningen. Dette samsvarer med funn man fant i kandidatundersøkelsen til fagarbeidere, hvor også helse- og oppvekstfag-kandidatene vurderte utdanningen sin høyere enn det man gjorde i bygg og anleggsgfagområder

³⁵ Dette spørsmålet komplementerer det nye studiebarometeret for fagskolestudenter som dekker studentenes vurdering av relevansen underveis i utdanningen (Øygarden & Hauge, 2019).

(Andersen, Skålholt & Tønder, 2019). Samme mønsteret gjelder også for høyere utdanning, der kandidater fra helse- og sosialfag svarer at de er mer fornøyd med utdanningen enn naturvitenskapelig og tekniske fag (Støren & Nesje, 2018). Dette kan derfor like godt reflektere andre forskjeller mellom disse studentene enn kvalitetsforskjeller på undervisningen. En naturlig tolking av disse gjennomgående forskjellene, er at de mer håndverksbaserte fagene i større grad er kritisk til teoretisk utdanning, selv om teorien er yrkesrettet.

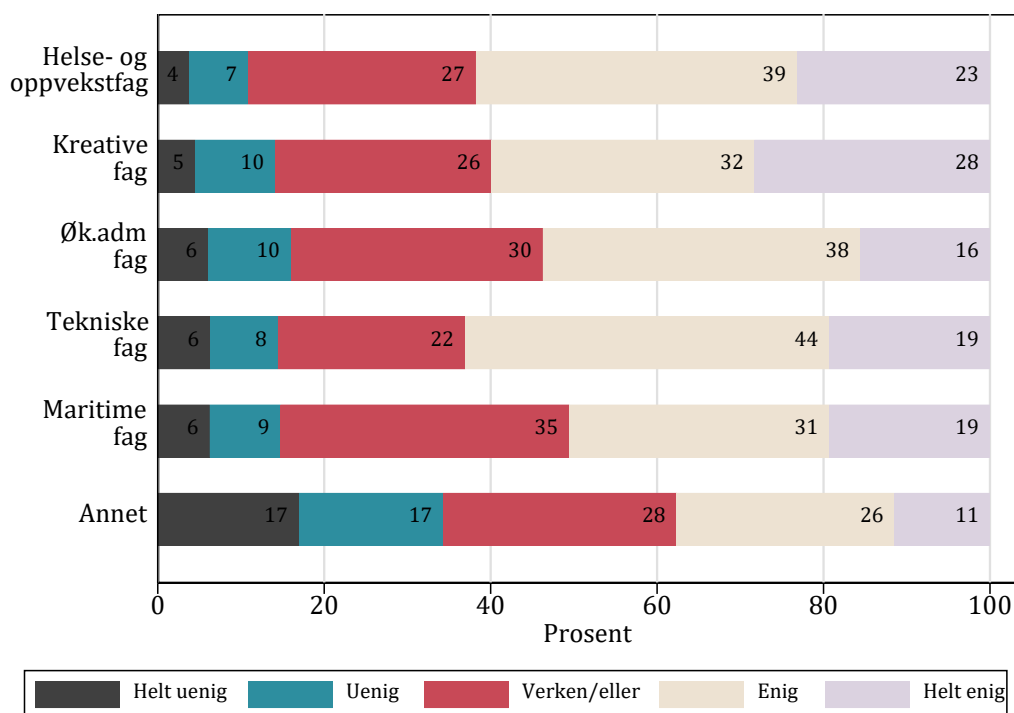
Et annet mål på tilfredshet med utdanningen er om de ville valgt å ta fagskoleutdanningen igjen dersom de kunne valgt på nytt. Figur 7.6 viser denne fordelingen.

Figur 7.6 Hvis jeg kunne valgt på nytt ville jeg tatt fagskoleutdanning igjen.

De fleste er enige i påstanden om at de ville tatt fagskolen igjen på tvers av fagområdene, andelen varierer mellom omtrent 80 og knapt 60 prosent for de ulike fagområdene. Andelen er høyest for helse- og oppvekstfag og lavest for kreative fag.

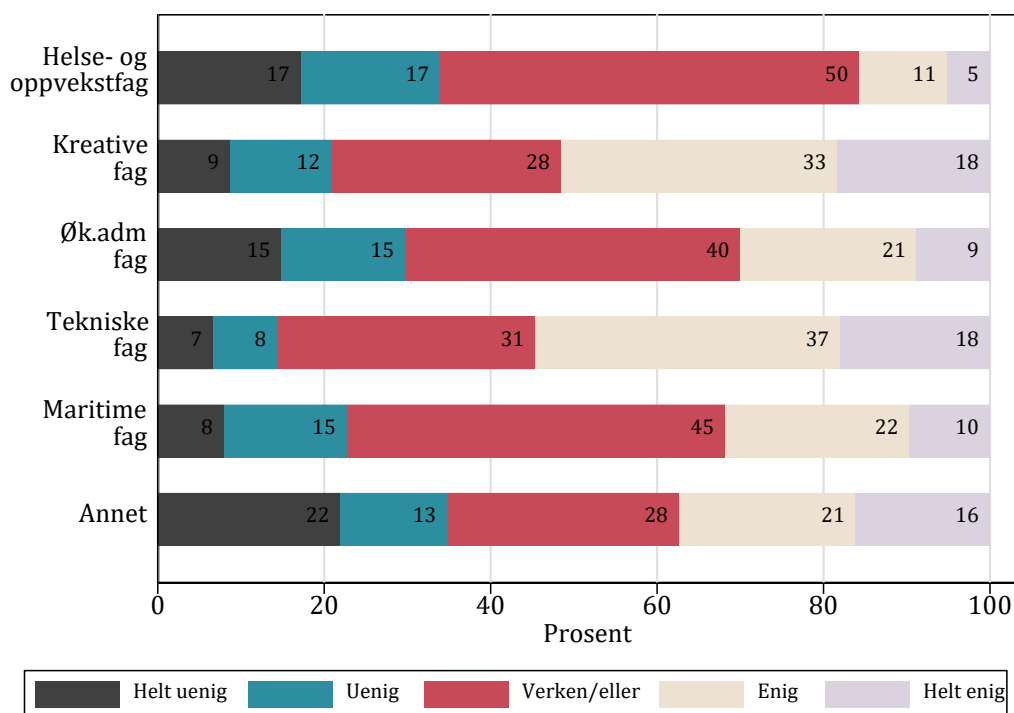
Vi har sett at mange er i gang med videre utdanning etter fagskolen. Spesielt i de kreative fagene, men også delvis for de økonomisk-administrative. Fagskolene skal først og fremst forberede for et yrke, men vi ser også at mange går videre til mer utdanning. Vi stilte derfor spørsmål om hvorvidt de opplevde at fagskolen ga et godt grunnlag for videre studier.

Figur 7.7 Fagskoleutdanningen gir et godt grunnlag for videre utdanning på universitet/høyskole.

Figur 7.7 viser at kreative fag ikke skiller seg ut på spørsmålet om fagskolen gir et godt grunnlag for videre utdanning på universitet/høyskole. Siden relativt mange går videre innen dette fagområdet kunne en se for seg at dette var ekstra viktig for disse kandidatene, men de vurderer ikke utdanningen som et bedre grunnlag for videre utdanning enn det vi finner i de andre fagområdene. Andelen er relativt lik de kreative fagene, helse og oppvekstfag og tekniske fag med rundt 60 prosent som er enig i at fagskolen gir et godt grunnlag for videre utdannelse. Andelen er noe lavere for økonomisk administrative fag og maritime fag.

Fra tidligere forskning vet vi at det har vært tradisjon for å starte egen virksomhet etter fagskolen, og man har ofte vært opptatt av at fagskolen skal legge til rette for å starte egen virksomhet (Meld. St. 9 (2016–2017)). Vi stilte derfor spørsmål om hvorvidt fagskolen har gitt et godt grunnlag for dette.

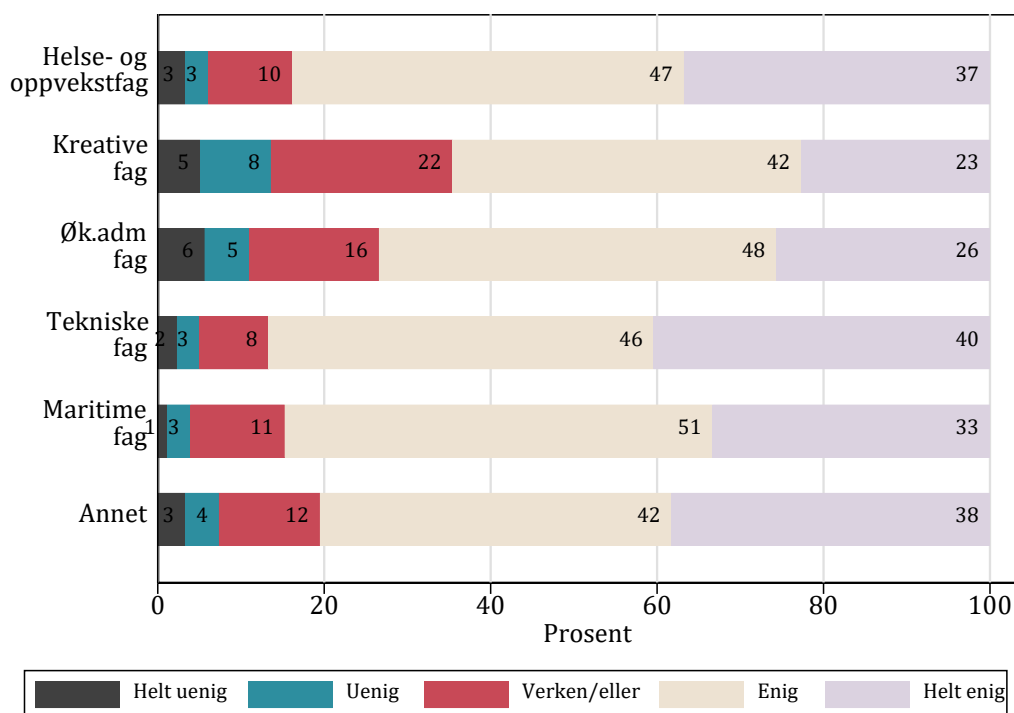

Figur 7.8 Fagskoleutdanningen har gitt godt grunnlag for å starte egen virksomhet. Prosent.

Tekniske fag og kreative fag er de utdanningene der størst andel er enige i at fagskoleutdanningen ga godt grunnlag for å starte egen virksomhet. Der er henholdsvis 55 og 52 prosent enten enig eller helt enig. Lavest er andelen for helse- og oppvekstfag, hvor det er lite tradisjon for å starte egen virksomhet. I de tekniske fagene er det spesielt i elektrofagene og bygg- og anleggsfagene man vektlegger dette. Det har vært vanlig å ta fagskolen før man starter egen virksomhet innen disse bransjene. For elektrofagene er dette veldig konkret manifestert i at en av veiene til installatørprøven, og dermed kunne stå ansvarlig for installasjoner i egen bedrift, går gjennom fagskole.³⁶

I kapittel 5 så vi at det å styrke arbeidsmarkedsposisjonen var viktig for mange da de valgte å starte på fagskoleutdanningen. Omtrent 90 prosent sa dette var viktig på tvers alle fagområdene, sett bort fra kreative fag hvor omtrent 80 prosent svarte at det var viktig. Om vi ser på hvordan de faktisk vurderer nytten av fagskolen for å styrke arbeidsmarkedsposisjonen sin får vi følgende oversikt.

³⁶ Man kan også ta installasjonsprøven på bakgrunn av relevant master eller bachelor

Figur 7.9 Fagskoleutdanningen har gitt meg ferdigheter som styrker posisjonen på arbeidsmarkedet.

Figur 7.9 viser i hvilken grad de mener at utdanningen har gitt de ferdigheter som styrker posisjonen på arbeidsmarkedet. Det er kreative fag som i minst grad er enig i denne påstanden, men selv her er 65 prosent av respondentene enig i påstanden. Høyest andel enige finner vi for tekniske fag der 87 prosent er enige, og helse- og oppvekstfag der 85 prosent er enige. Det er dermed et relativt godt samsvare mellom andelen som hadde dette som begrunnelse for å starte på utdanningen, og andelen som er enig i at det fikk det som resultatet.

7.4 Videre karriere og utdanningsplaner

Ovenfor så vi at det var til dels store forskjeller i fagskoleutdanningens betydning for endring av arbeidsoppgaver. Man kan se for seg at dette kan få uttrykk i et sterkere ønske om å bytte jobb.

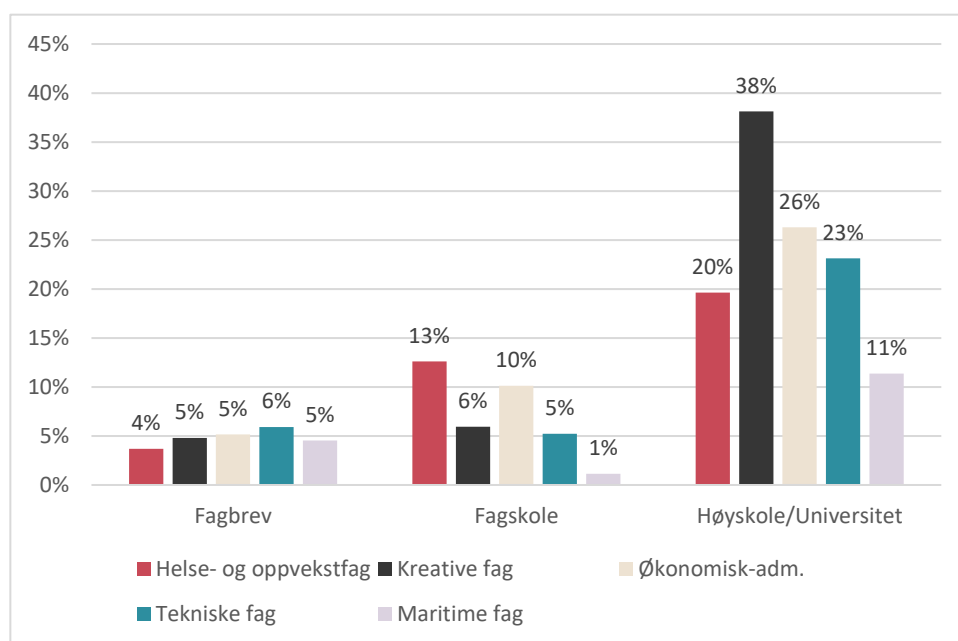
Når vi ser på ønske om å endre jobb, ser vi likevel ikke store fagforskjeller.

Tabell 7.5 viser at det er jevnt over ca. 40 prosent som vurderer å bytte jobb, og av disse ønsker de fleste å bytte jobb innad i fagområde, ikke ut av fagområde. Helse- og oppvekstfag er de som i minst grad vurderer å endre jobb.

Tabell 7.5. Vurderer de fagskoleutdannede å bytte jobb? Prosentandeler etter fagskoletype.

	Ja, for jobb utenfor fagområde	Ja, for jobb innenfor fagområde	Nei	Antall(N)
Helse- og oppvekstfag	5,1	32,2	62,7	751
Kreative fag	8,8	35,0	56,2	226
Økonomisk-administrative fag	9,6	34,5	56,0	386
Tekniske fag	4,8	38,3	56,9	1073
Maritime fag	4,4	39,2	56,3	158

Vi spurte fagskolekandidatene om de trodde de skulle ta mer utdanning i løpet av de neste fem år. Dette er en svært uforpliktende formulering og svarene må derfor tolkes som et uttrykk for tanker, heller en konkrete planer. Dette reflekteres i at hele 33 prosent av utvalget tror de vil ta mer utdanning i løpet av de neste fem årene, som vist i Figur 7.10.

Figur 7.10 Tror du at du vil ta mer utdanning de neste fem år? Prosent.

Figur 7.10 viser at det er relativt få som planlegger å ta fagbrev, men det er noen, spesielt i tekniske fag, hvor seks prosent av utvalget ser for seg at de vil ta fagbrev. Vi vet at det er tradisjon for å ha flere fagbrev i noen av de fagområdene som dekkes av tekniske fag, slik som i industrien for eksempel. Det er også en del som ser for seg mer fagskole, spesielt gjelder det helse- og oppvekstfag hvor 13 prosent av utvalget ser for seg dette. Dette kan, som vi har vært inne på, trolig forklares med at fagskoletilbudene består av en rekke ulike faglige spesialiseringer innenfor

helse- oppvekst. Selv om man har fått mer kompetanse i ett fagfelt, betyr ikke det at man ikke ønsker det i andre fagfelt. Det flest ser for seg i alle fagområder er likevel høyskole eller universitetsutdanning. Det er flest som ser for seg dette i de kreative fagene, noe som forsterker bildet vi har sett av de som faktisk går over i høyere utdanning. Om vi legger sammen de som er i videre utdanning, og de som ønsker å ta videre utdanning kommer vi på over 60 prosent totalt som er i, eller ønsker å ta høyskole/universitetsutdanning i de kreative fagene. Det er også en relativt høy andel som ser for seg videre høyskole/universitetsutdanning blant de økonomisk-administrative, de tekniske og helse- og oppvekst med 26, 23 og 20 prosent henholdsvis. Færrest ser for seg videre universitets/høyskoleutdanning i de maritime fagene.

7.5 Oppsummering per fagområde

7.5.1 Helse- og oppvekstfag

Fagskolekandidater innen helse- og oppvekstfag står ofte i jobb både før og under fagskoleutdanningen, og forsetter i stor grad i samme virksomhet også etter fullført utdanning. De aller fleste fortsetter i samme stilling med samme arbeidsoppgavene som før fagskoleutdanningen. Om vi sammenligner med tekniske fag har de i mindre grad opplevd endringer i fysisk belastning og i mindre grad fått mer ansvar etter fagskoleutdanningen. Det de derimot har fått, er en økt opplevelse av selvstendighet og trygghet i utførelsen av arbeidsoppgavene og at de har mer å bidra med på arbeidsplassen. En helse- og oppvekstfaglig fagskoleutdanning kan derfor forstås som noe mange helsefagarbeidere tar for egen utvikling snarere enn for å oppnå en endring i formelle arbeidsbetingelser.

Når det gjelder samsvar mellom utdanning og arbeidsoppgaver oppgir helse- og oppvekstfagarbeiderne at både utdanningsnivå og særlig utdanningens innhold samsvarer godt med arbeidsoppgavene. Omtrent én av ti jobber uønsket deltid, men svært få er midlertidig ansatt og de har den laveste andelen som ønsker å bytte jobb ut av fagområdene. Dette tyder på at fagarbeiderne i helse- og oppvekstfag er godt tilpasset til arbeidsmarkedet, men de fleste var også godt etablert i arbeidsmarkedet før utdanningen.

Fagskolekandidater innen helse- og oppvekstfag er svært fornøyd med utdanningen de tok, og de mener at den styrker deres posisjon på arbeidsmarkedet. De ville tatt utdanningen på nytt hvis de fikk velge igjen, og en del ønsker å ta mer fagskoleutdanning. To av tre mener fagskoleutdanningen også danner et godt grunnlag for høyere utdanning, og en av fem har planer om å ta universitet eller høgskoleutdanning.

7.5.2 Kreative fag

I motsetning til helse- og oppvekstfag, er det svært få fagskolekandidater innen kreative fag som fortsetter i samme virksomhet etter fullført fagskoleutdanning, noe som henger sammen med at få hadde arbeid innenfor fagområdet før utdanningen. Omtrent 70 prosent av de som hadde jobb før og etter fagskolen, sier at arbeidets innhold har endret karakter når det gjelder ansvar, selvstendighet, trygghet og om de føler at de har mer å bidra med.

De fagskoleutdannede innen kreative fag er de som i størst grad mener at det er et misforhold mellom arbeidsoppgavene og fagskoleutdanningens innhold. Mange i dette fagområdet jobber deltid, men dette er i stor grad frivillig og forbundet med frilansarbeid eller i forbindelse med at de jobber ved siden av videre utdanning. En del, én av fem, har også et midlertidig arbeidsforhold.

Også i dette fagområdet er de aller fleste fornøyd med fagskoleutdanningen og fire av fem ville tatt den på nytt. Mange mener også at den danner et godt grunnlag for høyere utdanning (to av tre) og for å starte egen virksomhet (en av to). Mange er i eller vurderer å ta høyere utdanning, noe som styrker en oppfatning av kreative fagskoler som en grunnutdanning og et steg på veien til ytterligere kreativ utdanning. Hvis de er i jobb, er de ofte svært fornøyd med utdanningen, men usikker på om utdanningens nivå og innhold samsvarer med arbeidsoppgavene.

7.5.3 Økonomisk-administrative fag

I økonomisk-administrative fag arbeider omtrent halvparten i samme virksomhet før og etter fagskoleutdanningen, og disse jobber ofte med de samme arbeidsoppgavene som før. Både disse, og de som har fått nye jobber, rapporterer i stor grad at de føler seg tryggere i jobben og at de har mer å bidra med. Det er derimot relativt få som sier seg enig i at de har fått mer ansvar, arbeider mer selvstendig eller at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver. Det er også et mindretall som har fått høyere lønn som følge av fagskoleutdanningen.

Over halvparten av fagskolekandidatene i dette fagområdet opplever at utdanningsnivået og utdanningsinnholdet ikke samsvarer med arbeidsoppgavene, men kun én av ti jobber ufrivillig deltid eller midlertidig. Fagskolekandidatene er også generelt fornøyd med utdanning, men sammenlignet med andre fagområder er det en lavere andel som vil ta en økonomisk-administrativ fagskoleutdanning på nytt (to av tre). Likevel mener de fleste at fagskoleutdanningen har styrket deres muligheter på arbeidsmarkedet.

Når det gjelder fremtidsplaner rapporterer fagskolekandidater innen økonomisk-administrative fag i noe mindre grad at fagskolen la et godt grunnlag for høyere utdanning og for å starte egen virksomhet, sammenlignet med andre

fagområder. Omtrent to av fem vurderer å bytte jobb og to av tre vurderer å ta mer utdanning.

Som vi har vært inne på er det en rekke ulike veier inn og ut av de økonomisk-administrative fagene. Det er relativt vanlig å stå i samme jobb før og etter fagskolen, men da rapporterer kandidatene en liten endring i arbeidsoppgavene. Det er også relativt vanlig å få ny jobb. Både de som står i samme jobb, og de som får ny jobb rapporterer at de har blitt tryggere i jobben og har mer å bidra med. De opplever derimot ofte at utdanningsnivået og -innholdet ikke samsvarer med arbeidsoppgavene, men er fast ansatt i full stilling og har som regel ikke planer om å bytte jobb.

7.5.4 Tekniske fag

Selv om majoriteten av tekniske fagskolekandidater jobber i en ny virksomhet ett til to år etter fagskoleutdanningen, jobber også en del i samme virksomhet, men da oftest i ny stilling. Det er i tekniske fag vi finner den høyeste andelen som har fått mindre fysisk belastende arbeidsoppgaver etter fagskolen og det er en høy andel som har fått mer ansvar. To av tre har også fått høyere lønn. Tilnærmet ingen jobber deltid eller midlertidig, men relativt mange er kritiske til om utdanningens nivå og innhold samsvarer med arbeidsoppgavene. Selv om de aller fleste er fornøyd med fagskoleutdanningen, er det i de tekniske fagene vi finner flest som er misfornøyd. Likevel ville fire av fem tatt utdanningen på nytt.

To av tre mener at fagskoleutdanningen danner et godt grunnlag for høyere utdanning og for å starte egen virksomhet, og majoriteten mener at den har styrket deres posisjon på arbeidsmarkedet. Én av fire vurderer mer utdanning og, som for andre fagområder, vurderer omtrent to av fem å bytte jobb.

7.5.5 Maritime fag

Det er i de maritime fagene vi finner flest som arbeider i ny stilling i samme virksomhet som før fagskoleutdanningen (nesten halvparten). Dette er antakeligvis personer som før var lærlinger, men som i dag er offiser. At fagskoleutdannede innen maritime fag har byttet stilling gjenspeiles i at det er her vi finner den høyeste andelen som oppgir at de har fått mer faglig utfordrende oppgaver, ansvar og selvstendighet, og den nest høyeste andelen som mener at de har mindre belastende arbeidsoppgaver enn tidligere.

Tilnærmet ingen jobber deltid eller midlertidig, og de maritime fagarbeiderne opplever i stor grad at utdanningens nivå samsvarer med arbeidsoppgavene. Interessant er det at betydelig færre mener at utdanningens innhold samsvarer med arbeidet de utfører, noe som kan tyde på at fagskoleutdanningen kvalifiserer til

ønsket arbeid, men at de opplever at innholdet kunne vært bedre tilpasset arbeidet.

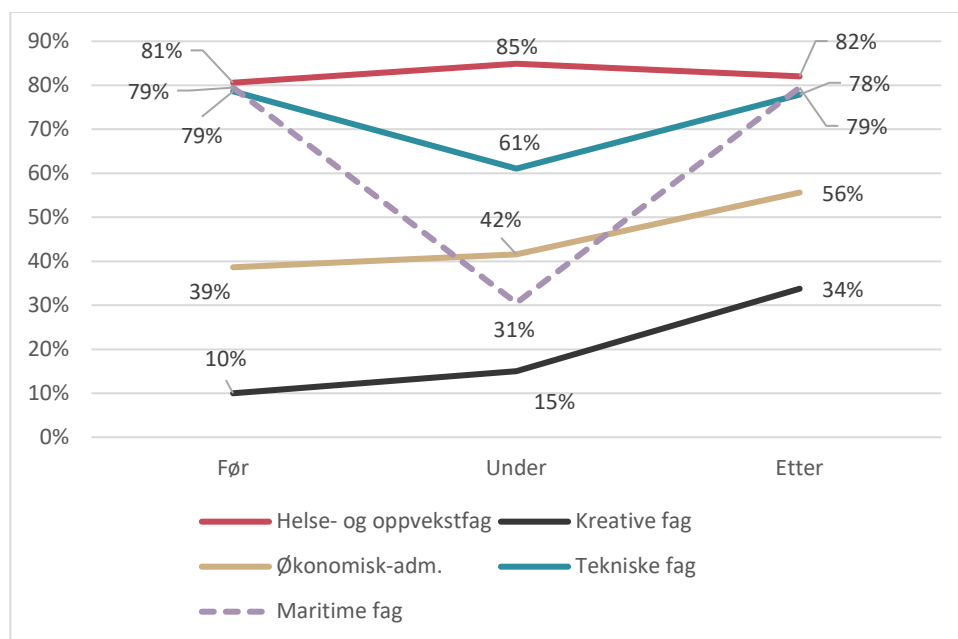
Flertallet mener at den maritime fagskoleutdanningen styrket deres posisjon på arbeidsmarkedet og over to av tre ville tatt utdanningen på nytt. Halvparten mener at fagskoleutdanningen danner et godt grunnlag for videre utdanning, men få vurderer dette sammenlignet med andre fagområder. Som for de andre fagområdene som vurderer omtrent to av fem å bytte jobb.

8 Oppsummering og drøfting

Denne rapporten har hatt som mål å gi en grundigere beskrivelse av hvilken rolle fagskolen spiller i ulike fagområder. Det har vært lite forskning på fagskolenes egenart, og det er lite kunnskap om denne delen av utdanningssystemet utenfor sektoren selv. Siden regjeringens mål er at fagskoleutdanningene skal bli mer synlig og ettertraktet i arbeidslivet (Meld. St. 9 (2016–2017)), er det viktig å få fram mer kunnskap om hvilken rolle disse utdanningene faktisk spiller. Vi vil her oppsummere og sammenstille noen av funnene i denne undersøkelsen for å si noe mer overordnet om hvilken rolle fagskolen spiller i karrierene til de som tar slik utdanningen.

8.1 Fagskolen som del av ulike karriereveier

Den foreliggende undersøkelsen av to kull fagskoleutdannede bekrefter langt på vei en todeling av fagskolen. På den ene siden har man fagskolene som videreutdanninger som bygger på fagbrev. På den andre siden er fagskolene som grunnutdanninger som ikke bygger på en bestemt tidligere utdanning eller arbeidserfaring. Undersøkelsen indikerer at de økonomisk-administrative fagene ofte kommer i en mellomposisjon der den for noen er en videreutdanning og for andre er en grunnutdanning. En måte å enkelt vise disse mønstrene på, kan være å se på utviklingen av andelen som jobber innen samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter utdanningen. Dette ser vi i Figur 8.1, som viser en tydelig tredeling.

Figur 8.1 Andelen som jobber i jobb i samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter utdanningen.

Helse- og oppvekst, tekniske og maritime utdanninger skiller seg ut ved at de er tydelige videreutdanninger: de aller fleste kandidatene har fagbrev og har arbeid i fagområdet før utdanningen og fortsetter å jobbe i fagområdet i etter fullført utdanning. Underveis ser vi en interessant forskjell. Andelen som er i relevant jobb under studiet går ned for de tekniske og maritime fagene, men holder seg stabilt og til med øker noe for helse- og oppvekstfag. Enkelt forklart kommer dette av at man i tekniske fag, og enda mer for maritime fag, tar fagskoleutdanningen på fulltid. Man har dermed mindre muligheter til å ha jobb ved siden av utdanningen, mens helse- og oppvekstutdanningene hovedsakelig er på deltid. Etter fagskolen finner vi igjen at omtrent samme andel jobber i fagområdet sitt på tvers av disse tre fagområdene. Det at andelen er omtrent like høy før og etter fagskolen viser også tydelig at dette er en videreutdanning. Det er ikke en utdanning for de som skal inn i et nytt fagområde, men som vi har sett *kan* det være en vei inn i et nytt yrke eller ny stilling *innenfor* samme fagområde.

I de økonomisk-administrative utdanningene kommer flest fra arbeid utenfor fagområdet de tar fagskoleutdanning i, og vi kan karakterisere fagskolen som en grunnutdanning for dette flertallet. En kan samtidig kalle det en videreutdanning for de som kommer inn med erfaring fra fagområdet. Men da bare i den grad fagskolens innhold bygger på kompetansen de har fått gjennom lang arbeidserfaring. Etter fullført utdanning er et flertall av kandidatene fra økonomisk-administrative i jobb innen fagområdet.

De kreative fagene er tydelig en grunnutdanning, men som vi ser er ikke andelen i jobb i fagområdet særlig høy etter fagskolen. Omtrent en tredel er i jobb i

fagområdet etter fagskolen, langt høyere andel enn dette går videre, eller planlegger å gå videre, til ulike universitets/høyskole-utdanninger.³⁷

8.2 Noen kunnskapshull

De tradisjonelle videreutdanningene i helse- og oppvekst, tekniske og maritime fag fyller alle en rolle i sitt arbeidsmarked som er mulig å kategorisere relativt enkelt, selv om det også her selvsagt er store variasjoner mellom ulike tilbud i disse fagområdene. Disse utdanningene gir høyere yrkesfaglig kompetanse som tydelig bygger på eksisterende fagbrev og/eller erfaring. Selv om vi har sett at det er variasjoner i hva fagskolen leder til etter endt utdanning, er dette også mulig å analysere ut fra det vi vet om de ulike arbeidsområdene.

Det er ikke like lett å forstå de mange utdanningene som ligger til de økonomisk-administrative fagene. For å forstå de økonomisk-administrative fagenes kompleksitet er det behov for mer inngående analyser. Denne kompleksiteten vises blant annet i bakgrunnen til de som starter på studiene. Vi ser at en god del av de som starter på utdanningen har høyere utdanning og relativt lang erfaring, samtidig ser det også ut til at dette utdanningstilbudet i større grad er en vei til formalisering av kompetanse for de som ikke har dette fra før, sammenlignet med andre fagområder. Dette ser vi ved at det er her vi finner størst andel *uten* formell kompetanse, men også ved at det er her vi finner flest med innvandrerbakgrunn. Fremtidige studier bør undersøke hvilken betydning slike fagskoletilbud har for kvalifisering til et nytt yrke for de som trenger det. Men man bør også se på hvorvidt disse studiene fungerer godt som videreutdanninger for de som har behov for det.

Det er også behov for å forstå de kreative utdanningene bedre. De jobber i minst grad i samme fagområde som fagskoleutdanningen etter utdanningen, men mye tyder på at det heller ikke var intensjonen for mange. Vi har sett at en noe lavere andel av de som tar fagskoleutdanning i kreative fag tar det fordi de vil styrke posisjonen sin på arbeidsmarkedet. Dette kan reflektere at de i større grad ønsker å forberede seg til videre utdanning, men spesielt for en del av de kortere utdanningene kan det også tolkes som at man ikke tar utdanningen for hverken å ta videre studier eller arbeid, men at det handler om følge sine interesser. Vi fikk tilbakemeldinger både i skjemaet og gjennom direkte henvendelser fra noen av de som tok en kreativ fagskoleutdanning at de gjorde dette fordi de var interessert i fagfeltet som en hobby, og ikke for å få en karriere.³⁸ Kreative fag er en samlepost for en rekke ulike typer fagtilbud. Det å se nærmere på hvor godt ulike fagskoleutdanninger i kreative fag gir grunnlag for videre utdanning, grunnlag for et konkret

³⁷ Se vedlegg fire for en videre drøfting av «relevant aktivitet» for kreative fag.

³⁸ Vi fikk flere av disse tilbakemeldingene fordi de opplevde at våre spørsmål om utdanningens relevans for arbeidslivet ikke var relevante for dem. De tok ikke fagskolen for å utvikle seg i et yrke

yrke *og* er tilbud for de som vil fordype seg i noe de er interessert i, er aspekter man bør se nærmere på i videre studier.

8.3 Oppsummering og implikasjoner

For å forstå fagskolenes rolle bedre enn vi gjør i dag, må man få bedre innsikt i de ulike fagskoleutdanningenes betydning for ulike karrierer. Ulike utdanninger fyller ulike behov, og alle fagskoleutdanninger kan ikke lede til samme type utbytte. For noen handler fagskoleutdanningen om å få tilgang til stillinger som de ellers ikke ville fått, slik som vi finner i maritime fag og for mange av de tekniske fagene. For andre handler det om å få et faglig påfyll, slik vi finner for flere i økonomisk-administrative fag og for mange i helse- og oppvekstfag. For andre igjen, slik som for mange i kreative fag, handler det om å opparbeide seg kompetanse som grunnlag for videre studier.

Den store variasjonen i lengde, innhold, status og betydning gjør at det er vanskelig å se for seg én fagskolepolitikk. Analysene i denne rapporten viser at det er viktig å ha forståelse for fagskolenes ulike roller i ulike deler av arbeidslivet når man skal utvikle politikk for å oppnå å styrke fagskolens posisjon. Siden de ulike fagskoleutdanningene ikke fyller samme behov, hverken for studentene eller for arbeidslivet, vil det bety at politikkkutforming må ta hensyn til dette.

Det fagskoleutdannede har til felles, er likevel en opplevelse av at fagskolen har gitt faglig fordyping som gjør de mer faglig trygge. I et arbeidsliv der mange må belage seg på omstillinger, vil faglig trygghet være et grunnlag for å tilegne seg ny kunnskap. Det ser ut til at fagskolen fyller denne rollen, uansett hva fagskolen leder til av faktisk endring i konkrete arbeidsoppgaver eller ansvar.

Referanser

- Andersen, R. K., Skålholt, A. & Tønder, A. H. (2019). *Relevans i fag- og yrkesopplæringen. Underveisnotat fra utviklingen av fagarbeiderundersøkelsen og arbeidsgiverundersøkelsen* (Fafo-notat 2019:10; NIFU-Arbeidsnotat 2019:5). Oslo: Fafo/NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2616940>
- Caspersen, J., Støren, L. A. & Waagene, E. (2012). *Fagskoleutdannede – hvem de er og hvor de går* (NIFU-rapport 31/2012). Oslo: Nordisk institutt for studier av forskning, innovasjon og utdanning. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/280907>
- Caspersen, J., Utvær, B. K., Bugge, H. & Wendelborg, C. (2017). *Fagskolekandidatene. En undersøkelse av fagskolestudenter uteksaminert i 2015*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning. Hentet fra https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/Fagskoleutdanning_rapport_NTNU_SAMFUNNSFORSKNING.pdf
- Helseth, A., Bustad, H., Basso, M. & Jakobsen, E. W. (2019). *Maritim verdiskapingsbok 2019*. Oslo: Menon economics.
- Holbrook, A. L., Krosnick, J. A. & Pfent, A. (2008). The Causes and Consequences of Response Rates in Surveys by the News Media and Government Contractor Survey Research Firms. I J. M. Lepkowski, C. Tucker, J. M. Brick, E. de Leeuw, L. Japac, P. J. Lavrakas, M. W. Link & R. L. Sangster (Red.), *Advances in Telephone Survey Methodology* (s. 499-678). Hoboken: Wiley.
- Hovdhaugen, E., Høst, H., Skålholt, A., Aamodt, P. O. & Skule, S. (2013). *Videregående opplæring – tilstrekkelig grunnlag for arbeid og videre studier?* (NIFU-rapport 50/2013). Oslo: Nordisk institutt for studier av forskning, innovasjon og utdanning. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/280844>
- Høst, H. (2010). *Helsefagarbeiderutdanning for voksne* (Rapport 25/2010). Oslo: NIFU STEP. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/279211>
- Høst, H. (2017). «Eget behov for faglig fordypning»: *Om fagskoleutdanning i helse og sosial* (NIFU-rapport 2017:25). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2467412>
- Høst, H., Lyby, L. & Schwach, V. (2019). *Fagskoleutdanningens kunnskapsbase* (NIFU-rapport 2019:22.). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2631167>

- Høst, H., Skjelbred, S.-E. & Røsdal, T. (2018). *Hvordan er gjennomføringen i fagskoleutdanningene? En undersøkelse av særtrekk ved helsefag, kreative fag og tekniske fag* (NIFU-rapport 2018:21). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2562817>
- Høst, H. & Tømte, C. (2016). *Styring og styrking av en fragmentert sektor: En evaluering av Nasjonalt fagskoleråd* (NIFU-rapport 2016:11). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2389667>
- Keeter, S., Hatley, N., Kennedy, C. & Lau, A. (2017). *What Low Response Rates Mean for Telephone Surveys*. Pew Research Center. Hentet fra <http://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/12/2017/05/12154630/RDD-Non-response-Full-Report.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Tilstandsrapport. Fagskoler 2015*. Oslo. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilstandsrapport-for-fagskolene-2015/id2522545/>
- Meld. St. 9 (2016–2017). *Fagfolk for fremtiden — Fagskoleutdanning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20162017/id2522412/>
- Nyen, T., Skålholt, A. & Tønder, A. H. (2013). Overgangen fra fagopplæring til arbeidsmarkedet og videre utdanning. I H. Høst (Red.), *Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen Fokus på skoleopplæringen* (s. 158-200). Oslo: NIFU.
- Sakslind, R. (1992). *Kvalifikasjonspolitik og strukture reformer. Nasjonale kontraster i teknisk utdanning og arbeidsliv*. Bergen: AHS – gruppe for flerfaglig arbeidslivsforskning, UiB.
- Skjelbred, S.-E., Nesje, K. & Madsen, A. Å. (2019). *Betydningen av utdanning fra utlandet for tidlig karriere* (NIFU-rapport 2019:32). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2632549>
- Støren, L. A. & Nesje, K. (2018). *Kandidatundersøkelsen 2017 : Nyutdannede mesteres møte med arbeidslivet og vurdering av relevans, studiekvalitet og læringsutbytte* (NIFU-rapport 2018:22). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2558181>
- Sæther, B., Haugum, M., Lerfald, M., Skålholt, A. & Stokke, M. (2014). *Evaluering av landbruksutdanningen på videregående nivå og vurdering av behovet for fagskoler innen landbruk* (ØF-rapport 5/2014). Lillehammer: Østlandsforskning, NIFU, TFoU. Hentet fra <http://www.ostforsk.no/images/rapporter/052014.pdf>
- Waagene, E. & Støren, L. A. (2013). *Fagskoleutdannedes studiesituasjon og arbeidsmarkedssituasjon. Kandidatundersøkelse blant fagskoleutdannede uteksaminert våren 2012* (NIFU rapport 40/2013). Oslo: NIFU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/280509>

Vedlegg 1. Spørreskjema

[ruting av spørsmål ikke synlig her]

Stemmer det at du har fullført en fagskoleutdanning i 2017 eller 2018?

- (1) Ja, i 2017
- (2) Ja, i 2018
- (3) Ja, et annet år
- (4) Nei

Hvilke utdanninger hadde du fullført før du begynte på denne fagskoleutdanningen?

Flere kryss mulig.

- (1) Ingen
- (2) Fagbrev
- (3) Studiekompetanse
- (4) Annen fagskoleutdanning
- (5) Universitet/høyskoleutdanning

Hvilket utdanningsprogram/studieprogram fulgte du på videregående?

NB. Bare ett kryss. Har du gått på flere krysser du av for det du tilbrakte lengst tid på.

- (1) Studiespesialisering / Allmenne, økonomiske og administrative fag
- (2) Idrettsfag
- (3) Musikk, dans og drama
- (4) Helse- og oppvekstfag / Helse- og sosialfag
- (5) Design og håndverksfag, Formgivingsfag, Trearbeidsfag
- (6) Elektrofag
- (7) Medier og kommunikasjon
- (8) Naturbruk
- (9) Restaurant- og matfag, Hotell- og næringsmiddelfag
- (10) Bygg- og anleggsteknikk, Byggfag, Tekniske byggfag
- (11) Teknikk og industriell produksjon, Mekaniske fag, Kjemi- og prosessfag
- (12) Service og samferdsel, Salg og service, Handel og kontor
- (13) Annet

Hvilket år fikk du fagbrev?

- (1) 2017
- (2) 2016
- (3) 2015
- (4) 2014
- (5) 2013
- (6) 2012
- (7) 2011
- (8) 2010
- (9) 2009
- (10) 2008

- (11) 2007
- (12) 2006
- (13) 2005
- (14) 2004
- (15) 2003
- (16) 2002
- (17) 2001
- (18) 2000 eller tidligere

Hvor enig er du i følgende påstander om din motivasjon for å starte på fagskoleutdanningen?

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig	Ikke relevant
Jeg ønsket nye arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket arbeidsoppgaver som var mindre fysisk belastende	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tok fagskoleutdanningen for å kunne få mer ansvar	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tok fagskoleutdanning for å få økt fagkunnskap	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tok fagskoleutdanning for å styrke mulighetene mine på arbeidsmarkedet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tok fagskoleutdanning for å få økt lønn	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Hvor lang arbeidserfaring hadde du fram til du startet på fagskoleutdanningen?

Inkluder eventuell læretid.

- (1) Ingen arbeidserfaring
- (2) Mindre enn ett år
- (3) Mellom ett og fem år
- (4) Mellom fem og ti år
- (5) Mer enn ti år

Hvor mye av arbeidserfaringen var innen samme fagområde som fagskoleutdanningen?

Inkluder eventuell læretid.

- (1) Ingen arbeidserfaring
- (2) Mindre enn ett år
- (3) Mellom ett og fem år
- (4) Mellom fem og ti år
- (5) Mer enn ti år

Hadde du inntektsgivende arbeid i tiden rett før du startet på fagskolen?

- (1) Ja, innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (2) Ja, men ikke innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (3) Nei

Hadde du jobb i løpet av fagskoleutdanningen?

- (1) Ja, innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (2) Ja, men ikke innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (3) Nei

Hadde du permisjon fra eller nedsatt stilling i din jobb mens du gikk på fagskolen?

- (1) Nei
(2) Ja, nedsatt stilling/delvis permisjon
(3) Ja, full permisjon

Hvordan var undervisningen på fagskoleutdanningen strukturert?

- (1) Rent nettbasert (ikke noe oppmøte)
(2) Kombinasjon av undervisning på nett og oppmøte på studiested
(3) Hovedsakelig oppmøte på studiested

Ta stilling til følgende påstander om utbyttet av fagskoleutdanningen:

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig
Ansvar: jeg har lært å arbeide selvstendig og ta ansvar for egne arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Ledelse: jeg har lært å lede prosjekter, og styrke og oppmuntre kollegaer i deres arbeid	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Samarbeid: jeg har lært å arbeide konstruktivt sammen med kollegaer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fagkunnskap: jeg har fått god kunnskap om faget og fagets metoder	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med den fagskoleutdanningen du avsluttet i 2017 eller 2018?

- (1) Svært misfornøyd
(2) Litt misfornøyd
(3) Verken/eller
(4) Litt fornøyd
(5) Svært fornøyd

Hva var din jobbsituasjon etter fullført fagskoleutdanning?

- (1) Fortsatte i samme bedrift som før fagskoleutdanningen
(2) Fikk jobb før jeg var ferdig med fagskolen
(3) Fikk jobb etter 0 – 3 måneder
(4) Fikk jobb etter 4 – 6 måneder
(5) Fikk jobb etter 7 – 9 måneder
(6) Fikk jobb etter 10 – 12 måneder
(7) Fikk jobb etter ett år eller mer
(8) Har ikke fått jobb enda

Hva betraktet du deg hovedsakelig som den første uka i november (4.-10. november)?

- (1) Yrkesaktiv (inkludert ferie, lovbestemt permisjon og sykemelding)
(2) Student/skoleelev
(3) Hjemmearbeidende (uten lønn)
(4) Vernepliktig
(5) Arbeidsledig
(6) Annet

Hva var situasjonen din den første uka i november?

Flere kryss er mulig.

- (1) Utførte inntektsgivende arbeid av minst 1 times varighet (unntatt arbeidsmarkedstiltak)
- (2) Hadde inntektsgivende arbeid, men var midlertidig borte pga. ferie, lønnet omsorgspermisjon, sykdom e.l.
- (3) Var engasjert i arbeidsmarkeds- eller sysselsettingstiltak
- (4) Var ikke i arbeid

Hvis du ikke var i arbeid den første uka i november: Kunne du påtatt deg arbeid i denne uka om du hadde fått tilbud om det?

- (1) Ja
- (2) Nei

Hvor mye arbeidet du i hovedarbeidsforholdet ditt i den første uka i november?

- (1) Heltid, 30 timer i uken eller mer
- (2) Deltid, mindre enn 30 timer i uken

Hva var den viktigste grunnen til at du arbeidet deltid i denne stillingen?

- (1) Det var ikke mulig å få full stilling
- (2) Ønsket/kunne ikke arbeide mer pga. omsorgsforpliktelser
- (3) Ønsket/kunne ikke arbeide mer pga. videre studier
- (4) Ønsket å ha flere jobber som til sammen ga fulltid
- (5) Ønsket å arbeide deltid
- (6) Annet, spesifiser _____

Hva slags tilknytning hadde du i hovedarbeidsforholdet ditt den første uka i november?

- (1) Fast ansatt
- (2) Vikar eller midlertidig ansatt
- (3) Frilansmedarbeider (inkl. som selvstendig næringsdrivende)
- (4) Selvstendig næringsdrivende (uten å være frilanser)
- (5) Annet, spesifiser _____

Arbeider du i samme virksomhet i dag som rett før fagskoleutdanningen?

- (1) Ja, og i samme stilling
- (2) Ja, men i en annen stilling
- (3) Nei

Har fagskoleutdanningen ført til at du har fått høyere lønn?

- (1) Ja
- (2) Nei

Jobber du innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen i dag?

- (1) Ja
- (2) Nei

Du har svart at du ikke jobber innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen. Hva var viktigste årsak til dette?

- (1) Det var ikke mulig å få arbeid i samsvar med fagskoleutdanningen
- (2) Lønnen var for lav i de jobbene fagskoleutdanningen kvalifiserer for
- (3) Var ikke interessert i arbeid som fagskoleutdanningen kvalifiserer for
- (4) Tar mer utdanning
- (5) Annet

Ta stilling til følgende påstander om arbeidet ditt nå sammenlignet med arbeidet ditt før du startet på fagskoleutdanningen:

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig
Arbeidsoppgavene er mer faglig utfordrende	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg har fått mer ansvar	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg arbeider mer selvstendig	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg utfører samme oppgaver som tidligere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Arbeidsoppgavene er mindre fysisk belastende	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg er tryggere i jobben min	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Jeg føler jeg har mer å bidra med	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvordan synes du innholdet i fagskoleutdanningen stemmer med arbeidsoppgavene du har nå?

- (1) Godt
 (2) Middels
 (3) Dårlig

Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene du har i hovedarbeidsforholdet ditt sammenlignet med nivået på fagskoleutdanningen?

- (1) Arbeidsoppgavene krever utdanning på samme nivå som fagskoleutdanningen
 (2) Arbeidsoppgavene krever utdanning på høyere nivå enn fagskoleutdanningen
 (3) Arbeidsoppgavene krever utdanning på nivå med fullført videregående opplæring/fagbrev
 (4) Arbeidsoppgavene krever ikke utdanning på et bestemt nivå

Har du den siste tiden vurdert å slutte i din nåværende jobb?

- (1) Ja, for å søke jobb utenfor mitt fagområde
 (2) Ja, for å søke jobb et annet sted innenfor mitt fagområde
 (3) Nei

Kan du ta stilling til påstandene nedenfor om videre muligheter med fagskoleutdanningen?

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig
Fagskoleutdanningen har gitt meg kunnskaper og ferdigheter som styrker posisjonen min på arbeidsmarkedet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fagskoleutdanningen gir et godt grunnlag for å ta en videre utdanning på universitet eller høyskole	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig
Da jeg tok fagskoleutdanningen var det klart for meg hva slags karrieremuligheter jeg hadde videre	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Min fagskoleutdanning gjorde det mulig for meg å følge den karrieren jeg ønsket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Hvis jeg kunne valgt på nytt ville jeg tatt en fagskoleutdanning igjen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fagskoleutdanningen har gitt godt grunnlag for å drive egen virksomhet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Er du i gang med eller har du fullført en ny utdanning?

Sett ett eller flere kryss.

- (1) Nei
- (2) Ja, påbygging til generell studiekompetanse
- (3) Ja, et fagbrev
- (4) Ja, fagskoleutdanning som bygger på den jeg tok i 2017/2018
- (5) Ja, annen fagskoleutdanning
- (6) Ja, universitet/høgskole
- (7) Ja, annen type utdanning

Hvilken av disse påstandene passer for universitet/høgskoleutdanningen du tok eller er i gang med?

- (1) Utdanningen bygger på fagskoleutdanningen
- (2) Utdanningen bygger ikke på fagskoleutdanningen, men er innenfor samme fagområde
- (3) Utdanningen er innenfor et annet fagområde enn fagskoleutdanningen

Tror du at du vil ta mer utdanning i løpet av de neste fem årene?

Flere kryss mulig.

- (1) Ja, et fagbrev
- (3) Ja, mer fagskole
- (4) Ja, universitet/høgskole
- (5) Nei
- (6) Ikke sikker

Hva er ditt bostedsfylke?

- (1) Oslo
- (2) Trøndelag
- (3) Nordland
- (4) Hedmark
- (5) Troms
- (6) Oppland
- (7) Sogn og Fjordane

- (8) Hordaland
- (9) Telemark
- (10) Møre og Romsdal
- (11) Buskerud
- (12) Rogaland
- (13) Aust-Agder
- (14) Vest-Agder
- (15) Akershus
- (16) Østfold
- (17) Vestfold
- (18) Finnmark

Hva er din mors og fars høyeste fullførte utdanning?

	Mor	Far
Ingen fullført skolegang	(1) ☐	(2) ☐
Grunnskole (inkludert folkeskole, framhaldsskole og realskole)	(1) ☐	(2) ☐
Fag-/yrkesutdanning på videregående skoles nivå	(1) ☐	(2) ☐
Treårig videregående skole eller gymnas	(1) ☐	(2) ☐
Fagskoleutdanning	(1) ☐	(2) ☐
Ett- eller toårig høyskole-/universitetsutdanning	(1) ☐	(2) ☐
Tre- eller fireårig høyskole-/universitetsutdanning (inkl. cand. mag.)	(1) ☐	(2) ☐
Mer enn 4 års høyskole-/universitetsutdanning (inkl. embetseksamen og ph.d)	(1) ☐	(2) ☐
Vet ikke	(1) ☐	(2) ☐

I hvilket land er du født?

For adopterte gjelder adoptivforeldres fødeland.

- (1) Norge
- (2) Norden og Vest-Europa ellers, samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia
- (3) Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over
- (4) Asia
- (5) Afrika
- (6) Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia
- (7) Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania

I hvilket land er din mor født?

- (1) Norge
- (2) Norden og Vest-Europa ellers, samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia
- (3) Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over
- (4) Asia
- (5) Afrika
- (6) Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia
- (7) Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania

I hvilket land er din far født?

- (1) Norge
- (2) Norden og Vest-Europa ellers, samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia
- (3) Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over
- (4) Asia
- (5) Afrika
- (6) Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia
- (7) Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania

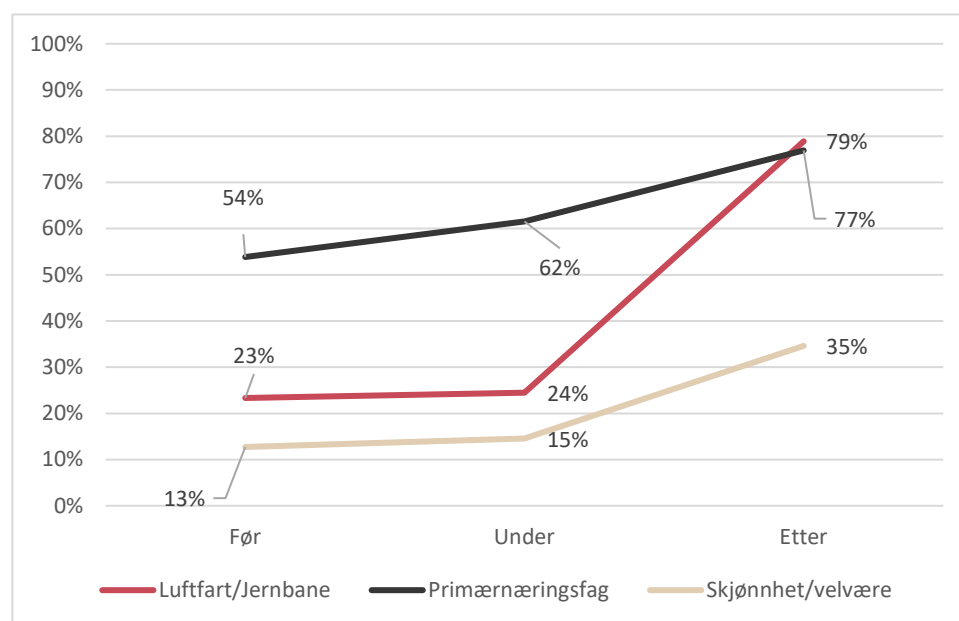
Takk for din deltakelse i undersøkelsen.

Har du noe du vil legge til eller kommentarer til undersøkelser, skriv det gjerne i feltet under.

Vedlegg 3. Noen analyser av andre fagfelt

Vår analyse av undersøkelsen til fagskolestudenter har fokusert på de større fagområdene. Det er likevel verdt å vise noen av de mindre fagområdene som er viktige for sine deler av arbeidsfeltet, men der det ikke er nok svar til å gi grundige analyser på alle de ulike dimensjonene vi har sett på.

Blant «andre fagutdanninger har vi skilt ut primærnæringene, lokomotiv/pilotutdanningene og «skjønnhet/velvære»-utdanningene³⁹. På grunn av lavt antall observasjoner⁴⁰ har vi mer usikre estimater for disse gruppene, men det kan likevel gi oss en pekepinn på disse fagenes egenart. Om vi ser på rekruttering inn i fagområdet for disse fagområdene ser vi følgende.

Figur V.1 Samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter. Andre fagskoleutdanninger.

Figur V.1 viser at primærnæringsfagene har kjennetegn som tyder på en videreutdanningsprofil, mens de to andre er mer rendyrkede grunnutdanninger. Årsaken

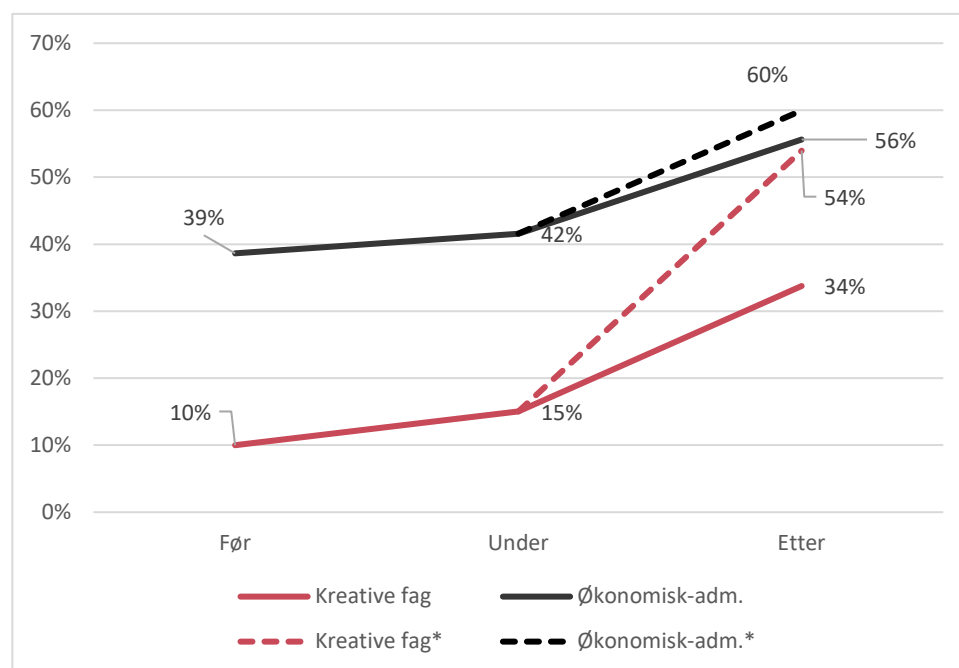
³⁹ Ulike typer make-up utdanninger og negletekniker. Disse utgjør til sammen 340 personer i populasjonen,

⁴⁰ luftfart/jernbane har vi svar fra 90 stykker, i primærnæringene har kun svar fra 39 personer og skjønnhet/velvære har vi svar fra 55 personer.

til den svært høye andelen som er i relevant arbeid for luftfart/jernbane kommer av at denne gruppa er dominert av lokomotivførerutdanningen, der 87 prosent er i jobb i samme fagområde etter fagskoleutdanningen. Denne utdanningen var tidligere en etatsutdanning, men er i dag fristilt. Det er likevel tett samarbeid med sektoren, og man tar opp studenter basert på en kartlegging av sektorens behov. Dette gjenspeiles i den høye andelen som er i relevant jobb etter endt studie. Skjønnhet- og velværeutdanningene ser ut til å ha flere likhetstrekk ved de kreative fagene, der relativt få ha erfaring før utdanningen, og en begrenset andel er i jobb i samme fagområde etterpå.

Vedlegg 4. En drøfting av relevant aktivitet i kreative fag

Svært mange av de som går på kreative fag fortsetter i utdanning etter fagskolen. Omtrent en tredel er i høyere utdanning etter fagskolen. Det vil si at fagskolen for mange blir en forberedelse til videre utdanning, ikke bare videre arbeid. Førtifire prosent av de som tar eller har tatt videre utdanning etter fagskolen sier at denne utdanningen bygger på fagskolen, 26 prosent av de om har tatt videre utdanning sier at utdanningen er i samme fagområde, men den bygger ikke direkte på fagskolen. Det vil si at 70 prosent av de som tar videre utdanning, tar utdanning i relevante fag. En kan argumentere for at disse som er i utdanning i samme fagområde er i relevant «aktivitet» etter fagskolen. Hvis vi definerer relevant aktivitet på denne måten, og ikke bare ser på om de er i jobb i samme fagområde får vi figuren vi ser under. Vi inkluderer økonomisk-administrative fag i denne figuren for å sammenligne. Da ser vi at om vi tar med relevant videre utdanning i andelen som er i relevant aktivitet etter fagskolen, stiger andelen i «relevant aktivitet» for kreative fag fra 34 til 54 prosent. For økonomisk-administrative fag stiger den fra 56 til 60 prosent.

Figur V.2 Samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter. Inkludert om de er i relevant utdanning i stiplede linjer.

De kreative fagene forbereder for noen for et yrke, men i like stor grad for videre utdanning på høyskole/universitet. Slik sett skiller de seg, fortsatt, fra andre fagskoler. Dette mønsteret gjelder spesielt for de tradisjonelle kunstfagskolene (visuelle kunstfag), hvor få er i arbeid etter fagskolen, men relativt mange er i høyskole/universitetsutdanninger i ulike typer kunstfag. Etter fagskolen er elleve prosent i jobb i fagområde, men om vi tar med de som er i høyere utdanning i samme fagområde øker andelen i relevant «aktivitet» til 67 prosent for denne undergruppen.

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Fordeling og antall kandidater inndelt i fagområder. Kun 2018-kullet	19
Tabell 2.2 Forholdet mellom grov og fin inndeling i fagområder.....	19
Tabell 3.1 Brutto og nettoutvalg for undersøkelsen.....	26
Tabell 3.2 Svarprosent	26
Tabell 3.3. Analyseutvalg.....	27
Tabell 3.4 Svarprosent fordelt på fagområder, fin inndeling.....	29
Tabell 4.1 Prosentandel menn og gjennomsnittsalder etter fagområde.	34
Tabell 4.2 Foreldrenes utdanningsnivå. Prosentandeler.	35
Tabell 4.3 Andelen fagskolekandidater med mor eller far med høyere utdanning. Prosentandeler etter fagområde.	35
Tabell 4.4 Andelen fagskolekandidater med mor eller far med fagbrev eller fagskoleutdanning. Prosentandeler etter fagområde.	36
Tabell 4.5. Kandidatens og foreldrenes fødeland. Prosentandeler.	37
Tabell 4.6. Andelen fagskoleutdannede og deres mor og far som er født utenfor Norge. Prosentandeler.	37
Tabell 5.1 Fullførte utdanninger før fagskolen. Prosent. Flere valg mulig.....	39
Tabell 5.2 Tid siden fagbrev. Prosent blant de med fagbrev.....	41
Tabell 5.3 Hadde du inntektsgivende arbeid i tiden rett før du startet på fagskolen?	41
Tabell 5.4 Hadde du jobb i løpet av fagskoleutdanningen? Prosent.....	47
Tabell 5.5 Hadde du permisjon eller nedsatt stilling mens du gikk på fagskolen? *	47
Tabell 5.6 Hvordan er undervisningen strukturert. Prosent.....	48
Tabell 5.7 Andel som tar utdanning på deltid eller fulltid. Prosent.....	48
Tabell 5.8 Varighet, hvis utdanningen var på fulltid (i semestre)	49
Tabell 6.1 Hovedaktivitet etter fagområde. Prosentandeler.	52

Tabell 6.2 Hovedaktivitet kandidater fra fagskoleutdanning 2011-2018.....	53
Tabell 6.3 Prosent yrkesaktive. SSBs inndeling i fagområde* per kull.....	54
Tabell 6.4 Andel arbeidsledige fagskolekandidater etter fagområde.....	55
Tabell 6.5 Arbeidsledighet etter hvorvidt fagskolekandidater hadde arbeid innenfor sitt fagområde rett før påbegynt fagskoleutdanning. Prosentandeler	56
Tabell 6.6 Er du i jobb innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen i dag? Prosentandeler etter fagområde.....	58
Tabell 6.7 Årsak til at man ikke jobber innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen i dag. Prosentandeler etter fagområde	58
Tabell 6.8 Videre utdanning. Prosent av alle	60
Tabell 6.9 Hvilket nivå har de tatt videre utdanningen på. I prosent av de som tok videre utdanning*	61
Tabell 6.10 Bygger universitets-/høyskoleutdanningen på fagskoleutdanningen? Prosentandeler etter fagområde.....	62
Tabell 7.1. Krever arbeidsoppgavene en utdanning på fagskolenivå? Prosentandeler etter fagområde.....	71
Tabell 7.2. Samsvarer fagskoleutdanningens innhold med arbeidsoppgavene? Prosentandeler etter fagområde	71
Tabell 7.3 Andel heltids- og deltidsarbeidende etter fagområde. Prosentandeler	72
Tabell 7.4 Andel faste og midlertidig ansatte etter fagområde.....	73
Tabell 7.5. Vurderer de fagskoleutdannede å bytte jobb? Prosentandeler etter fagskoletype.....	78

Figuroversikt

Figur 3.1. Svarprosentutvikling for respondenter som har fullført undersøkelsen.....	28
Figur 3.2 Gjennomsnittsalder, andel menn, gjennomsnittlig utdanningslengde og andel som fullførte fagskoleutdanningen i 2018 for de som har besvart undersøkelsen sammenlignet med populasjonen.....	30
Figur 3.3 Fordelingen av populasjon og undersøkelsesdeltakere etter fagområde.....	31
Figur 5.1 Hvor lang arbeidserfaring hadde du fram til du startet på fagskoleutdanningen. Inkluder eventuell læretid.....	42
Figur 5.2 Hvor lang arbeidserfaring hadde du innenfor samme fagområde som utdanningen fram til du startet på fagskoleutdanningen? Inkluder eventuell læretid.....	43
Figur 5.3 Andel som svarte helt enig eller enig på påstander om begrunnelse for å starte på fagskole. Ikke-relevant er holdt utenom. Prosent.....	45
Figur 5.4 Andel som svarte helt enig eller enig på påstander om begrunnelse for å starte på fagskole. Ikke-relevant er holdt utenom. Prosent. Knyttet til tidligere arbeid.....	46
Figur 6.1 Logistisk regresjon av arbeidsledighet for fagskolekandidater i kreative fag sammenlignet med fagskolekandidater andre fagskoleområder. Med og uten kontroll for å ha vært i arbeid rett før påbegynt fagskoleutdanning.....	57
Figur 6.2 Jobber du i samme fagområde. Betinget på om de gjorde det før. Prosent.....	59
Figur 7.1 Jobber du i samme virksomhet, samme stilling og ny stilling. Prosent av alle.....	66
Figur 7.2 Om du jobber i samme stilling, utfører du samme arbeidsoppgaver.....	67
Figur 7.3 Andel som sier de er helt enig eller enig i påstander om endring i jobbinnhold etter fagområde.....	68

Figur 7.4 Økt lønn som følge av fagskoleutdanningen. Gitt at du hadde jobb før og etter fagskoleutdanningen.....	70
Figur 7.5 Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med fagskoleutdanningen?.....	73
Figur 7.6 Hvis jeg kunne valgt på nytt ville jeg tatt fagskoleutdanning igjen.	74
Figur 7.7 Fagskoleutdanningen gir et godt grunnlag for videre utdanning på universitet/høyskole.....	75
Figur 7.8 Fagskoleutdanningen har gitt godt grunnlag for å starte egen virksomhet. Prosent.	76
Figur 7.9 Fagskoleutdanningen har gitt meg ferdigheter som styrker posisjonen på arbeidsmarkedet.	77
Figur 7.10 Tror du at du vil ta mer utdanning de neste fem år? Prosent.	78
Figur 8.1 Andelen som jobber i jobb i samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter utdanningen.....	84
Figur V.1 Samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter. Andre fagskoleutdanninger.....	99
Figur V.2 Samme fagområde som fagskoleutdanningen før, under og etter. Inkludert om de er i relevant utdanning i stiplede linjer.	101

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no